ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดย

นางสาวหทัย ศรีสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

โดย
นางสาวหทัย ศรีสิงห์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

FACTORS RELATING TO THE GROWING OF ORGANIC RICE AS ACCEPTED BY FARMERS UNDER THE ORGANIC FARMING PROGRAM IN BANGPRAMA DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE.

By

Hathai Srising

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Education Foundation

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เสนอโดย นางสาวหทัย ศรีสิงห์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

…….....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์กาญจนา คุณารักษ์
2. อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ลุยง วีระนาวิน)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์สนธิ์ ชมดี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์กาญจนา คุณารักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ)

...../...../.....

47260216 : สาขาวิชาพัฒนศึกษา
คำสำคัญ : การยอมรับ/การปลูกข้าวอินทรีย์/เกษตรอินทรีย์

หทัย ศรีสิงห์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. กาญจนา คุณารักษ์ และอ.ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. 123 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) ทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา 2) ทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา 3) ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือชาวนาผู้ปลูกข้าวในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำบลโดยการใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเป็นกลุ่มที่ยอมรับจำนวน 200 ครัวเรือน และไม่ยอมรับจำนวน 200 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2551 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และPoint Biserial Coefficent

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชาวนาส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=1.70, S.D.=.331)

2. ชาวนาส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x}$=3.70, S.D.=.537) และมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{x}$=3.56, S.D.=.438)

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนามีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

47260216 MAJOR : DEVELOPMENT EDUCATION
KEY WORLD : ADOPTION / GROWRING OF ORGANIC RICE / ORGANIC FARMING PROGRAM

HATHAI SRISING : FACTORS RELATING TO THE GROWING OF ORGANIC RICE AS ACCEPTED BY FARMERS UNDER THE ORGANIC FARMING PROGRAM IN BANGPRAMA DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE. THESIS ADVISORS : ASSOC. PROF. KANCHANA KUNARAK, M. Sc., THEERASAK OUNAROMLERT, Ed.D. 123 pp.

The Purposes of this research were to identify : (1) the level of farmers' information access on the growing of organic rice in the Organic Farming Program ; (2) the level of their motivation and attitude towords the growing of organic rice ; and (3) the correlation between these two main factors and the adoption of the growing organic rice. Those 200 + 200 farmers who accepted and unaccepted concept were drawn for studying by the stratified random sampling technique. All data gathered through the opionnair during 31 May – 30 June 2008 were analyzed by percentage, mean ($\bar{x}$) stardard deviation (S.D.) and the point biserial correlation coefficient. The finding reveal that

1. Most of the farmers accessed the information on the growing of organic rice was at a moderate level ($\bar{x}$ =1.70, S.D.=.331)

2. Most of farmers' motivation and attitude towords the growing of organic rice was moderestly high

3.Relationship between the farmers' information access as well as motivation and attitude toword the growing of organic rice and their adoption of the organic rice growing concept significantly different ($\alpha = .01$)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Department of Educational Foundation Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2008
Student's signature: ……..
Thesis Advisors signature: 1. ……2. ……...

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี”ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์กาญจนา คุณารักษ์ อาจารย์ดร. ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ดร.ลุยง วีระนาวิน ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สนธิ์ ชมดี ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษา กำลังใจ ให้ความกระจ่างในเชิงวิชาการ และแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายเสมียน หงษ์โต ประธานโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณ คุณสุรินทร์ เรือนเงิน ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ รุ่นที่ 2 สาขาวิชาพัฒนศึกษาทุกคนสำหรับไมตรีและความช่วยเหลือตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อโสภณ คุณแม่บุญมา ศรีสิงห์ ที่เป็นผู้สนับสนุนทุนการศึกษา คอยแนะแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นกำลังใจให้ลูกเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ในทุกๆ ขั้นตอน หากบุคคลใดที่มิได้เอ่ยนาม ผู้วิจัยใคร่ขอกราบอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย…… ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ……. จ

กิตติกรรมประกาศ…….. ฉ

สารบัญตาราง…….. ญ

บทที่

1 บทนำ……..… 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา…….……. 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย…… 6

คำถามการวิจัย……..... 6

สมมติฐานการวิจัย…….. 6

ขอบเขตของการวิจัย..... 6

นิยามศัพท์เฉพาะ……..... 7

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ……. 8

2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง…….. 9

แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ…… 9

ความหมายการยอมรับ……. 9

กระบวนการยอมรับ……..…… 11

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ……..…….. 14

ประเภทของเกษตรกร…….. 18

แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ……... 20

ความหมายของเจตคติ……. 20

องค์ประกอบของเจคติ……. 21

การวัดเจตเจตคติ…….. 25

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์…….. 26

ความหมายของแรงจูงใจใฝ่ฤทธิ์…….. 26

ลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์…….. 27

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์……..……. 28

ความหมายของเกษตรอินทรีย์……. 31

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า

เหตุผลและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์…….. 34

วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์…….. 36

หลักการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์……. 37

แนวทางของเกษตรอินทรีย์……..…….. 38

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์……..…… 39

การรับรองมาตรฐานการเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย……...…… 39

ประโยชน์ของเกษตรกรอินทรีย์……..……..……... 42

เกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก…….. 43

เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย……...…….. 44

ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย……...…… 45

เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร…….. 46

การปฏิวัติเขียว…….. 48

โครงการเกษตรอินทรีย์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี……..... 51

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง…….. 55

กรอบแนวคิดในการวิจัย…….. 66

3 วิธีดำเนินการวิจัย……...…… 67

การดำเนินการวิจัย…….. 67

ระเบียบวิธีวิจัย……..…… 68

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง……..……..…..... 68

ตัวแปรที่ศึกษา……. 68

การออกแบบการวิจัย…….. 69

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย……..….. 69

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและกาหาคุณภาพ…..……..... 71

การเก็บรวบรวมข้อมูล……..…… 73

การวิเคราะห์ข้อมูล……..……..……..……... 73

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล……...…..….. 75

ตอนที่ 1 สถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม……..……... 75

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการยอมรับ

การปลูกข้าวอินทรีย์ชาวนา…..……..……. 77

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า

ตอนที่ 3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการยอมรับ
การปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา…….……...… 78

ตอนที่ 4 เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับ
การปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา..……. 78

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับ
การปลูกข้าวอินทรีย์……...…….. 79

5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ……. 81

สรุปผลการวิจัย**……**…….. 81

อภิปรายผลการวิจัย……. 82

ข้อเสนอแนะของการวิจัย…… 86

บรรณานุกรม……...…… 88

ภาคผนวก..... 95

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือ…….…… 96

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม……..... 98

ภาคผนวก ค การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ……...……..... 107

ภาคผนวก ง ตารางค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน…… 116

ประวัติผู้วิจัย……...…… 122

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปุ๋ย:ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ารายเดือน…….....	2
2	ยาปราบศัตรูพืช:ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ารายเดือน.....	2
3	จำนวนฟาร์ม พื้นที่ และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พ.ศ. 2545..	44
4	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเกษตรปฏิวัติเขียวกับเกษตรอินทรีย์…….....	50
5	ตารางสรุปวิธีการดำเนินการวิจัย…….……..	74
6	สถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม……..……..……..……..	75
7	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา……...……..……	77
8	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา……...……..……	78
9	เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา…….	78
10	ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์กับ การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี……	79
11	ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับ การปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัด สุพรรณบุรี……..…….	80
12	ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับ การปลูกข้าวอินทรีย์ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ของชาวนา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี……..	80
13	แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การปลูกข้าวอินทรีย์……..…….	117
14	แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าว อินทรีย์…….	118
15	แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์……..	120

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรในอดีตเป็นการผลิตเพื่อการยังชีพตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวเป็นหลัก ผลผลิตส่วนที่เหลือจากการบริโภคนำมาแบ่งบันหรือแลกเปลี่ยนกันในสังคม ในระยะต่อมาการแลกเปลี่ยนผลผลิตได้เปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการซื้อขายและการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น (กรมวิชาการเกษตร 2536 : 21) ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การขยายตัวของระบบเกษตรแผนใหม่ได้แผ่ขยายมาสู่ประเทศโลกที่สาม รวมถึงประเทศไทย อันเป็นช่วงที่เกิดการปฏิวัติเขียวขึ้นในประเทศโลกที่สามภายใต้การสนับสนุนของประเทศอุตสาหกรรมและบริษัทข้ามชาติของการเกษตร ทำให้ระบบเกษตรกรรมเพื่อยังชีพแต่ดั้งเดิม ถูกเปลี่ยนให้เป็นระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ (ไพศาล สังโวลี 2543 : 47) ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการปลูกพืชจากการปลูกพืชผสมผสานมีความหลากหลายในชนิดและพันธุ์พืช เข้าสู่การปลูกพืชเดี่ยวเชิงพาณิชย์เพื่อการค้าเป็นสำคัญ โดยการปรับปรุงพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตสูงเป็นการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลทางการเกษตรร่วมกับการใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง2535 : 11) ทำให้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปัจจัยในการผลิต จำพวกปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชชนิดต่างๆ รวมทั้งการนำเอาเครื่องจักรกลมาใช้แทนแรงงานสัตว์ในอัตราที่ค่อนข้างสูง เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด ทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขาดสมดุลธรรมชาติ ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตสูญเสียไปอย่างมากมาย ผลสุดท้ายมนุษย์ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและบริโภคก็ได้รับอันตรายจากสารพิษดังกล่าว อีกทั้งยังทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นทุกปีไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถผลิตปุ๋ยและสารเคมีได้เอง จึงจำเป็นต้องสั่งปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมาจากต่างประเทศจำนวนมาก (สุนิสา วัชรเมฆขลา 2545 : 1)ซึ่งการใช้สารเคมีดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1 และ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่1 ปุ๋ย : ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ารายเดือน (ปริมาณ : ตัน) กับ (มูลค่า : ล้านบาท)

เดือน	ปี 2541		ปี 2542		ปี 2543		ปี 2544		ปี 2545	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ม.ค.	132,418	1,150.68	276,295	1,433.74	141,876	936.40	282,911	1,919.90	276,823	1,744.22
ก.พ.	174,992	1,347.06	71,571	358.65	275,254	1,514.45	199,758	1,261.25	187,404	1,201.39
มี.ค.	99,237	474.60	186,786	852.98	244,917	910.81	275,883	1,807.80	237,844	1,474.90
เม.ย.	210,919	1,309.57	310,837	1,517.58	307,828	1,733.30	322,567	2,143.11	249,229	1,412.58
พ.ค.	162,020	1,357.36	534,980	1,965.88	304,370	1,843.58	395,110	2,459.10	372,276	2,272.61
มิ.ย.	380,228	2,520.53	491,468	2,305.40	447,042	2,473.92	300,569	1,711.53	313,444	1,949.03
ก.ค.	458,247	2,762.77	485,233	2,274.00	545,512	2,976.45	453,094	2,706.89	691,669	3,937.39
ส.ค.	372,390	2,237.83	527,137	2,912.61	341,533	1,943.40	453,327	2,793.00	488,765	2,778.77
ก.ย.	358,610	2,098.13	284,184	1,209.05	244,118	1,714.56	273,696	1,442.57	253,547	1,628.72
ต.ค.	204,331	1,002.16	204,220	1,157.83	91,064	505.40	170,749	1,020.05	285,458	1,753.35
พ.ย.	156,564	1,030.74	73,080	478.11	78,595	583.34	168,449	1,198.11	171,692	1,083.76
ธ.ค.	163,558	560.46	115,802	697.12	176,181	1,094.36	153,573	1,087.82	141,202	875.48
รวม	2,873,514	17,851.89	3,561,593	17,189.95	3,198,290	18,229.97	3,449,686	21,551.13	3,669,353	22,112.20

ที่มา : สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตร, "จากเกษตรเชิงเดี่ยวมุ่งสู่เกษตรอินทรีย์". เอกสารประกอบการสอนเรื่องการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง วันจันทร์ที่ 4 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมมารวยการ์เด้น กรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตร,2546).

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 2 ยาปราบศัตรูพืช:ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ารายเดือน(ปริมาณ:ตัน) กับ (มูลค่า:ล้านบาท)

เดือน	ปี 2541		ปี 2542		ปี 2543		ปี 2544		ปี 2545	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ม.ค.	1,557	388.08	2,010	286.41	2,762	451.81	4,079	516.97	4,508	691.90
ก.พ.	1,924	438.72	2,160	309.50	3,610	522.40	3,910	676.89	12,259	783.53
มี.ค.	3,497	691.16	3,601	532.78	5,810	859.76	5,542	981.55	6,178	992.28
เม.ย.	3,814	782.18	4,302	604.01	6,227	1,004.65	6,900	1,055.07	7,606	1,148.93
พ.ค.	2,709	468.72	4,170	614.52	7,363	974.89	7,269	1,100.14	6,282	945.53
มิ.ย.	4,098	524.7	7,238	935.01	6,521	806.72	4,829	610.13	7,585	971.71
ก.ค.	3,208	401.94	5,602	724.60	4,782	684.84	4,558	691.01	5,845	758.24
ส.ค.	2,593	348.67	4,924	591.77	3,353	480.27	3,731	624.60	4,731	691.86
ก.ย.	2,433	379.6	3,723	469.27	3,363	542.49	3,174	513.44	3,489	742.59
ต.ค.	1,633	315.04	3,214	505.55	2,953	522.76	3,529	738.72	3,694	477.55
พ.ย.	2,236	306.31	2,835	459.32	2,642	479.03	3,957	548.64	3,575	516.24
ธ.ค.	2,850	331.74	7,565	384.73	3,321	433.07	3,967	493.58	4,406	482.38
รวม	32,552	5,376.86	51,344	6,417.47	52,707	7,762.69	55,445	8,550.74	70,158	9,202.74

ที่มา : สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตร, "จากเกษตรเชิงเดี่ยวมุ่งสู่เกษตรอินทรีย์". เอกสารประกอบการสอนเรื่องการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง วันจันทร์ที่ 4 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมมารวยการ์เด้น กรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตร,2546).

ผลจากการพัฒนาการเกษตรตามระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ในแง่ที่เป็นปัญหามีอยู่หลายประการด้วยกัน โดยผลจากการศึกษาปัญหาของนักวิชาการเกษตรพบว่ามีผลกระทบทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือการขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ ได้สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบนิเวศน์ อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน รวมถึงการปลูกพืชชนิดเดียวซ้ำในพื้นที่เดิม สิ่งเหล่านี้ได้ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้แร่ธาตุและอินทรีย์วัตถุในดินลดน้อยลง ส่วนปุ๋ยเคมีนั้นก็เพียงแต่ช่วยเติมแร่ธาตุหลักเพียงไม่กี่ชนิดให้กับผืนดิน ซึ่งก็เป็นเพียงระยะชั่วคราว นอกจากนี้การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชจำนวนมากอย่างต่อเนื่องจะยิ่งทำให้พืชถูกรบกวนจากการระบาดของโรคพืชและแมลงมากยิ่งขึ้น เพราะแมลงศัตรูพืช และโรคพืชมีการปรับตัวให้มีภูมิต้านทานต่อสารเคมี เป็นผลให้เกษตรกรต้องใช้สารเคมีในอัตราที่เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสารเคมีการเกษตรเหล่านี้จำนวนมากสะสมตกค้างอยู่ในดิน ในแหล่งน้ำ หรือแม้แต่ในตัวสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น อีกทั้งยังพบสารเคมีอันตรายพวกนี้ตกค้างปนเปื้อนในผลผลิตทางการเกษตรด้วย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิตมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำและมีพิษตกค้างสะสมก่อผลกระทบไปยังผู้ผลิตเองและผู้บริโภคทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (ไพศาล สังโวลี 2543 : 48-49)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การพัฒนาประเทศของไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้พยายามปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาภาคการเกษตรให้เข้าสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น หลักการของระบบเกษตรยั่งยืน (Sustainable Agriculture) ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นแนวทางการพัฒนาภาคการเกษตรที่สอดคล้องกับประเทศไทย เพราะแนวคิดของระบบเกษตรยั่งยืนให้ความสำคัญแก่การผลิตควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง การยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-พ.ศ. 2549) ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมด้านการเกษตรแบบยั่งยืนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของการเกษตร โดยการขยายการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อสร้างดุลยภาพของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และเสริมสร้างขีดความสามารถการเพิ่มผลผลิต เพื่อให้เกษตรยั่งยืนอยู่รอดได้ในเชิงพาณิชย์ การสร้างความรู้และความเข้าใจแก่เกษตรกร เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีการเกษตรอย่างทั่วถึง และเพื่อส่งเสริมการเกษตรปลอดสารพิษให้แพร่หลาย (สุภารัตน์ สิทธิชัย2548 : 5)

การเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) ถือได้ว่าเป็นระบบหนึ่งของการผลิตทางการเกษตรที่อยู่ในทางเลือกของการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เป็น

ระบบการเกษตรที่ไม่มีการใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์โดยกรรมวิธีทางเคมีต่างๆ ซึ่งรวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงดินและการใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช แต่จะเน้นการนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น เศษเหลือจากการทำการเกษตรต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์หรือในบางครั้งอาจนำเอาสิ่งมีชีวิต เช่นจุลินทรีย์บางชนิดเข้ามาช่วยในกิจกรรมการเกษตร การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินจะให้ความสำคัญแก่ปุ๋ยธรรมชาติและปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก และในกรณีที่เกิดปัญหาการระบาดของศัตรูพืชก็จะปล่อยให้ศัตรูธรรมชาติ (Natural Enemies) ควบคุมศัตรูพืช (Pet) เอง หรือควบคุมโดยใช้วิธีชีวภาพ (Biological Control)หรืออาจใช้สารสกัดจากพืช (Plants Extracts) ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ (รำไพประภา มะหะหมัด 2548 : 2-3) ในการทำการเกษตรอินทรีย์ควรยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่ประชาชนชาวไทยมานานกว่า 25 ปีแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเมื่อกลางปี 2540 ต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ประชาชนไทยรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

แนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้ บนพื้นฐานของความประหยัดขจัดการใช้จ่าย ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

แนวคิดของระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศไทยในทุกด้านต่อไป เพื่อสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศให้เข้มแข็ง ให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ 2546 : 26-28)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้าวถือเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลานาน เพราะเป็นพืชที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาปีละมากๆ และยังเป็นพืชที่ช่วยให้เกิดมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดิน แรงงาน ทุน) เป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมากจนเกือบจะเรียกได้ว่าเศรษฐกิจของไทยเป็นเศรษฐกิจข้าว (rice economy) อีกทั้งยังเป็นอาหารหลักของคนไทย การปลูกข้าวหรือการทำนามีทั่วทุกภาค ประเทศไทยมีภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา สำหรับบริเวณที่มีการปลูกข้าวมากหรือเรียกว่าอู่ข้าวอู่น้ำมักอยู่ทางภาคกลางของประเทศ (ฐิติมา ด้วงพันธุ์ 2547 : 1)

การประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรีเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการปลูกข้าว เป็นการทำเกษตรรูปแบบเกษตรกระแสหลักหรือเกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเคมี คือการเกษตรที่เน้นการขยายผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเคมีภัณฑ์มาใช้ในการเกษตรเพื่อคุณภาพที่ดีขึ้นใช้แรงงานน้อยผลผลิตมากขึ้นคุ้มกับการลงทุน โดยมุ้งเน้นการผลิตพืชเฉพาะอย่างเพื่อขาย และใช้พื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในกิจกรรมการผลิตจะเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก เพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้แก่ชาวนา เช่นการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต ยาปราบศัตรูพืช และการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณมาก ทำให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพของชาวนาและผู้บริโภค ตลอดจนปัญหาหนี้สินของชาวนา ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้เกิดขึ้นสะสมเป็นเวลานาน ส่งผลให้ชาวนารายย่อยบางส่วนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พยายามศึกษาค้นคว้าหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีมีศูนย์เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และมีการจัดตั้งโครงการเกษตรอินทรีย์ขึ้นใน ปี2547 เพื่อให้ชาวนาหันมาทำการปลูกข้าวในรูปแบบของเกษตรอินทรีย์ เป็นการลดต้นทุนในการผลิตและช่วยให้ชาวนามีสุขภาพตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่จะทำให้การปลูกข้าวอินทรีย์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น และสามารถขยายผลการปลูกข้าวอินทรีย์ให้ทั่วถึงได้มากขึ้นนั้น ส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ที่การยอมรับของชาวนา เนื่องจากการยอมรับเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้นการยอมรับของมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและอาจต้องเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบหรือปัจจัยต่างๆโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลผู้ทำการยอมรับในการปลูกข้าวนั้น การศึกษาในเรื่องนี้จึงเป็นการศึกษาตัวแปรในปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวนา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ว่าตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อหา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงและสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปขยายผลต่อพื้นที่อื่นๆ ที่มีสภาพใกล้เคียงต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา
2. เพื่อทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

คำถามการวิจัย

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาอยู่ในระดับใด
2. แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาอยู่ในระดับใด
3. ความสัมพันธ์ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นอย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนามีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในฤดูการผลิตปี 2548-2550 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากร คือ ชาวนาที่ปลูกข้าว ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6,124 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวนาที่ปลูกข้าวในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ครัวเรือน ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamana) แล้วทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำบลโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ไม่เป็นไปตามสัดส่วนของประชากรกลุ่มย่อย (Nonproportional Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สถานภาพของชาวนา

3.1.1 ระดับการศึกษา

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำเกษตร

3.1.3 จำนวนแรงงานในครอบครัว

3.1.4 จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง

3.1.5 รายได้

3.1.6 เครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต

3.2ตัวแปรที่ศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

3.2.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

3.2.3 เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

3.2.4 การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวนาที่เคยปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีแล้วเปลี่ยนเป็นการปลูกข้าวในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ หลังจากได้รับรู้แนวคิดต่างๆ และได้ยึดถือปฏิบัติในที่สุด

2. การปลูกข้าวอินทรีย์ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การปลูกข้าวในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการปลูกที่ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดหรือสารสังเคราะห์ต่างๆ และปุ๋ยเคมีในทุกขั้นตอนการปลูก โดยชาวนาสามารถใช้วัสดุจากธรรมชาติ และสารสกัดต่างๆ จากพืชที่ไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิต และสิ่งแวดล้อม ทำให้ผลผลิตข้าวมีคุณภาพดี

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การเคยหรือไม่เคยได้พบ ได้ยิน ได้อ่านข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ จากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ จากสื่อ

บุคคลได้แก่ เพื่อน/เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และจากสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่วารสารการเกษตร เอกสารทางวิชาการ

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ หมายถึง ความปรารถนา ความต้องการของชาวนาที่จะปลูกข้าวอินทรีย์ให้สำเร็จ ลุล่วงอย่างดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5. เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ หมายถึง ความรู้สึกของชาวนาที่แสดงออกมาทั้งในด้านดีและไม่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ ซึ่งทำให้ชาวนาพร้อมที่จะปฏิบัติโดยการสนับสนุนหรือต่อต้านการปลูกข้าวอินทรีย์นั้น

6. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ หมายถึงปัจจัยที่มาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทำให้ชาวนาเกิดการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ประกอบด้วย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

7. โครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี หมายถึง เป็นโครงการที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ชาวนาที่เคยทำการปลูกข้าวแบบเคมี ให้หันกลับมาทำการปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดปัญหาหนี้สิน สุขภาพดี และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อจะทำให้ทราบถึงผลของการส่งเสริมให้ชาวนาทำการปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่โดยตรง เพื่อพัฒนาและหาแนวทางให้ชาวนาทำการเกษตรอินทรีย์มากขึ้น จะช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร เพื่อเป็นการสนองนโยบายของจังหวัด

2. ผลการศึกษาอาจทำให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนเรื่องการทำการเกษตรอินทรีย์ ให้ชาวนาและบุคคลที่สนใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรของชาติต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ของชาวนาตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความคิด โดยนำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ ประกอบด้วย ความหมายของการยอมรับ กระบวนการยอมรับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ และประเภทของเกษตรกร 2) แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติประกอบด้วยความหมายของเจตคติ องค์ประกอบของเจตคติ และการวัดเจตคติ 3) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 4) แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วยความหมายของเกษตรอินทรีย์ เหตุผลและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์ หลักการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ แนวทางเกษตรอินทรีย์ นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร การปฏิวัติเขียว 5) ประวัติโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 6) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 7) กรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ทฤษฎีการยอมรับ

แนวคิด

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับประกอบด้วยความหมายของการยอมรับ กระบวนการยอมรับ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมาย

คำว่า การยอมรับ (Adoption) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่างดังต่อไปนี้

บุญสม วราเอกศิริ (2529 : 162) ให้ความหมายว่า การยอมรับเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร หลังจากได้รับรู้แนวคิด ความชำนาญ ประสบการณ์ใหม่ และได้ยึดถือปฏิบัติงาน

สิน พันธุ์พินิจ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2542 : 3) กล่าวว่าการยอมรับเทคโนโลยีหมายถึง การที่เกษตรกรรับและนำเทคโนโลยีการเกษตรต่างๆ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดหรือส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไปปฏิบัติ

ธนพร ศรียากูล (2543 : 61) ได้สรุปความหมายของการยอมรับไว้ว่าการยอมรับเป็นกระบวนการทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ โดยแบ่งเป็นปัจจัยหลักได้ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยทางด้านความทันสมัย

Roger และ Shoemaker (1968 : 76 – 77,อ้างถึงใน เบญจมาศ ทินโนรศ 2546 : 9) ได้ให้ความหมายของกระบวนการยอมรับว่า คือกระบวนการทางจิตใจ ซึ่งแต่ละบุคคลรู้สึกได้จากการได้ยินในครั้งแรกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นยอมรับและนำไปใช้ในที่สุด

Gordon (1999 : 121) ได้กล่าวถึงความหมายของการยอมรับไว้ว่า เป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่ม มีความเห็นต่อสิ่งต่างๆ ว่าถูกต้องหรือเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นๆ และมีการตัดสินใจเพื่อนำไปปฏิบัติงานจริงๆ ต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

วิศิษฐ์ ไฝจันทร์ (2544 : 32) กล่าวว่า การยอมรับเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางจิตใจ เกิดขึ้นเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติ โดยการยอมรับนั้นจะมีปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในตัวผู้รับและเทคโนโลยีหรือสิ่งที่จะรับด้วย

ฉันทวรรณ ยงค์ประเดิม (2545 : 10) ได้กล่าวว่า การยอมรับหมายถึง กระบวนการทางจิตใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับ ความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ของบุคคลนั้นๆ และแสดงออกมาโดยการเห็นด้วยหรือลงความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

นิพนธ์ ใจปลื้ม (2547 : 93) ได้กล่าวการยอมรับนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรรายใดรายหนึ่ง ได้รู้ ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงในการทำการเกษตร และได้คิดพิจารณาตรึกตรอง จนกระทั่งได้นำเอาวิธีการใหม่นั้นมาทดลองปฏิบัติจนเกิดความพึงพอใจที่จะนำเอาไปปฏิบัติต่อไป หรือพบว่าไม่เหมาะสมและได้ปฏิเสธการนำมาใช้ในที่สุด

กรุงสินทร์ ศรีโมรา (2551 : 19) สรุปได้ว่า การยอมรับคือ การที่บุคคลได้เปลี่ยนความคิดของตนเองที่เคยมี เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางจิตใจ การรับเอาสิ่งใหม่ๆ ที่ได้รับรู้ไปปฏิบัติจนเห็นผลเป็นที่พอใจ โดยการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ นั้น ย่อมมีปัจจัยต่างๆ เช่นพื้นที่

การทำกิน อาชีพ รายได้ ความรู้ ประสบการณ์ การรับข่าวสาร ตลอดจนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่และปัจจัยต่างๆ อีกมากมายที่เข้ามามีส่วนในขบวนการยอมรับด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่าการยอมรับ หมายถึง การยอมรับเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการในการรับเอาความคิดใหม่ สิ่งใหม่ ที่คิดว่าดีกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ โดยเริ่มด้วยการรับรู้ ตัดสินใจ รับพิจารณาหรือทดลองแล้วนำเอาไปปฏิบัติ

กระบวนการยอมรับ

Lionberger (1968 : 22) ได้แบ่งกระบวนการยอมรับออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรับทราบ (Awareness Stage) ซึ่งเป็นขั้นที่บุคคลเป็นเป้าหมายของการส่งเสริมตื่นตัว และรับทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมของเขาแต่ยังไม่มีรายละเอียดในเรื่องนั้น

2. ขั้นสนใจ (Interested Stage) เป็นขั้นที่บุคคลถูกจูงใจให้ค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ นั้นเพิ่มเติม และนำรายละเอียดที่ได้ผสมผสานกับความรู้และประสบการณ์เก่าของตนเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. ขั้นพิจารณาโดยตรง (Evaluation Stage) เป็นขั้นที่บุคคลนั้นพิจารณาไตร่ตรองถึงวิชาการใหม่ๆ นั้นว่าเพื่อนำมาใช้แล้วจะแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมของเขาดีขึ้นหรือไม่

4. ขั้นทดลอง (Trial Stage) บุคคลจะทำการทดลองในขนาดจำกัดว่า ผลจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ ซึ่งส่วนมากมักจะทดลองปฏิบัติก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริงเสมอ

5. ขั้นยอมรับ (Adoption Stage) เป็นขั้นที่บุคคลสนใจรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติหลังจากได้ทดลองปฏิบัติดู และทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว จุดสำคัญของขั้นนี้เป็นการพัฒนาผลการทดลองในขั้นที่ 4 และตัดสินใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติต่อไปเต็มรูปแบบตามแนวความคิดใหม่

กรมวิชาการเกษตร (2530 : 110 – 113) ได้เสนอกระบวนการยอมรับนวัตกรรมหรือวิธีปฏิบัติแผนใหม่ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการรับรู้ (Awareness Stage) เป็นการรับรู้ว่ามีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นแล้ว การรับรู้ไม่ใช่เพียงแต่ให้เกษตรกรได้ยิน ได้ฟังถึงสิ่งใหม่ๆ เท่านั้น เนื่องจากการได้ยิน ได้ฟัง อาจจะไม่สามารถทำให้เกษตรกรเชื่อถือได้ดังนั้นในขั้นแรกนี้อาจจะต้องมีการสาธิตผลให้เกษตรกรเห็นจริงเห็นจังด้วย

2. ขั้นมีความสนใจ (Interest Stage) ในขั้นนี้การที่บุคคลจะเกิดมีความสนใจในวิธีการแผนใหม่ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีความเชื่อว่าตนจะสามารถนำวิธีการนั้นไปใช้ปฏิบัติได้

3. ขั้นการประเมินคุณค่า (Evaluation Stage) เมื่อเกษตรกรมีความสนใจในวิทยาการแผนใหม่แล้ว เขาก็จะเริ่มพิจารณาประเมินคุณค่าของการปฏิบัติแบบใหม่นั้น ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะทดลองปฏิบัติดูหรือไม่

4. ขั้นเริ่มทดลองปฏิบัติ (First Trial Stage) ในขั้นตอนนี้เกษตรกรจะต้องเตรียมวัสดุที่จำเป็น ต้องใช้การเรียนรู้ให้เกิดทักษะในการปฏิบัติตามวิธีการแผนใหม่นั้น เตรียมสถานที่ แรงงาน เงินทุน เพื่อการทดลองนี้แล้วก็คอยเฝ้าดูผลต่อไป

5. ขั้นนำมาใช้ต่อไปเรื่อยๆ (Repeated Use Stage) หรืองดไม่ใช้อีกต่อไป (Rejection Stage) ในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับว่าเกษตรกรจะมีการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ถ้ามีการยอมรับก็จะเกิดการนำมาใช้เรื่อยไป แต่ถ้าไม่มีการยอมรับนวัตกรรมนั้นๆ ก็จะเกิดการงดใช้นวัตกรรมนั้นต่อไป

ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2541 : 145) กล่าวว่ากระบวนการยอมรับมีอยู่ 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การตื่นตัว กลุ่มคนเป้าหมายหรือเกษตรกรอาจตื่นตัวเองหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้กระตุ้นก็ได้ ผลของการตื่นตัวนั้นเกษตรกรต้องเกิดภาวะความไม่สมดุลและมองหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเข้ามาทดแทนของเดิม ภายพื้นฐานความคิดโดยทั่วไปนั้น มนุษย์จะมีการตื่นตัวอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เพราะมนุษย์อยู่ในสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่จะมักพบว่าเกษตรกรที่มีวุฒิภาวะต่ำ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองต่ำมักจำเป็นต้องได้รับการ “ชี้แนะ” จากเจ้าหน้าที่ฯ เสมอ การกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวโดยตนเองนั้น สื่อทางไกลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะวิทยุโทรทัศน์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขั้นที่ 2 ความสนใจหาข่าวสารเพิ่มเติม เมื่อเกษตรกรตื่นตัวเต็มที่ก็จะสนใจหาข้อมูลข่าวสารมาเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่ฯ มีบทบาทมากในระยะนี้ ในการชี้แนะว่า แหล่งข้อมูลมีที่ใดเพิ่มเติมจากที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายรู้อยู่แต่เดิมแล้ว มิฉะนั้นแล้วข้อมูลที่ได้ก็จะมาจากเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการเลียนแบบกันมากเกินไป โดยไม่ได้เปรียบเทียบกับข้อมูลจากแหล่งอื่น

ขั้นที่ 3 การประเมินผล เป็นการประเมินว่าจะยอมรับเทคโนโลยีหรือไม่ ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องให้ระยะนี้คือ ข้อมูลที่จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นว่า เมื่อเกษตรกรรับไปแล้วจะเกิดผลประโยชน์แก่เขาอย่างเต็มที่การที่จะรับการเปลี่ยนแปลงนั้น สามารถที่จะระดมปัจจัยการผลิตหรือมีสินเชื่อและบริการอื่นๆ จากเจ้าหน้าที่ฯ ในการสนับสนุนได้อย่างเต็มที่

ขั้นที่ 4 การทดลองโดยเกษตรกรทำในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อดูว่าคุ้มกับการลงทุนหรือไม่เพียงใด มีการเสี่ยงแค่ไหนและจะกำจัดการเสี่ยงในการประกอบการได้หรือไม่ การทดลองนั้นจะต้องบ่งชี้ให้ชัดเจนได้ว่า มีความเป็นไปได้ในการประกอบการในพื้นที่นั้น ตามสภาพแวดล้อม และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่หรือระดมเพิ่มเติมจากภายนอกได้ทันท่วงที

ขั้นที่ 5 การยอมรับ การยอมรับจะเกิดขึ้นเต็มที่และต่อเนื่องขึ้นอยู่กับปริมาณผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับในห้วงเวลาหนึ่งๆ และตราบเท่าที่ยังไม่มีนวัตกรรมใดที่ดีกว่าสิ่งที่ยอมรับอยู่แล้วในปัจจุบัน

สิน พันธุ์พินิจ (2544 : 230) ได้กล่าวไว้ว่า ในการแพร่กระจายนวัตกรรมไปสู่สังคมนั้น นวัตกรรมจะถูกนำไปใช้หรือยอมรับโดยขั้นตอนการยอมรับนวัตกรรม 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตื่นตัวหรือขั้นรับทราบ (awareness) เป็นขั้นแรกที่บุคคลรับรู้ว่ามีความคิดใหม่ สิ่งใหม่หรือวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ เกิดขึ้นแล้วนวัตกรรมมีอยู่จริง แต่ยังไม่มีรายละเอียดสิ่งนั้นอยู่

2. ขั้นสนใจ (interest) เป็นขั้นที่บุคคลจะรู้สึกสนใจในนวัตกรรมนั้นทันทีที่เขาเห็นว่าตรงกับปัญหาที่เขาประสบอยู่หรือตรงกับความสนใจ และจะเริ่มหาข้อเท็จจริงและข่าวสารมากขึ้น โดยอาจสอบถามจากเพื่อนซึ่งได้เคยทดลองใช้มาแล้ว หรือเสาะแสวงหาความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้นเพื่อสนองตอบความอยากรู้ของตนเอง

3. ขั้นประเมินผล (evaluation) ในขั้นตอนนี้บุคคลจะพิจารณาว่า นวัตกรรมนั้นจะมีความเหมาะสมกับเขาหรือไม่ จะให้ผลคุ้มค่าเพียงใด หลังจากที่ได้ศึกษานวัตกรรมนั้นมาระยะหนึ่งแล้ว นวัตกรรมนั้นมีความยากและข้อจำกัดสำหรับเขาเพียงใด และจะปรับให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างไร แล้วจึงตัดสินใจว่าจะทดลองใช้ความคิดใหม่ๆ นั้นหรือไม่

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

4. ขั้นทดลอง (trial) เป็นขั้นตอนที่บุคคลได้ผ่านการไตร่ตรองมาแล้ว และตัดสินใจที่จะทดลองปฏิบัติตามความคิดใหม่ ๆ ซึ่งอาจทดลองเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด การทดลองปฏิบัตินี้เป็นเพียงการยอมรับนวัตกรรมชั่วคราว เพื่อดูผลว่าควรจะตัดสินใจยอมรับโดยถาวรหรือไม่

5. ขั้นยอมรับปฏิบัติ (adoption) ถ้าการทดลองของบุคคลได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ก็จะยอมรับแนวคิดใหม่ๆ อย่างเต็มที่ และขยายการปฏิบัติออกไปเรื่อยอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนวัตกรรมนั้นกลายเป็นวิธีการที่เขายึดถือปฏิบัติโดยถาวรต่อไป ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรมอย่างถาวร

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กระบวนการยอมรับนวัตกรรม หรือแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติตามนั้น ได้เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนในตัวบุคคลตั้งแต่ขั้นรับรู้ – ไปสู่ขั้นสนใจ – ขั้นประเมินผล – ขั้นทดลอง และขั้นสุดท้ายคือขั้นยอมรับ แม้ว่าขั้นตอนตามกระบวนการจะเกิดขึ้นเป็นลูกโซ่เช่นนั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วแต่ละขั้นอาจทิ้งช่วง และบุคคลอาจปฏิเสธแนวความคิดใหม่ได้ทุกขั้นตอน หากแต่ละขั้นตอนไม่ได้สร้างความประทับใจหรือความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวเขา ทั้งนี้กระบวนการยอมรับนวัตกรรมของบุคคล จากขั้นตอนหนึ่งไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่งจะช้าหรือเร็วย่อมต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของแต่ละบุคคล เกษตรกรบางคนอาจสนใจสิ่งใหม่ๆ ทันที

หลังจากที่ได้รับรู้และผ่านขั้นตอนต่างๆ จนกระทั่งพร้อมที่จะยอมรับหรือนำไปปฏิบัติตามได้อย่างรวดเร็ว เกษตรกรคนหนึ่งอาจยอมรับเร็วในสิ่งหนึ่งแต่อาจยอมรับช้าในอีกสิ่งหนึ่ง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2527 : 57 – 62) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับแนวความคิดใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสภาวการณ์ โดยทั่วไปได้แก่

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตน้อยกว่า

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มวลชนที่อยู่ในสังคมที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดกว่า มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า จะมีผลทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและน้อยลงด้วย

1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่นๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีได้มากกว่า หรือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการผลิตมากกว่า จะมีผลให้เกิดแนวโน้มในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและมากกว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1.4 สมรรถภาพในการทำงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ให้ประโยชน์แก่บุคคล ก็จะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้เร็วและง่ายขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่

2.1 บุคคลเป้าหมาย (target person) หรือผู้รับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของเกษตรกรเองเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่

2.1.1 พื้นฐานทางสังคม พบว่าเพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพศชาย ผู้มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงกว่า มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าจะยอมรับเร็วกว่าผู้ที่มีสิ่งเหล่านี้น้อยกว่า และบุคคลที่อยู่ในวัยรุ่นจะยอมรับเร็วที่สุด และช้าลงไปตามลำดับเมื่อมีอายุมากขึ้น

2.1.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนมากกว่า การทำกินในเนื้อที่ดินที่มากกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่าทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2.1.3 พื้นฐานในการติดต่อสื่อสารของเกษตรกร ความสามารถในการอ่าน ฟัง พูด และเขียน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2.1.4 พื้นฐานในเรื่องอื่นๆเกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าและเร็วกว่า

2.2 ปัจจัยที่เนื่องมาจากนวัตกรรม (innovations) หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ

2.2.1 ต้นทุนและกำไร (cost and profit) เทคโนโลยีที่ลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับจะสูงกว่าและเร็วกว่า

2.2.2 ความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน (similar and fit) คือไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของบุคคลในชุมชนและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2.2.3 ความสามารถปฏิบัติได้ และเข้าใจได้ง่าย (practical and understood) คือไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยากจนเกินไป

2.2.4 สามารถเห็นได้ว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว (visibility) เห็นว่าเกิดผลดีมาก่อนก็จะปฏิบัติตามหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่า

2.2.5 สามารถแบ่งแยกเป็นขั้นตอนหรือเรื่องๆ ได้ (divisibility)

2.2.6 ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา (time – saving)

2.2.7 เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม (group decision)

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทั้งหมดนี้ ถ้ามีครบมากที่สุดการยอมรับนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีการเกษตรจะรับได้เร็วและมากกว่า

2.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่จะต้องมีอุดมการณ์ในการทำงาน สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร มีความสามารถในการถ่ายทอดและรับข่าวสาร และที่สำคัญจะต้องมีความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลง มีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีนั้นๆ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลเป้าหมาย

ปัญญา หิรัญรัศมี (2529 : 185 – 187,อ้างถึงใน บุปผา ฤทธิ์เดช 2546 : 11 – 13) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ไปปฏิบัตินั้น นอกจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมแล้ว ในการยอมรับยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีก ซึ่งพอจะแยกได้ 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยของผู้รับ การยอมรับวิทยาการแผนใหม่นั้น ผู้รับ รับได้เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับ

1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า

1.2 ความรู้ความสามารถ ผู้ที่มีความสามารถที่สูงกว่า จะยอมรับดีกว่าผู้มีความสามารถต่ำกว่า

1.3 อายุ เกษตรกรรุ่นใหม่จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ดีกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก

1.4 เพศ เพศหญิงจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าเพศชาย

1.5 การอยู่ใกล้สื่อและข่าวสาร เกษตรกรที่อยู่ใกล้ตัวเมือง และมีสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และมีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์ จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าเกษตรกรที่อยู่ห่างไกล หรือไม่สามารถจะได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเลย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1.6 ปัญหา เกษตรกรที่มีปัญหาในการทำงานมาก จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ง่ายกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยมีปัญหา

2. ปัจจัยภายนอกของผู้รับ ปัจจัยภายนอกได้แก่

2.1 สภาพสังคม สภาพสังคมเกษตรกรที่ทำเป็นการค้าหรืออุตสาหกรรมจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ดีกว่าสภาพสังคมเกษตรดั้งเดิม

2.2 สภาพเศรษฐกิจ ประเทศที่มีเศรษฐกิจดี เกษตรกรจะใช้วิทยาการแผนใหม่มากกว่าประเทศที่มีเศรษฐกิจอ่อนแอ

2.3 สภาพทางการเมือง ประเทศที่รัฐให้การสนับสนุนการนำเข้าเทคโนโลยีใหม่ๆ จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ที่ดีกว่าประเทศที่รัฐไม่ให้การสนับสนุน

3. ลักษณะของวิทยาการแผนใหม่ ลักษณะของวิทยาการแผนใหม่ที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับง่ายหรือยากนั้น Rogers และ Shoemaker (1971,อ้างถึงในบุปผา ฤทธิ์เดช 2546 : 12 – 13) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับปัจจัย 6 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม คือ

3.1 ค่าใช้จ่ายและผลตอบแทน หากนวัตกรรมใดต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ในการยอมรับนั้น ก็จะได้รับการยอมรับยากกว่าสิ่งซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า สำหรับผลตอบแทนนั้น

หากนวัตกรรมใดที่ให้ผลตอบแทนสูง และหรือให้ผลตอบแทนเร็ว มักจะได้รับการยอมรับดีกว่าสิ่งที่ให้ผลตอบแทนน้อยและช้า

3.2 ความยุ่งยากซับซ้อนของการปฏิบัติ นวัตกรรมใดที่มีกรรมวิธีที่ยุ่งยากซับซ้อน มักได้รับการยอมรับยากกว่านวัตกรรมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

3.3 นวัตกรรมที่ทดลองได้ง่าย นวัตกรรมใดที่เมื่อนำไปเผยแพร่แล้วเกษตรกรนำไปทดลองง่าย ย่อมมีโอกาสได้รับการยอมรับดีกว่าสิ่งที่ทดลองได้ยาก

3.4 นวัตกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัด นวัตกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดแจ้งย่อมเป็นที่ยอมรับง่ายกว่าสิ่งที่สังเกตเห็นได้ยาก

3.5 ความสอดคล้องของนวัตกรรม ต้องสอดคล้องกับสภาพทรัพยากรที่มีอยู่จึงจะได้รับการยอมรับ

3.6 นวัตกรรมนั้น สามารถหาง่ายในท้องถิ่น การใช้นวัตกรรมซึ่งเป็นวัสดุที่มีอยู่แพร่หลายในท้องถิ่น ก็จะมีโอกาสจะได้รับการยอมรับง่ายขึ้น

ลอนเบอเกอร์ (Lionberger 1960 : 38 -39) อธิบายว่าพวกยอมรับเร็วโดยทั่วไปแล้วจะมีฟาร์มขนาดใหญ่และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เป็นผู้ที่ชอบเสี่ยง ส่วนใหญ่จะมีอายุกลางคนหรือน้อยกว่า แต่บางคนอาจยอมรับเร็วเมื่อมีอายุมากขึ้น พวกยอมรับเร็วจะเป็นพวกที่ชอบทดลองสิ่งปฏิบัติใหม่ๆ ในไร่นา เป็นสมาชิกองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นมากกว่าพวกยอมรับช้า พวกยอมรับเร็วจะสนใจในข่าวสารทั่วไป และติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าพวกยอมรับช้า พวกยอมรับเร็วมักมีการศึกษาสูงกว่า และชอบเดินทางเพื่อการศึกษาสิ่งแปลกใหม่มากกว่าพวกยอมรับช้า

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ชัชวาลย์ ชมศิริตระกูล (2542 : 49 – 50) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของ Roger ไว้ดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะส่วนตัว ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมไปถึงรายได้ ขนาดที่ดินถือครอง หรือทรัพย์สินต่างๆ ที่ครอบครองอยู่ ความรู้ความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมสื่อสาร พฤติกรรมสื่อสารของแต่ละบุคคลประกอบด้วยพฤติกรรมการติดตามข่าวสาร ซึ่งมีทั้งข่าวสารที่มาจากแหล่งข่าวสารที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ข่าวสารที่มาจากภายนอกชุมชน ความใกล้ชิดกับข่าวสาร ซึ่งพฤติกรรมการสื่อสารของแต่ละบุคคลประกอบไปด้วย ผู้สื่อสารหรือแหล่งกำเนิดข่าวสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับข่าวสาร ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าวนี้ ช่องทางการสื่อสารมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะเป็นตัวกำหนดว่าข่าวสารประเภทใดที่ผู้ส่งข่าวสารจะใช้ เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในอันที่จะให้เกิด

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมใหม่ๆ แก่ผู้รับข่าวสารในทิศทางที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการได้ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทช่องทางการสื่อสารออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

2.1 ช่องทางการสื่อสารมวลชน เป็นการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทั้งหมด เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.2 ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลที่มีจำนวนไม่มากนัก และยังหมายความรวมถึงการติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น ญาติ เพื่อนฝูง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ประการแรก ปัจจัยด้านลักษณะส่วนตัว ได้แก่ อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความสามารถเฉพาะอย่างและระดับการศึกษา ประการที่สองปัจจัยด้านพฤติกรรมสื่อสาร ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สุเมธา คาระโก (2544 : 14) ซึ่งกล่าวว่าการยอมรับนวัตกรรมใดๆ ย่อมมีปัจจัยหรือเงื่อนไขอันเป็นผลต่อการยอมรับนวัตกรรมนั้นๆ ปัจจัยต่างๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่1)ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ฐานะทางการเงิน การครอบครองที่ดิน แรงงานในการทำงาน และการมีเครดิตที่ดี2)ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำอาชีพ3)ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การรับข่าวสารต่างๆ และการพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประเภทของเกษตรกร

กาญจนา สงวนวงศ์วาน (2530 : 19) ได้สรุปคุณลักษณะของกลุ่มผู้ยอมรับ 5 ประเภทคือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บุกเบิกคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งก็คือผู้ที่นำเอาสิ่งใหม่มาใช้เป็นครั้งแรก กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มนำหน้า ซึ่งเสี่ยงต่อความล้มเหลว และเป็นกลุ่มที่ทำการทดลองเพื่อคนกลุ่มใหญ่

กลุ่มที่ 2 คือผู้ยอมรับในระยะต้นๆ ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ทำตามกลุ่มผู้นำกลุ่มแรกได้อย่างรวดเร็วมีจำนวนน้อยแต่จะได้รับประโยชน์จากการยอมรับมากที่สุด

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ที่ยอมรับในระยะแรกๆ เป็นกลุ่มที่คอยเฝ้าดูการทดลองของผู้นำกลุ่มแรกและของกลุ่มที่ 2 และในไม่ช้าก็จะยอมรับสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ กลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ที่ยอมรับในระยะหลังๆ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่เคร่งครัดในประเพณีต่างๆ หัวโบราณ และมีความระมัดระวังมากกว่าปกติ ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ๆ จนกว่าคนส่วนใหญ่ได้ยอมรับไปแล้ว

กลุ่มที่ 5 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ยอมรับได้ช้าที่สุด หรือไม่ยอมรับเลยก็ได้ เป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่สนใจในสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นหรือสนใจน้อยมาก ปรับตัวได้ช้าที่สุด และไม่กระตือรือร้น

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2536 : 9) จำแนกการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือผู้บุกเบิก เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการทดลองความคิดใหม่ๆ มักมีฐานะทางเศรษฐกิจดี การศึกษาสูง มีจำนวนประมาณ 2.5 % ของประชากรทั้งหมด

2. กลุ่มผู้ยอมรับเร็ว เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในสังคมมากกว่ากลุ่มแรก เป็นผู้นำในความคิดเห็นของสังคม เป็นที่ปรึกษา เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น จะยอมรับตามปทัสถานทางสังคมมากกว่าผู้บุกเบิก มีจำนวนประมาณ 13.5 % ของประชากรทั้งหมด

3. กลุ่มผู้ยอมรับปานกลาง กลุ่มนี้การยอมรับจะช้ากว่ากลุ่มแรกและกลุ่มที่สอง แต่การยอมรับจะเกิดจากการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแต่ก็ยังมีความกลัวต่อความล้มเหลวในระดับสูงด้วย ดังนั้นในการยอมรับสิ่งใหม่ๆ จึงใช้เวลาในการไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อให้โอกาสล้มเหลวน้อยที่สุด มีจำนวนประมาณ 34 % ของประชากรทั้งหมด

4. กลุ่มผู้ยอมรับช้า เป็นกลุ่มที่จะยอมรับต่อเมื่อได้รับการกระตุ้นหรือแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม มักเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ การศึกษาต่ำ มีจำนวนประมาณ 34 % ของประชากรทั้งหมด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. กลุ่มผู้ยอมรับช้าที่สุดหรือพวกล้าหลัง เป็นกลุ่มสุดท้ายที่จะมีการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ๆ เป็นพวกที่มีความเชื่อเก่าๆ อย่างเหนียวแน่น มีความระแวงสงสัยในสิ่งใหม่ๆ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ กลัวความล้มเหลวสูง มักมีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ มีจำนวนประมาณ 16 % ของประชากรทั้งหมด

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540 : 215) ได้จัดแบ่งกลุ่มบุคคลเป้าหมาย คือเกษตรกรออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. พวกรับเร็ว – ทันสมัย (innovators) หรือบางทีเรียกว่า พวกหัวก้าวหน้า เพราะว่าเป็นพวกแรกในท้องถิ่นที่ยอมความคิดใหม่ไปปฏิบัติตามในทันที ยอมเสี่ยงกับความเสียหายที่อาจบังเกิดขึ้น ชอบทำการทดลองเพื่อให้เกิดผลกับคนหมู่มาก

2. พวกไม่รีรอ (early adopters) พวกนี้ยอมรับตามพวกทันสมัยไปอย่างรวดเร็วไม่รีรอให้ชักช้าเสียเวลา

3. พวกขอให้แน่ใจ (early majority) พวกนี้จะเฝ้าดูผลจาก 2 พวกแรกที่กล่าวมาก่อนต้องใช้เวลาพอสมควร แต่พอแน่ใจแล้วก็ยอมรับไปปฏิบัติโดยไม่ชักช้า

4. พวกไปทีหลัง (late majority) เป็นพวกอนุรักษ์นิยม มีความระมัดระวังมาก จะไม่ยอมรับแนวความคิดใหม่จนกว่าคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นจะยอมรับไปก่อนแล้ว

5. พวกรั้งท้าย (late adopters or laggards) เป็นพวกสุดท้ายในท้องถิ่นที่ยอมรับแนวความคิดใหม่หลังจากที่ผู้อื่นยอมรับไปหมดแล้ว

เจตคติ

แนวคิด

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับเจตคติประกอบด้วยความหมายของเจตคติ องค์ประกอบของเจตคติ และการวัดเจตคติ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมาย

คำว่า เจตคติ (Attitude) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการดังต่อไปนี้

เบม (1970,อ้างถึงในล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 53) นิยามเจตคติคือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2542 : 321) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 106) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า ความรู้สึกของบุคคลต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุน หรือต่อต้านก็ได้

ลักขณา สริวัฒน์ (2544 : 69) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า ความรู้สึกความคิดเห็นหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าความรู้สึกเป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความคิดเห็นเป็นองค์ประกอบทางด้านปัญญา และท่าทีเป็นองค์ประกอบทางพฤติกรรม

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2547 : 295) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นกิริยาท่าทีรวมๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจ ซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเร้าหนึ่งๆ เช่นวัตถุ สิ่งของ และสถานการณ์ต่างๆ ในสังคม โดยแสดงออกในทางสนับสนุน ซึ่งมีความรู้สึกเห็นดี เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้นๆ หรือในทางต่อต้าน ซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่เห็นดี ไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น

จากความหมายเกี่ยวกับเจตคติได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติ เป็นความรู้สึก ท่าที การแสดงออกของบุคคลหนึ่งๆ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรม อาจเป็นไปในทางสนับสนุน หรือคัดค้านอย่างใดอย่างหนึ่ง

องค์ประกอบของเจตคติ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 59-60) ได้อธิบายองค์ประกอบของเจตคติ มี 3 กลุ่ม (Oskamp1977 ; ธีระพร อุวรรณโณ 2528 ; Ajzen and Fishbein1980) ดังนี้

1. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว ตามความคิดหรือแนวความเชื่อนี้พิจารณาได้จากนิยามเจตคตินั่นเอง กลุ่มนี้จะมองเจตคติเกิดจากการประเมินเป้าของเจตคติว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบ นักจิตวิทยากลุ่มนี้ได้แก่ เทอร์สโตน (Thurstone1931) แอลพอร์ต (Allport1935) และคนอื่นๆ อีกหลายคน

2. เจตคติมีสององค์ประกอบ ตามแนวคิดนี้มองเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive) และด้านความรู้สึก (Affective) นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งเจตคติเป็น2 องค์ประกอบได้แก่ แคทซ์ (Katz1960)

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบ แนวความคิดนี้เชื่อว่าเจตคติมี 3 องค์ประกอบ หรือ 3 ส่วน (Three componens) ได้แก่

3.1 ด้านสติปัญญา (Cognitive component) ประกอบไปด้วยความรู้ความคิดและความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเป้าเจตคติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.2 ด้านความรู้สึก (Affective component) หมายถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติ ว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจหลังจากการสัมผัสหรือรับรู้เป้าเจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี

3.3 ด้านพฤติกรรม (Behavioral component) บางทีเรียกว่า Action component เป็นด้านแนวโน้มของการจะกระทำหรือแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำต่อเป้าเจตคติเท่านั้นยังไม่แสดงออกจริง

วอลเตอร์ (Walters 1990 : 283, อ้างถึงใน รองรัตน์ ผู้พัฒน์ 2544 : 36) ได้อธิบายองค์ประกอบของเจตคติ 3 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่บุคคลนั้นประเมินว่าสิ่งเร้านั้นเป็นที่พอใจ ไม่พอใจ ต้องการ หรือไม่ต้องการ ดีหรือไม่ดี

2. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง สิ่งที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่ผู้นั้นนำมาสรุปเป็นความเชื่อ หรือความคิดช่วยในการประเมินผลสิ่งเร้านั้นๆ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง การที่บุคคลจะปฏิบัติ หรือทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางที่จะสนับสนุน หรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้านั้น

ลัดดา กิติวิภาต (2533 : 117) ได้อธิบายองค์ประกอบเจตคติ 3 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความคิด (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม เช่น นักเรียนคิดว่าครูเป็นคนดี เป็นคนไว้ใจได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) อารมณ์หรือความรู้สึก กับความคิดจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน องค์ประกอบทางด้านนี้ จึงประกอบด้วยการประเมินความรู้สึก ความชอบ หรือการตอบสนองทางอารมณ์ที่มีต่อสิ่งของหรือบุคคล โดยจะแสดงออกมาในลักษณะของความชอบหรือไม่ชอบ มีคามรู้สึกในทางดีหรือไม่ดี เช่นนักเรียนคิดว่าครูเป็นคนดี เชื่อว่าครูเป็นคนไว้ใจได้ นักเรียนจึงชอบครูมาก

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะกระทำเป็นพฤติกรรมภายนอกของบุคคลที่แสดงออกโดยตรงต่อสิ่งของหรือบุคคล เช่น เมื่อนักเรียนไว้วางใจครู ชอบครู นักเรียนก็มักที่จะมาปรึกษาครูเสมอๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2545 : 67) ได้อธิบายองค์ประกอบเจตคติไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) คือ ส่วนของอารมณ์หรือความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ส่วนของความตั้งใจที่จะประพฤติต่อคนใดคนหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ดังนั้นเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก และ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม

การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางจิตใจที่แสดงออกมาในรูปของค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้งนั้น กระบวนการเรียนรู้นี้เริ่มจากการรับรู้สิ่งแวดล้อมก่อน หลังจากนั้นบุคคลจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลที่ปรากฏออกมาจะนำไปสู่การสร้างค่านิยม หลังจากนั้นจะกลายเป็นความคิด อุดมคติและมีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคล แยกออกตามลำดับขั้นต่างๆ ได้ดังนี้ คือ

1. การรับ (Recciving or Attending) คือการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม เช่น คน สิ่งของ ผลงาน ข้อมูล หรืออะไรก็ตาม แล้วเกิดการรับรู้เข้าใจในลักษณะเด่น และลักษณะสำคัญของสิ่งนั้นได้ด้วยการรับรู้ ความต้องการที่จะรับรู้ การรับรู้ที่เฉพาะเจาะจง

2. การมีปฏิกิริยาโต้ตอบ (Responding) ในระดับนี้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้สิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบด้วย ปฏิกิริยาโต้ตอบที่แสดงออกคือ การโต้ตอบในทางบวก ความต้องการที่จะโต้ตอบ และความพึงพอใจจากการโต้ตอบ

3. การสร้างค่านิยม (Valuing) หลังจากที่บุคานิยมอย่างไร สังเกตได้จากพฤติกรรมดังนี้ ยอมรับค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง การชอบค่านิยมหนึ่งคลรับรู้สิ่งแวดล้อม และมีปฏิกิริยาโต้ตอบแล้วต่อมาเป็นการสร้างค่านิยม บุคคลจะมีค่ามากกว่านิยมอื่นๆ และการผูกพันตนเอง

4. การจัดรวบรวม (Organizing) หลังจากที่ผู้เรียนได้สร้างค่านิยมย่อยๆ เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แล้ว ผู้เรียนจะต้องผ่านกระบวนการต่อไปคือ การคิดพิจารณาและรวบรวมค่านิยมเหล่านี้เพื่อสำรวจดูว่า ค่านิยมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำลังพิจารณาอยู่ กระบวนการระยะนี้จะเป็นการวัดค่านิยมนั้นๆ เข้าเป็นเรื่องหรือระบบ การเห็นความสำคัญของค่านิยมเหล่านั้นและตัดสินว่าค่านิยมอะไรสำคัญ มีบทบาทมาก ด้วยการสร้างมโนทัศน์ของค่านิยมและจัดรวบรวมระบบค่านิยม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

5. การพัฒนาลักษณะจากค่านิยม (Characterization by a Value or Value Concept) ในระดับนี้ ความคิด ความรู้สึก และค่านิยม ที่เกิดขึ้นมาในระดับก่อนหน้านี้จะกลายมาเป็นความประพฤติ คุณสมบัติ คุณลักษณะของแต่ละบุคคล ระดับนี้เป็นผลของการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยที่สูงที่สุด พฤติกรรมที่แสดงออกในระดับนี้มีได้ 2 ทาง คือ การมีหลักยึดในการตัดสินใจหรือพิจารณาสิ่งต่างๆ และการแสดงลักษณะและคุณสมบัติของแต่ละบุคคล

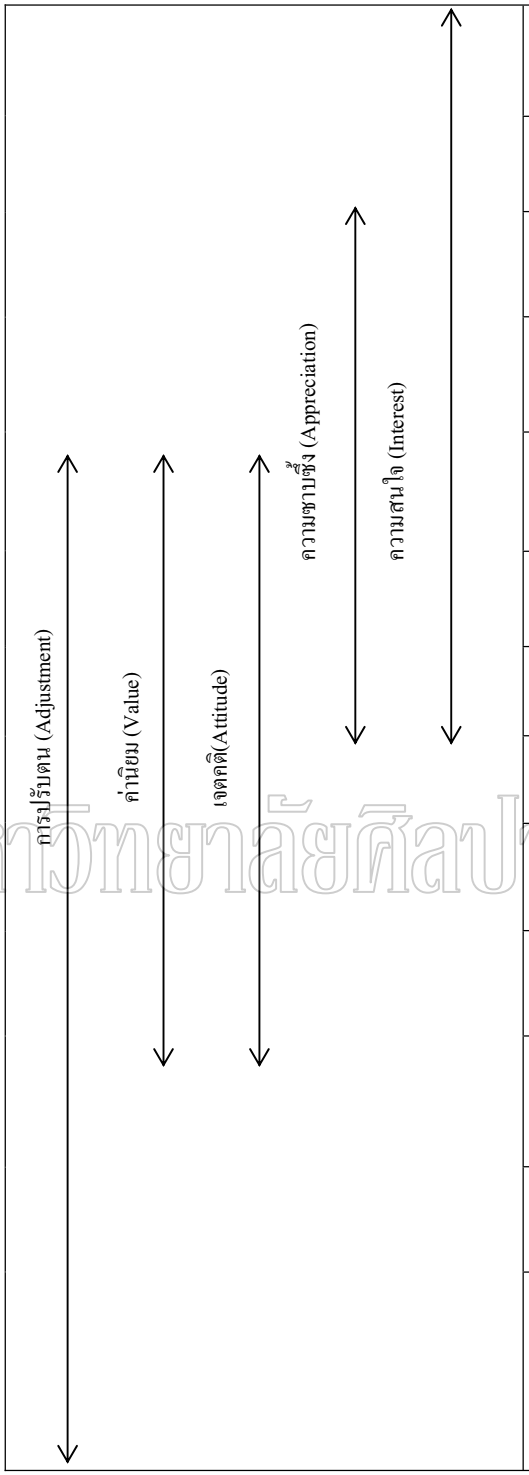

1.1 ความตระหนัก (Awareness)	1.การรับรู้ Teceiving or Attending
1.2 ความยินดีที่จะรับรู้ (Willingness to Receive)	
1.3 การควบคุมหรือการเลือกให้ความสนใจ (Controlled or Selected Attention)	
2.1 การยินยอมตอบสนอง (Acquienscence in Responding)	2.การตอบสนอง (Responding)
2.2 การเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness Response)	
2.3 ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response)	
3.1 การยอมรับค่านิยม (Acceptance for a Value)	3.การเกิดค่านิยม (Valuing)
3.2 การนิยมชมชอบในค่านิยม (Preference for a Value)	
3.3 การผูกมัดในค่านิยม (Commitment)	
4.1 การสร้างแนวคิดของค่านิยม (Conceptualization of a Value)	4.การจัดคุณค่าหรือการรวบรวมพินิจ (Organization)
4.2 การจัดระบบของค่านิยม (Organization of Value System)	
5.1 การวางหลักทั่วไป (Generalized Set)	5.การสร้างลักษณะนิสัยตามแบบค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a Value or Value Complex)
5.2การแสดงลักษณะนิสัย (Characterization)	

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 1 ลำดับขั้นของพฤติกรรมด้านเจตคติ

ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523),173, อ้างถึงในกาญจนา คุณารักษ์, “หลักสูตรและการพัฒนา” (นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540), 53.

การวัดเจตคติ

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2542 : 112-116) กล่าวว่า การวัดเจตคติเป็นการประเมินว่าบุคคลมีเจตคติอย่างไรต่อสิ่งเร้าและเป้าหมายที่กำหนดไว้ การวัดเจตคติโดยทั่วไปอาจวัดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของเจตคติ หรือวัดทั้งสามองค์ประกอบพร้อมๆ กัน ซึ่งส่วนใหญ่จะวัดลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

1. ทิศทางของเจตคติ คือ วัดว่าบุคคลมีเจตคติทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งเร้า คือ ชอบพอใจ หรือไม่ชอบ ไม่พอใจ

2. ปริมาณของเจตคติ คือ วัดว่าบุคคลมีเจตคติที่รุนแรงมากน้อยแค่ไหน เช่น ถ้ามีเจตคติเป็นบวกต่อสิ่งหนึ่ง จะมีปริมาณชอบมาก ชอบน้อย ฯลฯ ถ้ามีเจตคติเป็นลบจะเกลียดมาก เกลียดน้อย ฯลฯ

แม้ว่าเจตคติไม่ใช่พฤติกรรม และไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงแต่การวัดเจตคติทำได้หลายวิธี เช่น

1. การสังเกต (Observaton) พฤติกรรมที่ทุกคนแสดงออกมา อย่างคงเส้นคงวาต่อสิ่งเร้านั้นๆ สามารถเป็นตัวทำนายเจตคติของผู้นั้นได้บ้าง ถ้าเขาไม่ได้เสแสร้งพฤติกรรมนั้นๆ แต่การสังเกตจะต้องปราศจากอคติหรือความลำเอียง การสังเกตเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลามาก และค่าใช้จ่ายสูงจึงไม่ค่อยนิยมใช้กันมากนัก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีที่ให้ผู้ถูกวัดเจตคติรายงานความรู้สึกของตนเองออกมาเป็นคำพูด เพราะวิธีนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสนทนาซักถามกัน การสังเกตต้องนำมาใช้ในขณะที่สัมภาษณ์ด้วย ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองมากที่สุด เพื่อที่ผู้ถูกวัดเจตคติจะได้รายงานข้อเท็จจริงออกมาโดยไม่ปิดบัง

3. การวัดทางสรีระ (Physiological measure) เป็นการวัดเจตคติโดยการวัดจากการตอบสนองทางสรีระเพื่อทราบอารมณ์ต่างๆ ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าหรือเป้าหมาย เช่น การวัดอัตราการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต การขยายของม่านตา เป็นต้น

4. การวัดโดยเทคนิคการฉายออก (Projective technique) วิธีการนี้ใช้วัดบุคลิกภาพทั้งหมดของบุคคล ซึ่งสามารถนำมาวัดเจตคติของบุคคลได้ด้วย นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์เป็นผู้เสนอไว้ โดยเชื่อว่าถ้าบุคคลรู้สึกเป็นอิสระในการตอบคำถาม เขาจะแสดงตัวเองออกมาโดยไม่ปิดบัง ดังนั้นเทคนิคนี้จะไม่ถามผู้ถูกวัดโดยตรง เพราะคำตอบที่ได้อาจไม่ใช่ความจริง สิ่งเร้าที่นำมาใช้จะเป็นสิ่งเร้าที่ไม่ชัดเจน คลุมเครือ เพื่อให้ผู้ถูกวัดไม่รู้สึกว่าโดนบังคับให้ตอบ เช่น ให้เล่านิทาน ให้วาดรูป ให้ปั้นดินน้ำมัน ให้เติมประโยคให้สมบูรณ์

5. การใช้มาตรวัดเจตคติ (Attitude scale) เป็นวิธีการที่นิยมกันมากที่สุดในการวัดเจตคติของบุคคล เพราะใช้สะดวกและประหยัดเวลา มาตรวัดเจตคติเป็นแบบสอบถามเหมือนแบบสำรวจบุคลิกภาพ ไม่มีการประเมินว่าถูกหรือผิด แต่ต้องมีการกำจัดการแกล้งตอบของผู้ตอบ ด้วยการตั้งคำถามที่ไม่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อผู้ตอบ เพื่อให้คำตอบที่ได้มีความเป็นจริงมากที่สุด การทราบคะแนนจากมาตรวัดเจตคติ ทำให้ทราบทิศทางและปริมาณของเจตคติในแต่ละบุคคลได้ อย่างไรก็ตามการใช้มาตรวัดเจตคติจำเป็นต้องคำนึงถึงความเชื่อถือได้ (Reliaility) และความแม่นตรง (Validity) ของมาตรวัดนั้นๆ ด้วย

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แนวคิด

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประกอบด้วยความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความหมาย

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievment Motive) เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพยายามที่จะกระทำสิ่งหนึ่ง สิ่งใดจนประสบผลสำเร็จ และมีมาตรฐานที่ดี ซึ่งมีนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

McClelland (1953 : 110-111) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยแข่งขันเพื่อไปสู่มาตรฐานที่ดีเยี่ยม หรือทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว

Vidler (1977 : 67-68) ได้อธิบายความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นรูปแบบของการวางแผนการกระทำ และความรู้สึกที่เกี่ยวเนื่องกับพยายามต่อสู้ เพื่อความสำเร็จในการบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศที่บุคคลตั้งเอาไว้

พวงเพชร วัชรอยู่ (2537 : 32) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความต้องการความสำเร็จเกี่ยวกับตนเอง มองเห็นมาตรฐานของความเป็นเยี่ยม เป็นเลิศ ตั้งเป้าหมายในการทำงานไว้สูง แต่เป็นเป้าหมายที่แท้จริง มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า ต้องการการตอบกลับของผลการกระทำในทันทีและอย่างชัดเจน และมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำเสมอ

จากความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สรุปได้ว่าแรงจูงใจหมายถึง ความปรารถนาของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ มีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ โดยไม่ย่อท้อ

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

Guilford (1959 : 437-439) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความทะเยอทะยานโดยทั่วๆไป คือ ความปรารถนาที่จะกระทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ

2. มีความเพียรพยายามทำงานให้ประสบความสำเร็จ

3. มีความอดทนและเต็มใจที่จะลำบากแม้นจะยากเพียงใดก็ตาม เพื่อมุ่งมั่นทำกิจกรรม

McClelland (1961 : 207-256) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่ามีลักษณะดังนี้

1. มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk Taking) มีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะไม่พอใจถ้าต้องทำสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้ใช้ฝีมือ หรือสิ่งที่ง่ายโดยไม่ใช้ความสามารถ มักจะเลือกทำในสิ่งที่ยากเหมาะกับความสามารถของตนเอง และการทำสิ่งที่ยากได้สำเร็จจะทำให้ตนเองเกิดความพอใจ ส่วนบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักจะไม่กล้าเสี่ยงเนื่องจากมีความกลัวว่าจะไม่สำเร็จ มิฉะนั้นก็จะมีความเสี่ยงจนเกินความสามารถทั้งที่รู้ว่าจะไม่สำเร็จแต่ก็หวังที่จะพึ่งพาโชคชะตา

2. มีความขยันขันแข็ง (Energetic) หรือชอบกระทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่จะทำให้ตนเองรู้สึกว่าได้ประสบผลสำเร็จ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไม่ได้ขยันไปทุกเรื่องหากแต่จะมีความมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทายยั่วยุความสามารถของตนเองเป็นงานชนิดที่ต้องใช้ความคิด ไม่ซ้ำแบบใคร และจะทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญสำเร็จลุล่วงไป

3. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Responsibility) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักจะมีความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ เพื่อความพอใจของตนเอง โดยมิได้หวังที่จะได้รับคำยกย่องจากบุคคลอื่น มีความต้องการที่จะปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นและชอบที่จะมีอิสระในการที่จะทำหรือคิดสิ่งต่างๆ ไม่ชอบให้ผู้อื่นบงการ

4. ต้องการทราบผลการตัดสินใจของตนเอง (Knowledge of Result of Decision) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะติดตามผลการกระทำ หรือการตัดสินใจของตนไม่ใช่คาดคะเน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เอาเอง และเมื่อบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงได้ทราบผลการกระทำหรือการตัดสินใจแล้ว ก็จะหาวิถีทางปรับปรุงการกระทำของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. มีการคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักจะมีการวางแผนการทำงานระยะยาว เพราะเล็งเห็นการไกล สามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าการกระทำของตนมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จหรือเกิดอุปสรรคมากน้อยเพียงใด

6. มีทักษะในการจัดระบบงาน (Organization Skill) ยังไม่มีหลักฐาน จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอในข้อนี้ แต่มีความคิดเห็นว่าน่าจะเป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดระบบงานมากยิ่งขึ้น

ถวิล ธาราโภชน์ (2532 : 71) ได้กล่าวถึง การศึกษา และการสรุปเปรียบเทียบของนักจิตวิทยาเกี่ยวกับบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เพื่อให้มองเห็นจุดแตกต่างที่สำคัญ ดังนี้

ลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ1) ทำงานด้วยความมานะ อดทน เพื่อเอาชนะความล้มเหลว 2) ทำงานมีเป้าหมายที่แน่นอน 3) ตั้งระดับความคาดหวังต่อความสำเร็จของงานไว้สูง

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ คือ1) ทำงานเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว 2) ทำงานไม่มีเป้าหมายแน่นอน 3) ตั้งระดับความคาดหวังต่อความสำเร็จของงานไว้ต่ำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีดังนี้คือ 1) มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร 2) มีความเพียรพยายาม 3) มีความอดทนสูง 4) มีเป้าหมายที่แน่นอน และ5) มีการวางแผนที่ดี

เกษตรอินทรีย์

แนวคิด

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มพื้นที่การผลิต ส่วนใหญ่มาจากผลการใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มการผลิตในรูปแบบที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืน จึงทำลายสภาพแวดล้อมและมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชน แนวคิดการพัฒนาการเกษตรในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อความสมดุลของระบบนิเวศมากขึ้น โดยไม่ได้มองเฉพาะผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่เน้นเสถียรภาพและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตลอดจนคุณภาพชีวิตของชุมชนในสังคม การเกษตรยั่งยืนหรือเกษตรกรรมทางเลือก จึงถูกจัดให้เป็นระบบการเกษตรที่เกื้อกูลทั้งเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อม

และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ซึ่งมีรูปแบบและเทคนิคแตกต่างกันออกไป ตามเงื่อนไขของระบบนิเวศกับการเกษตรของแต่ละพื้นที่ เช่นเกษตรกรรมอินทรีย์ เกษตรกรรมธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และวนเกษตร แต่ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการจัดการระบบการผลิตใด ทุกระบบต่างก็มุ่งเน้นให้ลด เลิก การใช้สารเคมีทั้งสิ้น ส่วนปัญหาของแมลงและศัตรูพืชนั้น เกษตรกรจะต้องประยุกต์ใช้กลวิธีทางธรรมชาติ การเขตกรรม และชีววิธีแทน กล่าวคือเกษตรกรจะต้องหันมาปลูกพืชตามฤดูกาล ปลูกพืชหมุนเวียน และปลูกพืชที่มีกลิ่นไล่แมลง ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมแมลงศัตรูพืช ก็อาจใช้สารสกัดจากสมุนไพรธรรมชาติเข้าช่วย เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้หอม หางไหล ยาสูบ เมล็ดน้อยหน่า เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรจะต้องเน้นการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพืช และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ให้กับผืนดิน (ไพศาส สังโวลี 2543 : 71) ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยทำให้เกษตรกรไม่ต้องพบกับปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมา การทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ มีอยู่หลายรูปแบบหลายแนวคิด ซึ่งมีชื่อเรียกและความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น เกษตรกรรมทางเลือก เกษตรกรรมไร้สาร หรือเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นต้น แต่เป้าหมายสุดท้ายคือ การทำเกษตรแบบธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีนั่นเอง ความหลากหลายของแนวความคิดการทำเกษตรอินทรีย์ มีให้เห็นอยู่มากมาย แต่ที่ยอมรับกันในสังคมวงกว้างและเป็นแบบอย่างของการทำเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน ได้แก่

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1. การปฏิวัติยุคสมัย ด้วยฟางเส้นเดียว (the one straw revolution) การปฏิบัติหรือการทำเกษตรธรรมชาติแบบฟูกูโอกะ (มาซาโนบุ ฟูกูโอกะ) โดยมีหลักการอยู่ 4 ไม่ คือไม่ไถพรวนดิน ไม่ใช้สารเคมี ไม่กำจัดวัชพืช และไม่ใช้สารเคมีและสารฆ่าแมลงทุกชนิด

ฟูกู โอกะ อธิบายว่า “ชาวนาเชื่อกันว่าทางเดียวที่จะให้อากาศเข้าไปปรับสภาพเนื้อดินได้ดี คือ ต้องใช้จอบ พลั่ว ใช้ไถ หรือใช้แทคเตอร์พรวนดิน แต่ยิ่งพรวนมากเท่าไรมันก็จะแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยมากเท่านั้น นั่นเป็นการทำให้โมเลกุลของมันแตกกระจายออกจากกัน ซึ่งจะยิ่งทำให้ดินแข็งขึ้น ถ้าปล่อยให้วัชพืชทำงานนี้แทน รากของมันจะชอนลงไปลึกถึง 30 – 40 ซม. ซึ่งจะช่วยทำให้ทั้งอากาศและน้ำซอกซอนเข้าไปในเนื้อดินได้ จุลินทรีย์จะแพร่ขยายตัว เมื่อรากเหล่านี้เหี่ยวและเมื่อมันแก่ ไส้เดือนก็จะเพิ่มจำนวนขึ้น ที่ไหนมีไส้เดือนตัวตุ่นก็จะช่วยขุดดินให้เอง ดินจะอ่อนนุ่ม และสมบูรณ์ขึ้นด้วยตัวของมันเอง มันพรวนตัวเอง โดยไม่ต้องให้มนุษย์มาช่วย ซึ่งทฤษฎีของฟูกู โอกะนี้ เป็นการเดินตามหลักเกณฑ์ของธรรมชาติ และจะเป็นวิธีบำรุงธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นใหม่อีกครั้ง” (สมศักดิ์ อาศรัยจ้าว 2547: 5)

ในทฤษฎีของฟูกู โอกะ มุ่งเน้นในด้านของการใช้ฟางคลุมดิน ไม่มุ่งเน้นในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก การใช้ฟางคลุมดินแทนการทำปุ๋ยหมักเพราะการใช้ฟางคลุมดินจะช่วยปรับสภาพดินได้เป็นธรรมชาติกว่า

2. เกษตรธรรมชาติแบบ MOA (Moshiki Okada Association) เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยผ่านมูลนิธิองค์อธิประทีปไทย (MOA THAI) โดยมีองค์กรผู้นำ คือ โมกิจิ โอกาดะ โดยมีแนวคิดและหลักการคือ

2.1 แนวคิด คือ การทำให้ความสมดุลย์และวิวัฒนาการของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตที่มีความถาวรด้วยการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและให้ความสำคัญต่อดินเป็นพื้นฐาน

2.2 หลักการ คือ การเกษตรที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างธรรมชาติและชีวิต ซึ่งนอกจากผลผลิตที่ได้รับตามปกติแล้ว ต้องไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักเกณฑ์คือ (1) ศึกษาจากธรรมชาติและให้ความสำคัญต่อธรรมชาติ (2) ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพปราศจากสารเคมี (3) นำพลังงานที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (4) รักษาระบบนิเวศวิทยาและสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ (5) จัดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี (6) เป็นการเกษตรที่ถาวรและมั่นคงตลอดไป

หัวใจสำคัญของ MOA คือ การปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตและปลอดโรค ทั้งนี้เพราะดิน โดยธรรมชาติแล้วมีชีวิตและการหายใจด้วยจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในดิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. เกษตรธรรมชาติแบบคิวเซ มีองค์กรผู้นำเดียวกับ MOA แต่ได้ปรับปรุงและพัฒนาภายหลังโดย ศาสตราจารย์ดร. เทรูโอะ ฮิงะ มหาวิทยาลัยฮิวกิว ประเทศญี่ปุ่น นำมาเผยแพร่ในเมืองไทย โดยมูลนิธิบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยกิจกรรมทางศาสนา หลักการทำเกษตรธรรมชาติแบบคิวเซ คือ(1)ผลิตอาหารที่มีรสชาติอร่อย และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ (2)มีผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ (3)ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม (4)วิธีการไม่ยุ่งยากซับซ้อน (5)สร้างอาหารเลี้ยงพลโลกได้เพียงพอ

โดยมุ่งเน้นไปที่การใช้จุลินทรีย์ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ พืช และสิ่งแวดล้อม เรียกว่า จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (effective micro organism) หรือเรียกย่อๆ ว่า “EM” ซึ่งจุลินทรีย์เหล่านี้จะทำงานเป็นขบวนการในการย่อยสลาย การสังเคราะห์แสง ตรึงไนโตรเจน ยีสต์ แลคโต บาซิลลัส และเชื้อราชนิดเส้นใย เป็นต้น

แนวคิดดังกล่าวได้นำมาดัดแปลงกันในเชิงปฏิบัติตามศักยภาพของพื้นที่ และบริบทของชุมชน แต่ในข้อเท็จจริงแล้วก็นำไปสู่การทำการเกษตรแบบยั่งยืน (sustainable agriculture) ซึ่งอาจมีวิวัฒนาการรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น ใช้ในพื้นที่น้อยลงแต่เกิดประโยชน์เต็มที่ มีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี มีการกระจายแรงงานตลอดปี ลดความเสี่ยงของราคาผลผลิต ลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ลดการทำลายโรคและแมลง สร้างความเกื้อกูลในระบบนิเวศน์ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง

4. ระบบเกษตรยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เป็นหนึ่งในรูปแบบของการเกษตรอินทรีย์ เป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานที่มีทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น เลี้ยงปลาในนาข้าว เลี้ยงไก่บนบ่อปลา นอกจากนี้แล้วในการปลูกพืชยังมีการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการปลูกพืชต่างระดับกันใจแสงต่างกัน เช่น ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พืชหลักจะเป็นทุเรียน มะพร้าว มะม่วง ต่ำลงมาจะเป็นมะปราง ลองกอง กล้วย พริก บุก หรือผัก ลดหลั่นกันมาตามลำดับ ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของพืชต่อแสงที่ได้รับด้วย นอกจากนี้แล้วพืชแต่ละตัวต้องเกื้อกูลกันและกัน

ในบางกรณีที่เกษตรกรทำนาเพียงอย่างเดียว อาจดัดแปลงเป็นเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ดในนาข้าว แล้วเศษฟางที่เหลือห้ามเผาเป็นอันขาดเพราะฟางในนาที่สมบูรณ์อาจจะมีน้ำหนัก 800 – 2,000 กิโลกรัม/ ไร่ และในฟางนี้เองจะมีธาตุอาหารมากมาย เช่น ในฟาง 1,500 กิโลกรัม จะพบว่ามี (1) ไนโตรเจน 9 กิโลกรัม (2) ฟอสฟอรัสและกำมะถันอย่างละ 2 กิโลกรัม (3) โปแตสเซียม 25 กิโลกรัม (4) ซิลิคอน 70 กิโลกรัม (5) แคลเซียม 6 กิโลกรัม

ถ้ายึดทฤษฎีของ ฟูกู โอกะ จะเห็นได้ชัดว่า ถ้าไม่เผาฟางใช้ฟางคลุมดิน จะช่วยทำให้ธรรมชาติกลับคืนมาได้ภายในไม่กี่ปี นอกจากนี้แล้วระบบเกษตรยั่งยืนจะช่วยรักษาความสมดุลย์ของธรรมชาติลดการระบาดทำลายของโรคและแมลงได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ความหมาย

ระบบเกษตรอินทรีย์ (Organic agriculture system) หรือเกษตรกรรมอินทรีย์ “เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์” การเกษตรอินทรีย์จะอาศัยการปลูกพืชหมุนเวียน เศษซากพืช มูลสัตว์ พืชตระกูลถั่ว ปุ๋ยพืชสด เศษซากเหลือทิ้งต่างๆ การใช้ซากอาหารจากการผุพังหินแร่ รวมทั้งใช้หลักการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีชีวภาพ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน เป็นแหล่งอาหารพืช รวมทั้งเป็นการควบคุมศัตรูพืชต่างๆ เช่นแมลง โรค และวัชพืช เป็นต้น
(ดร.สิน พันธุ์พินิจ 2544 : 296)

สุภารัตน์ สิทธิชัย (2548 : 17) กล่าวถึงระบบเกษตรอินทรีย์ว่า เป็นระบบการเกษตรที่มีพื้นฐานการปฏิบัติทางการเกษตรอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งรวมทั้งการปลูกพืชหมุนเวียนที่เหมาะสม การจัดการดิน น้ำ และอื่นๆ การปฏิบัติในการผลิตพืชอินทรีย์จะต้องไม่ใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่ใช้วัสดุธรรมชาติ ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เน้นวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ลดมลภาวะในอากาศ มลพิษในดิน และน้ำ เป้าหมายประการแรกของ

เกษตรอินทรีย์คือ ให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด โดยการใช้ปัจจัยการผลิตที่ประสานกลมกลืนระหว่าง ดิน พืช สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ เป็นการผลิตที่เน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Moveements หรือที่ชื่อย่อกันว่า IFOAM) ซึ่งให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า "ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย ด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นที่หลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืช และสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ-สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย" (วิฑูรย์ ปัญญากุล 2546 : 12)

สมศักดิ์ อาศรัยเจ้า (2547 : 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า เกษตรอินทรีย์ คือ การเกษตรที่สร้างสรรค์ให้ระบบนิเวศการเกษตรเกิดการผลิตที่ยั่งยืน ปลอดภัยจากผู้บริโภคและปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่มีหลากหลายทางชีวภาพในระบบการเกษตร ให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เป็นการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด (sustainable agriculture)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิทยทรัพยากร

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้คำจำกัดความของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า "เกษตรอินทรีย์ (Organic agriculture) หมายถึง ระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศรวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุดิบจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืชสัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) หรือพันธุวิศวกรรม (genetic engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน " (ฉลองชัย แบบประเสริฐ 2550 : 29 – 30)

องค์กรมาตรฐานการเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ว่า "เป็นระบบเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช หรือในการกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช ตลอดจนไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงบำรุงดิน แต่ให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและฐานทางชีวภาพ โดยใช้ซากพืช ปุ๋ยพืชสด หรือมูลสัตว์ในการปรับปรุง นอกเหนือจากนี้ยังห้ามใช้พืชหรือเมล็ดพันธุ์ที่มีการตัดต่อยีน และห้ามใช้จุลินทรีย์ที่มีการตัดต่อยีนในกระบวนการหมักปุ๋ยชีวภาพ" (ชวนชม บุญระหงส์ 2551 : 3)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดความหมายของเกษตรอินทรีย์ไว้ในกรอบของเกษตรกรรมยั่งยืนใน บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ (2546 : 5) ว่าหมายถึง ระบบการทำการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ โดยจะต้องช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในไร่นาและสิ่งแวดล้อม ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและมีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรดำรงชีพและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน แต่ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ ความหมายที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Oganic Aqricuture Movements) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่าเกษตรอินทรีย์ว่าคือระบบการเกษตรที่ผลิตอาหาร และเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นที่หลักปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืชและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักสเกลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย (วิฑูรย์ ปัญญากุล 2549 : 3)

พุทธินันท์ สุขพรวรกุล (2545 : 8) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์หัวใจสำคัญอยู่ที่ดิน และปฏิเสธการใช้สารเคมีทุกชนิด แต่อนุญาตให้ใช้แร่ธาตุบางชนิด เช่นหินฟอสเฟตเพื่อบำรุงดิน และไม่สร้างความเสียหายให้กับสิ่งมีชีวิตในดิน และให้จุลินทรีย์และสารสกัดจากพืชเพื่อควบคุมโรคแมลง ตลอดจนปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกได้โดยไม่ใช้ปุ๋ยคอกที่มีแร่ธาตุอาหารเข้มข้นเกินไป จนส่งผลต่อขบวนการแร่ธาตุอาหาร ที่ดำเนินการโดยธรรมชาติภายใน

วีระพันธ์ เจริญสันติ (2546 : 17) กล่าวว่า การทำเกษตรอินทรีย์ มีแนวทางการปฏิบัติหลักโดยสรุปดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมน รวมทั้งพืชที่ได้รับการตัดต่อทางพันธุกรรมในขบวนการผลิต

2. เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการปลูกพืชหมุนเวียน ใช้เศษซากพืชมูลสัตว์ และแร่ธาตุในธรรมชาติในการปรับปรุงดิน

3. ควบคุมและกำจัดศัตรูพืช โดยชีววิธี หรือสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติช่วยในการควบคุมและทำลายศัตรูพืช

จึงอาจกล่าวได้ว่า เกษตรอินทรีย์ เป็นกระบวนการผลิตทางการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชรวมทั้งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เกษตรกรรมอินทรีย์ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงดิน โดยเชื่อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ว่าดินที่สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชที่เจริญเติบโต จากผืนดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย มนุษย์ที่บริโภคผลิตผลจากไร่นาอินทรีย์ก็จะได้รับอาหารที่มีคุณภาพดี และปลอดภัย

เหตุผลและความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์

ในอดีตที่ผ่านมา เกษตรกรไทยทำการเกษตรแบบหลากหลาย และพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าคนไทยรู้จักการทำเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว และสามารถพึ่งตนเองในการเกษตรได้อย่างสมบูรณ์โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมต่อเนื่องกันมาจนได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภูมิภาคพันธุ์ข้าวไทยชนะเลิศการประกวดพันธุ์ข้าวของโลกเมื่อปี 2474 ที่เมืองเรจิน่า ที่ประเทศแคนาดา ประเทศไทยได้รับการยกย่องว่าเป็นสวรรค์ของพันธุ์ไม้ผล มีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าครึ่งของพื้นที่ทั้งหมดประเทศมีดิน น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ดังคำพังเพยที่กล่าวกันจนติดปากว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ปีพ.ศ. 2500 ธนาคารโลก (World Bank) ส่งคณะสำรวจสภาวะเศรษฐกิจเดินทางมาประเทศไทยเพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศไทย

ปีพ.ศ. 2501 ธนาคารโลกเสนอรายงาน โครงการพัฒนาของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย (Public Development Program for Thailand)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ปีพ.ศ. 2502 ข้อเสนอของธนาคารโลกดังกล่าว ได้ใช้เป็นแนวทางการวางนโยบายการเกษตรของไทย โดยปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1-7 (ปี พ.ศ. 2504- ปี พ.ศ. 2539) ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ดังนั้น จึงส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ เครื่องจักรกลทางการเกษตร จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ฯลฯ และการผลิตได้ปรับเปลี่ยนจากการผลิตแบบหลากหลาย เป็นการผลิตเพื่อการพาณิชย์และส่งออก ได้มีการขยายพื้นที่การเกษตรโดยการบุกเบิกเข้าไปในที่เดิมซึ่งเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนโดยเน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) โดยเฉพาะพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ เป้าหมายหลักเพื่อการส่งออกป้อนสินค้าเกษตรสู่ประเทศอุตสาหกรรมนำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น ญี่ปุ่น ยุโรป ฯลฯ

แนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นได้ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางของการปฏิวัติเขียวที่ต้องใช้เทคโนโลยีทันสมัยเพื่อการเพิ่มผลผลิต แต่การพัฒนาดังกล่าวนั้นได้มีผลเปลี่ยนแปลงจากการที่ประเทศไทยได้พึ่งตนเองในการเกษตรมาโดยตลอดไปสู่การต้องพึ่งการนำเข้าและไม่สามารถพึ่งตนเองได้จนถึงทุกวันนี้ ใน

ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเทศไทยต้องสูญเสียป่าไม้ไปถึง 110 ล้านไร่ ในเวลาของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ส่งผลกระทบในทางลบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยอย่างมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่ปรากฏต่อเกษตรกรไทย คือความยากจน สุขภาพนามัยที่ไม่ดี และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษดังนี้

1. ด้านการลงทุนและผลตอบแทน การเกษตรปฏิวัติเขียวที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยต้องใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นมาก ตามอัตราค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงตามลำดับเมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศทำให้เกษตรกรต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตการเกษตรที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงขึ้นตามสัดส่วนของราคาสารเคมีที่เพิ่มขึ้น เกษตรกรขาดทุน และเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น

2. ด้านสิ่งแวดล้อมการเกษตร

2.1 ดินมีสภาพความเป็นกรดที่สูงมากขึ้นทำให้ธาตุอาหารในดินไม่เกิดประโยชน์ต่อพืช

2.2 มีการเผาทำลายเศษซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวทำให้ดินขาดอินทรียวัตถุอย่างวิกฤต

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2.3 การใช้ปุ๋ยเคมีต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปีเพื่อรักษาปริมาณผลผลิตให้ได้เท่าเดิม ดินจึงเป็นกรดและขาดอินทรียวัตถุมากขึ้น

2.4 ศัตรูพืชเพิ่มชนิดและทวีความรุนแรงของการระบาดมากขึ้นเนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ฆ่าแต่เพียงศัตรูพืชแต่ฆ่าสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์อื่นๆจำนวนมากซึ่งเป็นการทำลายความสมดุลตามธรรมชาติ

2.5 ศัตรูพืชสามารถสร้างความต้านทานต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณและความเข้มข้นมากขึ้น สิ้นเปลืองและอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภคมากขึ้น

2.6 สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำลายสัตว์สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่เป็นอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ทำให้คนในชนบทไม่มีแหล่งอาหาร

3. ด้านสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค

3.1 เกษตรกรต้องได้รับพิษจากการสัมผัสโดยตรงจากการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในไร่นา

3.2 ผู้บริโภคได้รับพิษจากการบริโภคผลผลิตที่มีสารพิษตกค้างในอาหาร ทำให้ป่วยไข้และพิการ

4. ด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

4.1 สินค้าการเกษตรที่ส่งออกของประเทศได้รับการกีดกันจากประเทศผู้นำเข้าเนื่องจากมีสารเคมีตกค้างเกินกว่าปริมาณที่รับได้ทำให้มีปัญหาสินค้าถูกกักแล้วส่งกลับหรือถูกทำลายที่จุดนำเข้า

4.2 ประเทศไทยต้องนำเข้าสินค้าที่เป็นสารเคมีการเกษตรปีละประมาณห้าหมื่นล้านบาททั้งที่มีปัจจัยการผลิตที่มีในประเทศทดแทนได้ดีและปลอดภัย

4.3 รัฐต้องเสียงบประมาณในการตรวจวิเคราะห์ และควบคุมสารเคมีการเกษตรตามกฎหมายปีละหลายพันล้านบาท

4.4 รัฐต้องเสียงบประมาณในการรักษาผู้ป่วยไข้เนื่องจากสาเหตุของสารพิษตกค้างในอาหาร และสัมผัสโดยตรงที่ไม่สามารถจะประเมินมูลค่าได้

วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์

1. การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เนื่องจากความเสื่อมโทรมของดินที่ได้ถูกทำลายจากการเกษตร ในแนวทางของการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ซึ่งได้เข้ามายึดครองการเกษตรทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ ก่อให้เกิดการสะสมปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการสะสมตกค้างของสารเคมีในดิน ซึ่งนักการเกษตรและ นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายถือว่า ดินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของสิ่งมีชีวิต เพราะสิ่งมีชีวิตทุกชนิดเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และตายไปต้องอาศัยดิน ในขณะที่พืชเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นอาหารของมนุษย์และ สัตว์ ฉะนั้นพืชจึงเป็นแหล่งอาหารเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิต พืชจะเจริญงอกงามเป็นอาหารที่ดีของมนุษย์และ สัตว์ได้ต้องอาศัยดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ และดินที่มีความอุดมสมบูรณ์นั้นต้องมีคุณสมบัติที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ แร่ธาตุ อินทรีย์วัตถุ และสิ่งมีชีวิตดังนั้นการเกษตรอินทรีย์จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินโดยให้ความสำคัญของโครงสร้างทางกายภาพของดิน และองค์ประกอบที่เป็นธาตุอาหารพืช อินทรีย์วัตถุ สิ่งมีชีวิตในดิน

2. การสร้างความปลอดภัยของอาหาร เนื่องจากการใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก และสะสมเป็นระยะเวลายาวนานของรูปแบบการเกษตรกระแสหลัก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ผลกระทบต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่สำคัญที่สุดคือ ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร และผู้บริโภคจากสารพิษที่ตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ลิขสิทธิ์

หลักการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์

หลักการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. การหมุนเวียนของธาตุอาหาร เกษตรอินทรีย์พยายามที่จะสร้างระบบการผลิตที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารในฟาร์มได้อย่างสมดุลและครบวงจรให้ได้มากที่สุดในธรรมชาติที่สมดุลธาตุอาหารต่างๆจะหมุนเวียนเปลี่ยนรูปไปอย่างครบวงจร การเกษตรอินทรีย์พยายามที่จะสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่ทำให้วงจรธาตุอาหารหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่องและลดการสูญเสียของธาตุอาหารที่อยู่ในดิน โดยการใช้วิธีการด้านเขตกรรม และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการใช้ธาตุอาหารในไร่นา แทนการที่จะพึ่งพิงธาตุอาหารสังเคราะห์จากภายนอก โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี

2. ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ในระบบเกษตรอินทรีย์ความอุดมสมบูรณ์ของดินถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน เพราะดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์แข็งแรง ให้ผลผลิตสูงและมีความต้านทานต่อโรคและแมลง โดยการสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น เกษตรอินทรีย์จะเน้นที่การทำให้ “ดินมีชีวิต” โดยการใช้อินทรีย์วัตถุต่างๆ เพิ่มพูนให้กับดิน เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยให้กับสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ที่อยู่ในดิน นอกจากนี้อินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายแล้ว ก็จะเปลี่ยนรูปไปเป็น “ฮิวมัส” ซึ่งช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมีของดินอีกด้วย นอกจากนี้การฟื้นชีวิตให้กับดินจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ไม่ว่าจะเป็นสารป้องกันกำจัดแมลง สารกำจัดเชื้อรา และสารป้องกันกำจัดวัชพืช

3. ความหลากหลายที่สมดุลของระบบนิเวศ การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ทั้งสัตว์ พืชพรรณ หรือแม้แต่สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก พวกจุลินทรีย์ ก่อให้เกิดเสถียรภาพของระบบนิเวศ เพราะความหลากหลายนั้นทำให้มีการควบคุมประชากรของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดไม่ให้มีจำนวนที่มากเกินไป เช่นเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ต้องพยายามพัฒนาระบบการผลิตที่เกิดความสมดุลของความหลากหลายของพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ โดยการปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกันหรือเหลื่อมเวลากัน ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน หรือเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลกับพืชที่ปลูก ซึ่งจะทำให้เกิดความสมดุลของนิเวศการเกษตร ลดความเสี่ยงจากปัญหาการระบาดของโรคและแมลง และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

แนวทางเกษตรอินทรีย์

1. การอนุรักษ์นิเวศการเกษตร วิธีการที่ง่ายแต่มีประสิทธิผลมากที่สุดประการหนึ่งในการอนุรักษ์นิเวศการเกษตรก็คือ ปฏิเสธการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดในการผลิตเนื่องจากปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์นี้ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตรเพราะสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายซึ่งดำรงอยู่กันอย่างสมดุลจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช สมดุลนิเวศที่เสียไปนี้ เป็นเหตุปัจจัยพื้นฐานของการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในไร่นา เพราะแมลงและสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์จะถูกทำลายในขณะที่แมลงและสิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูพืชกลับสามารถพัฒนาภูมิต้านทานสารเคมีได้อย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาก็คือการระบาดอย่างรุนแรงของโรคและแมลงศัตรูพืช

2. การฟื้นฟูนิเวศการเกษตร แนวทางของการเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแต่กำหนดให้เกษตรกรต้องอนุรักษ์นิเวศการเกษตร แต่ยังเน้นให้เกษตรกรต้องฟื้นฟูสมดุลและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศอีกด้วย การกำหนดนี้ทำให้เกษตรอินทรีย์แตกต่างจากการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีทั่วไปตรงที่ต้องมีการจัดฟาร์มเชิงบวก (positive management) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำให้ธาตุอาหารในดินเกิดการหมุนเวียนได้อย่างสมดุลและครบวงจร การฟื้นชีวิตให้กับดิน โดยการเลือกใช้อินทรีย์วัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมถึงการเพิ่มพูนความหลากหลายทางชีวภาพในระดับไร่นาด้วย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สงวนลิขสิทธิ์

3. การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร เกษตรอินทรีย์คือการเรียนรู้จากธรรมชาติและปรับการผลิตให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ซึ่งในการดำเนินการนั้น เกษตรกรต้องเรียนรู้กลไกและวงจรธรรมชาติ เช่นวงจรธาตุอาหาร วงจรน้ำ พลวัตของภูมิอากาศรวมถึงการพึ่งพาเกื้อกูลกันของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในระบบนิเวศ จากนั้นก็ดำเนินการผลิตให้เป็นไปตามครรลองของกลไกและวงจรธรรมชาติเหล่านั้น

4. การควบคุมและป้องกันมลพิษ เป้าหมายประการสำคัญประการหนึ่งของเกษตรอินทรีย์ก็คือ การผลิตอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อผู้บริโภค แต่ในสภาพแวดล้อมของฟาร์มเกษตรในปัจจุบันมักจะมีปัญหาในเรื่องมลพิษที่อาจทำให้เกิดการปนเปื้อนกับผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นมลพิษจากสารเคมีการเกษตรของฟาร์มข้างเคียง หรือแม้แต่จากโรงงานอุตสาหกรรมและอื่นๆ ดังนั้นเกษตรกรที่ทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์จึงต้องพยายามที่จะป้องกันการปนเปื้อนให้มีน้อยที่สุด แม้ว่าในท้ายที่สุดเกษตรกรอินทรีย์ อาจจะไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้อย่างสมบูรณ์แต่เกษตรกรควรใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดในการป้องกันมลพิษก่อน

5. การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตเป็นดัชนีชี้วัดประการหนึ่งของความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการพึ่งพาตนเองนี้ไม่ได้

หมายความในเชิงแคบว่าเกษตรกรจะต้องผลิตปัจจัยการผลิตทั้งหมดเองที่จริงแล้วเกษตรอินทรีย์ยอมรับที่เกษตรกรอาจจำเป็นต้องซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์ม แต่ทั้งนี้เกษตรกรควรจะพยายามผลิต หรือจัดหาปัจจัยการผลิตพื้นฐานในฟาร์มเองจำนวนหนึ่ง เช่น อินทรีย์วัตถุ ส่วนปัจจัยการผลิตที่ไม่พอเพียงก็ควรจะจัดหาหรือซื้อจากละแวกในชุมชนที่เป็นวัสดุที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นเป็นหลักทั้งนี้เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและลดปัญหาจากการใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือยในการขนส่งปัจจัยการผลิตจากแหล่งที่อยู่ห่างไกล

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

รัฐบาลปัจจุบัน (2544 - 2548) ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรในระดับรากหญ้า โดยได้แถลงนโยบายด้านการเกษตรต่อรัฐสภาเมื่อวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ในข้อ 3การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก และมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ คือ “ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทางเลือก เกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร เพื่อรองรับการเปิดตลาดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และครัวโลก” นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดให้ปี2547 เป็นปีแห่งความปลอดภัยทางด้านอาหารอีกด้วย ในส่วนของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรด้วยกลยุทธ์พัฒนาการผลิตในรูปแบบเกษตรยั่งยืน ที่สามารถพัฒนาการผลิตได้ในเชิงพาณิชย์และยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยกลยุทธ์ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตเช่นส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าปลอดภัยจากสารพิษแบบครบวงจร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

1. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยงานระดับกรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มกอช. ก่อตั้งขึ้นตามกฎกระทรวงเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2545 โดยมีภารกิจหลักในการผลักดันมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป และอาหารซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานและการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารจากระดับไร่นาจนถึงผู้บริโภค

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)ประกอบด้วยหน่วยงาน 5 หน่วยงานในสังกัด คือ กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร สำนักงานเลขานุการกรม ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพ และสำนักรับรองมาตรฐานสินค้า

และระบบคุณภาพ ซึ่งสองหน่วยงานหลังนี้จะเกี่ยวข้องกับการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยตรง คือสำนักงานมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพจะรับผิดชอบในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและเกณฑ์ในการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์เพื่อใช้ในการรับรองระบบงานให้กับหน่วยงานรับรองเกษตรอินทรีย์ส่วนสำนักรับรองมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพจะทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรองระบบงาน

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้ริเริ่มจัดทำ “มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เรื่องการผลิต แปรรูป แสดงฉลากและจำหน่ายเกษตรอินทรีย์” แล้วเสร็จตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2545 และได้นำเสนอให้รัฐมนตรีอนุมัติประกาศใช้ในวันที่ 21 พฤษภาคมในปีถัดมาซึ่งมาตรฐานดังกล่าวประกอบด้วยมาตรฐานการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกษตรอินทรีย์ส่วนมาตรฐานเกี่ยวกับปศุสัตว์เกษตรอินทรีย์ยังอยู่ในระหว่างการยกร่างอยู่ เกณฑ์มาตรฐานของ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) นี้ไม่ใช่ข้อกำหนดสำหรับการรับรองเกษตรอินทรีย์โดยตรง แต่เป็นเกณฑ์ข้อกำหนดสำหรับหน่วยงานรับรองมาตรฐานที่จะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์เหล่านี้ เพื่อที่จะได้รับการรับรองระบบงานจาก สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในปี พ.ศ. 2547 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)ได้ประกาศเปิดตัวเกี่ยวกับการให้บริการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งหน่วยงานแรกที่ได้ขอการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์จาก สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ก็คือ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)

2. สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2538 โดยองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ หน่วยงานรัฐ องค์กรผู้บริโภค และเครือข่ายร้านค้าสีเขียว เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรอิสระ สำหรับให้บริการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2541 สำนักงานได้จัดทำมาตรฐานของพืชเกษตรอินทรีย์จนแล้วเสร็จและได้ดำเนินงานเป็นองค์กรรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งแรกในประเทศไทย

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เป็นมาตรฐานกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับโดยทั่วไปในสากล ซึ่งรวมถึงการห้ามใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ให้มีการฟื้นฟูสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน รวมทั้งการปรับปรุงและควบคุมสารพิษ และระยะการปรับเปลี่ยนฟาร์มก่อนผลิตภัณฑ์จะได้อนุญาตให้ใช้ตราเกษตรอินทรีย์ โดยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)จะถูกยกร่าง โดยคณะกรรมการมาตรฐานที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นจากกรรมการอำนวยการของ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และได้รับการอนุมัติโดยสมัชชาที่ประชุมใหญ่สมาชิกของ สำนักงาน

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม

การตรวจสอบรับรองของ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้รับการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM จากIOAS ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2544 ซึ่งนับเป็นหน่วยงานแรกในทวีปเอเชียที่ได้รับการรับรองระบบงานนี้ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าเกษตรอินทรีย์รายสำคัญของโลก ได้ให้การยอมรับสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ว่าเป็นหน่วยตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่สามารถทำการตรวจรับรองตามเกณฑ์ข้อกำหนดเกษตรอินทรีย์ของรัฐบาลสวิตเซอร์แลนด์ได้ซึ่งผลของการรับรองระบบงานและการยอมรับการรับรองจากองค์กรต่างประเทศนี้ ทำให้การตรวจสอบรับรองของ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานจำนวนมากทั่วโลก

3. สถาบันพืชอินทรีย์ สำหรับหน่วยงานราชการการยกย่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ริเริ่มขึ้นโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการส่งออก และกรมวิชาการเกษตร ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้ประกาศใช้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544 และในปีถัดมากรมวิชาการเกษตรจึงมีคำสั่งจัดตั้ง “สถาบันพืชอินทรีย์” ขึ้น ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2545 และในปีเดียวกันนี้ ได้มีการอนุมัติตรารับรอง “Organic Thailand” เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 หลังจากนั้นต่อมาไม่นานก็เริ่มมีผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากสถาบันพืชอินทรีย์ออกวางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน/องค์กรที่ให้บริการตรวจสอบและรับรองเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นลักษณะของการตรวจรับรองภายในกลุ่มผู้ผลิต (first party) หรือการตรวจรับรองโดยผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ (second party) หรือโดยหน่วยงานอิสระ ขึ้นอยู่กับนโยบายและวิธีการทำงานขององค์กรนั้นๆรวมทั้งยังมีหน่วยงานตรวจสอบรับรองจากต่างประเทศที่เข้ามาตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยด้วย หน่วยงานรับรองเกษตรอินทรีย์อื่นๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยได้แก่

1. คณะกรรมการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ซึ่งเป็นหน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์เฉพาะในเขตจังหวัดเชียงใหม่

2. BioAgriCert จากประเทศอิตาลี หน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

3. Soil Association จากประเทศอังกฤษ หน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

4. BCS จากประเทศเยอรมัน หน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

5. IMO จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์/เยอรมัน ซึ่งเป็นหน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

6. OMIC จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นหน่วยรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปประเทศยุโรป

หน่วยงานรับรองเหล่านี้สามารถให้บริการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้แต่การยอมรับในการตรวจรับรองอาจจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานนั้นได้รับการรับรองระบบงานอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้ผลิต- ผู้ประกอบการควรศึกษาดูรายละเอียดผลงานของหน่วยงานรับรองเหล่านี้ ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกใช้บริการจากหน่วยงานรับรองใด

ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์

1. อนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนดี ทำให้ประชาชนมีอาหารที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด แย้ นก ฯลฯ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ลดต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรได้กำไรมากขึ้น เกษตรกรที่ยากจนสามารถปลดเปลื้องหนี้สินให้ลดลงและหมดไปได้

3. ผลผลิตขายได้ราคาสูงกว่าผลผลิตจากการผลิตโดยใช้สารเคมีทั้งในตลาดต่างประเทศและในประเทศประมาณ 10-30 %

4. ประสิทธิภาพการผลิตต่อพื้นที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นในระยะยาว เพราะดินได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5. ผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคทำให้อัตราการป่วยไข้และเสียชีวิตของประชาชนทั้งประเทศลดจำนวนลงและประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้นทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณในการรักษาพยาบาลลงได้มาก

6. ประเทศไทยสามารถลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงได้ คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 50,000 ล้านบาท ประหยัดเงินตราต่างประเทศและสามารถสร้างงานและรายได้ในส่วนนี้ให้กับคนไทยที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารธรรมชาติกำจัดศัตรูพืชขึ้นทดแทนได้อีกด้วย

7. แก้ไขปัญหาการส่งออกสินค้าการเกษตรที่มีสารเคมีที่เป็นพิษเจือปนและถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งข้อรังเกียจที่จะนำเข้าสินค้าการเกษตรจากประเทศไทย หากปรับเปลี่ยนมาใช้การ

ผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์จะทำให้ประเทศไทยส่งออกสินค้าการเกษตรได้มากขึ้นทั้งปริมาณและมูลค่า

8. ลดภาระงบประมาณของรัฐในการดำเนินการควบคุมตามกฎหมายและการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตรลงได้ คิดเป็นมูลค่าปีละหลายพันล้านบาท

9. เป็นแนวทางสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

ข้อเสียเกษตรเคมี

(1) ดินเป็นกรดมากขึ้น (2) เชื้อโรคระบาดได้ง่าย (3) พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย สูญเสียมาก (4) รากกุดเพราะดินแน่น (5) ราคาแพงต้องพึ่งต่างประเทศ (6) เห็นผลเร็วแต่ไม่นาน มีผลกระทบต่อระบบนิเวศเกษตร (7) คุณค่าทางอาหารน้อย (8) แมลงศัตรูพืชระบาดได้ง่าย (9) ตลาดโลกกีดกัน

เกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก

ปัจจุบันสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป ทั้งนี้จากผลการสำรวจของศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ พบว่า ความต้องการสินค้าในปี 2541 สูงถึง 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา อัตราการขยายตัวของตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉลี่ยในแต่ละปีสูงถึงร้อยละ 20

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ในปี 2546 มูลค่าการค้าอาหารเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลกมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 1 – 2 ของตลาดอาหารทั้งหมด และมีการคาดการณ์ว่าส่วนแบ่งตลาดจะเพิ่มเป็นร้อยละ 5 – 10 ในอีก 2 – 3 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ประเทศที่มีการบริโภคอาหารเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูงได้แก่ ประเทศในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะตลาดเยอรมนี มีมูลค่าถึง 2,800 – 3,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่สวิตเซอร์แลนด์มีสัดส่วนของอาหารเกษตรอินทรีย์ในตลาดอาหารสูงสุด ร้อยละ 3.2 – 3.7 ส่วนอาหารเกษตรอินทรีย์ที่นิยมบริโภค ได้แก่ กาแฟ ข้าว ชา ผักและผลไม้

แม้ว่าขณะนี้รัฐบาลของประเทศต่างๆ จะมีนโยบายสนับสนุนการผลิตอาหารเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ แต่กำลังการผลิตก็ยังไม่สามารถขยายตัวได้ทันกับความต้องการ เช่น ฝรั่งเศสที่เป็นประเทศผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มรายใหญ่แห่งหนึ่งของโลก มีพื้นที่การผลิตอาหารเกษตรอินทรีย์เพียงร้อยละ 0.3 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั้งหมด ส่วนปริมาณการบริโภคอาหารเกษตรอินทรีย์ของสหราชอาณาจักรมีมูลค่าประมาณ 450 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ต้องนำเข้าถึงร้อยละ 60 -70 ของปริมาณการบริโภคทั้งหมด ดังนั้นประเทศที่สามารถผลิตสินค้าเกษตรจึงหันมาผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อการค้า ถึงกว่า 100 ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประเทศใน

แอฟริกา 27 ประเทศ เอเชีย 18 ประเทศ อเมริกาใต้ 25 ประเทศนอกเหนือจากประเทศในแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ทั้งนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาจะเป็นผู้นำในการผลิตสินค้าประเภทกาแฟ ข้าว ชา สมุนไพร ผัก และผลไม้ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเป็นผู้ผลิตสินค้าประเภทปศุสัตว์และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนใหญ่

เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

ภาครัฐและเอกชนไทยเริ่มตื่นตัวที่จะพัฒนาสินค้าเกษตรกรไทย ให้มีคุณภาพและปราศจากสารพิษตกค้าง หลังจากที่กลุ่มประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรของไทยเริ่มตรวจสอบคุณภาพของสินค้าอย่างเข้มงวด เนื่องจากพบว่ามีสารเคมีปนเปื้อน ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับภาคเกษตรกรอย่างมาก ทางรัฐจึงรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งแบ่งเป็นการผลิตได้เป็น 2 แบบคือ

1. เกษตรอินทรีย์แบบพื้นบ้าน ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และมีการนำผลผลิตบางส่วนไปจำหน่ายในท้องตลาดท้องถิ่น แต่ผลผลิตนี้จะไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

2. เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เป็นการทำเกษตรเพื่อจำหน่ายผ่านทางระบบตลาด และหากตรารับรองมาตรฐานทัดเทียมกับมาตรฐานจากต่างประเทศ จะทำให้ผลผลิตสามารถส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศได้ด้วย เกษตรอินทรีย์ของไทยยังอยู่ในช่วงระยะเริ่มแรก กลุ่มผู้ทำการเกษตรอินทรีย์ที่ทำงานร่วมกับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมูลนิธิสายใยแผ่นดิน คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 55.89 ของเกษตรกร ที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 24.14 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมดภายในประเทศ เป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทอุตสาหกรรมการเกษตรขนาดใหญ่ที่เป็นหน่วยงานของภาคเอกชน ซึ่งดำเนินกิจการสินค้าเคมีอยู่ด้วย เริ่มเข้ามามีบทบาทในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศอุตสาหกรรมเป็นหลัก เนื่องจากความต้องการเพิ่มสูงขึ้น

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 3 จำนวนฟาร์ม พื้นที่ และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พ.ศ. 2545

ผลผลิต	จำนวนฟาร์ม (แห่ง)	พื้นที่การผลิต (ไร่)	ปริมาณผลผลิต (ตัน)
ข้าวและพืชไร่	909	32,841.27	8,350.49
ผัก ผลไม้ สมุนไพร	259	20,167.30	63,182.92
อื่นๆ	1	768.75	-
รวม	1,169	53,777.32	71,533.41

ที่มา : วลัยเงิน มหาคุณ และ พิมพ์หทัย วิจิตธนาวัน, เกษตรอินทรีย์ : ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย. [Online]. 20 พฤษภาคม 2547. http//www.scb.co.th/LIB/th/article/ktb/index.html

การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยเป็นการผลิตแบบง่ายๆ ไม่ใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน ผลผลิตที่ได้ก็เป็นสินค้าพื้นฐาน เช่น ข้าว ผัก และผลไม้ ส่วนการแปรรูปสินค้ายังมีน้อย เพราะวัตถุดิบมีปริมาณไม่มาก ปัจจุบันมีผลผลิตที่จำหน่ายออกสู่ตลาดประมาณไม่เกิน 6,000 ตันต่อปี สำหรับสินค้าที่ไทยส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ได้แก่ ข้าว กล้วยหอม หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว สับประรด ขิง และสมุนไพรอีกหลายชนิด ตลาดเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศไทยยังเป็นตลาดของผู้ผลิต คือการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีจำนวนน้อย ผู้ผลิตสามารถเป็นผู้กำหนดการตลาดได้ค่อนข้างมาก ราคาผลผลิตก็มีแนวโน้มสูงกว่าราคาสินค้าเกษตรทั่วไปประมาณร้อยละ 20 – 50 การที่ระดับราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไปนี้ไม่ได้เป็นเพราะว่ามีปริมาณการผลิตต่ำกว่าความต้องการของตลาดเท่านั้น แต่เนื่องจากเกษตรอินทรีย์จะต้องมีหลักประกันในเรื่องราคาผลผลิตที่ยุติธรรมต่อผู้ผลิต จึงทำให้ต้นทุนการผลิตเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูงกว่าการผลิตทั่วไป อย่างไรก็ดีมีการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคจะยอมรับราคาผลผลิตที่สูงไม่เกินร้อยละ 15 -20

ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย

แม้ว่าตลาดเกษตรอินทรีย์จัดว่าเป็นตลาดใหม่สำหรับเกษตรกรไทย แต่ด้วยแนวโน้มของตลาดที่เติบโตขึ้นเป็นลำดับ จากการที่ผู้บริโภคต้องการสินค้ามากขึ้น เนื่องจากความใส่ใจในด้านสุขภาพ ขณะที่ผู้ผลิตมีจำนวนจำกัด การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ออกสู่ตลาดของเกษตรกรไทย จึงเป็นหนทางที่สดใสกว่าที่ไทยจะยังคงผลิตสินค้าเกษตรทั่วไปแข่งขันกับประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจีน อินเดีย หรือเวียดนาม ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าไทยมาก การปรับเปลี่ยนมาผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ย่อมจะทำให้ไทยมีโอกาสส่งออกได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความได้เปรียบทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ อีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกอาหารที่สำคัญ จึงย่อมจะมีโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกได้ แต่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้เพียงใดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น การสร้างความเข้าใจและความรู้ให้แก่เกษตรกร การให้บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ เป็นต้น จึงนับได้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ ในขณะเดียวกันจะช่วยเสริมให้โครงการ Food Safety ของรัฐบาลประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น และมีผลดีต่อเนื่องในด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งเกิดผลดีทางอ้อมต่อสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร

การผลิตข้าวอินทรีย์มีหลักการที่ว่า จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีและสารที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีทุกชนิดในทุกขั้นตอนการผลิต และการเก็บรักษาผลผลิต ให้ใช้ความอุดมสมบูรณ์ของดินจากอินทรียวัตถุในภาพธรรมชาติ และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยวัสดุอินทรีย์ ในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชให้ใช้แมลงศัตรูธรรมชาติควบคุมการระบาด ใช้ข้าวพันธุ์ต้านทาน ใช้วิธีการปลูกและการจัดการพืชที่เหมาะสมเพื่อสร้างความสมดุลธาตุอาหารในต้นข้าว กรณีที่มีการระบาดรุนแรงอาจใช้สารสกัดจากพืช ในด้านสัตว์ศัตรูข้าวให้ใช้วิธีกลและศัตรูธรรมชาติ ทั้งนี้ต้องเลือกพื้นที่ให้มีความเหมาะสมตามเงื่อนไขการผลิตข้าวอินทรีย์

1. พันธุ์ข้าว เป็นพันธุ์ข้าวที่เจริญเติบโตได้ดีและสามารถให้ผลผลิตสูง ในสภาพที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ – ปานกลาง ต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืชที่สำคัญในพื้นที่ สามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ดี มีลักษณะเมล็ดและคุณภาพการหุงต้มและรับประทานตรงต่อความต้องการของตลาด พันธุ์ข้าวที่นิยมใช้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ในปัจจุบัน คือ ขาวดอกมะลิ 105 และ กข.15

2. เมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ และผลิตโดยระบบเกษตรอินทรีย์ ปราศจากโรค แมลงและเมล็ดวัชพืช

3. การเตรียมดินและวิธีปลูก เตรียมดินย่างดีเพื่อลดปัญหาวัชพืช ไม่ใช้สารกำจัดวัชพืชร่วมกับการเตรียมดิน และการเตรียมดินจะต้องสอดคล้องกับวิธีการปลูก

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

3.1 วิธีปักดำ เตรียมดินอย่างดีโดยไถดะตากดินไว้ เพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังเจริญเติบโต ปล่อยน้ำท่วมแปลงเพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังจะงอก ไถแปรและคราดปรับระดับผิวดินให้สม่ำเสมอเพื่อความสะดวกในการควบคุมระดับน้ำและควบคุมวัชพืช ตกกล้าโดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ประมาณ 100 กรัมต่อพื้นที่แปลงกล้า 1 ตารางเมตร (ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 7 กิโลกรัมต่อพื้นที่ปักดำ 1 ไร่) ปักดำระยะ 20 * 20 เซนติเมตร จำนวน 3 – 5 ต้นต่อกอ โดยใช้อายุกล้าระหว่าง 25 – 30 วัน

3.2 วิธีหว่านน้ำตม เหมาะกับการทำนาในนิเวศนาชลประทาน หรือมีปัญหาด้านแรงงาน หว่านเมล็ดข้าวงอกอัตราเมล็ดพันธุ์ประมาณ 15 -20 กิโลกรัมต่อไร่ รักษาระดับน้ำให้เหมาะสม

3.3 วิธีการหว่านข้าวแห้ง เหมาะกับการทำนาในนิเวศนาน้ำฝนโดยเฉพาะนาลุ่มและวัชพืชน้อย เตรียมดินโดยวิธีเตรียมดินแห้ง ไถดะเพื่อการกำจัดวัชพืชที่กำลังเจริญเติบโต ไถแปร แล้วหว่านเมล็ดข้าวแห้งอัตรา 20 – 25 กิโลกรัมต่อไร่ ทำการคราดกลบ

4. การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน การเลือกพื้นที่ ดินต้องมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการผลิตข้าวอินทรีย์และต้องรักษาระดับความอุดมสมบูรณ์ของ

ดิน พื้นที่นาข้าวอินทรีย์จะต้องไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษซากพืช รวมทั้งการหาวัสดุอินทรีย์จากพื้นข้างเคียงใส่เพิ่มเติมเข้าไปด้วย การปลูกพืชตระกูลถั่วจะช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินในระยะยาว และควรมีการปลูกพืชคลุมดินในช่วงที่ไม่ปลูกข้าวเป็นการป้องกันการสูญเสียหน้าดินและเป็นการเพิ่มอินทรียวัตถุให้แก่ดินด้วย

5. ระบบการทำฟาร์ม การผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์นั้น กิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ควรเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด เพื่อให้มีปัจจัยสนับสนุนในพื้นที่ให้มากที่สุด

6. การควบคุมวัชพืช การเขตกรรมที่ดีสามารถแก้ปัญหาวัชพืชในนาได้เป็นอย่างดี การทำนาดำเป็นวิธีที่ช่วยควบคุมวัชพืชโดยใช้ระดับน้ำในนาและต้นกล้าข้าวที่มีการเจริญเติบโตก่อนวัชพืชส่วนในนาหว่านข้าวแห้งที่หว่านถั่วเขียวร่วมไปด้วย ถั่วเขียวจะช่วยควบคุมวัชพืชโดยบังแสงแดดได้เป็นอย่างดี แต่ถ้ายังมีวัชพืชคงเหลืออยู่ในนาควรใช้วิธีการกำจัดอื่นร่วมด้วย เช่น กำจัดด้วยวิธีกล ใช้แรงงานคนถอน หรือใช้เครื่องกำจัดวัชพืช ก็จะได้ผลดียิ่งขึ้น

7. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง โดยการรักษาสมดุลธรรมชาติเพื่อให้ศัตรูธรรมชาติของแมลงศัตรูข้าว ทั้งตัวห้ำและตัวเบียน สามารถควบคุมแมลงศัตรูข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การปลูกถั่วเขียวก่อนหรือหลังการทำนา จะเป็นการตัดวงจรชีวิตของแมลงและการแพร่ระบาดของโรคได้ดี การกำจัดวัชพืชที่อาจเป็นพืชอาหารหรือพืชอาศัยของศัตรูข้าวรวมทั้งกำจัดเศษ ซากพืชที่เป็นโรค จะช่วยป้องกันศัตรูข้าวได้ระดับหนึ่ง

การใช้ข้าวพันธุ์ต้านทาน โดยศึกษาชนิดโรคและแมลงที่สำคัญในพื้นที่ แล้วเลือกชนิดพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่

8. การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว หนูเป็นศัตรูข้าวที่สำคัญมาก แนะนำให้ใช้วิธีควบคุมโดยใช้ศัตรูธรรมชาติซึ่งเป็นวิธีที่ประหยัด รักษาระบบนิเวศและมีประสิทธิภาพในระยะยาว ศัตรูธรรมชาติของหนูที่สำคัญ ได้แก่ งู แมว สุนัข นกเค้าแมว และเหยี่ยว นอกจากนี้อาจใช้วิธีกล เช่น กับดักและรั้วกันหนู สัตว์ศัตรูข้าว เช่น ปู หอยเชอรี่ แนะนำให้กำจัดโดยวิธีกลหรือจับทำลาย

9. การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว ระบายน้ำออกจากนาก่อนข้าวสุกแก่ประมาณ 10 – 15 วัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อดิน เพื่อให้พื้นที่นาแห้งและข้าวสุกแก่สม่ำเสมอ เก็บเกี่ยวข้าวแล้วตากฟ่อนข้าวในนาไม่เกิน 3 วัน ที่มีแสงแดดจะได้ข้าวเปลือกที่มีคุณภาพการขัดสีดีและมีความชื้นไม่เกิน 14 %

การใช้เครื่องเกี่ยวนวดจะได้ข้าวเปลือกที่มีความชื้นประมาณ 19 – 22 % ควรนำเมล็ดข้าวเปลือกมาตากให้มีความหนาประมาณ 5 เซนติเมตร นาน 2 วัน จะได้ข้าวเปลือกที่มีความชื้นต่ำกว่า 14 % และมีคุณภาพการขัดสีที่ดี

10. การเก็บรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ เก็บรักษาข้าวเปลือกในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในยุ้งฉางหรือโรงเก็บที่ป้องกันแมลงและศัตรูพืชได้ดี กรณีต้องการแปรสภาพเป็นข้าวกล้องหรือข้าวสาร บรรจุข้าวกล้องและข้าวสาร ในถุงพลาสติกขนาดบรรจุ 1 – 5 กิโลกรัม ในระบบสูญญากาศหรืออัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ดังนั้นการเกษตรอินทรีย์จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเกษตรกรรมที่อาศัยหลักความเกื้อกูลกับธรรมชาติ ไม่มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมี ไม่ใช้พันธุ์พืชที่มีการตัดต่อดัดแปลงพันธุกรรม เน้นพันธุ์ท้องถิ่น ปัญหาโรคแมลงนั้นจะน้อยลงเรื่อยๆ ความอุดมสมบูรณ์และสมดุลของธรรมชาติจะค่อยๆ กลับคืนมาสู่ไร่นาของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตก็ลดลง เป็นความคุ้มค่าในระยะยาวของชีวิตทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพราะเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตเองไม่ต้องเสี่ยงกับปัญหาสุขภาพ อันเกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งปัจจุบันนี้การเกษตรในประเทศเน้นการใช้พันธุ์พืชที่ผสมพันธุ์ขึ้นมาใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารกำจัดวัชพืช เครื่องจักรกลการเกษตร การชลประทานแผนใหม่ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เราเรียกว่า “การปฏิวัติเขียว” ดังมีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การปฏิวัติเขียว

ความหมาย

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ (2535 : 15) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรแบบดั้งเดิมมาเป็นการทำเกษตรแบบแผนใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง โดยมีการใช้พันธุ์พืชที่ผสมพันธุ์ขึ้นใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เครื่องจักรกลการเกษตร การชลประทานแผนใหม่ และความรู้เกี่ยวกับการจัดฟาร์มอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

ความเป็นมาของปฏิวัติเขียว

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการเกษตรเกิดขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศแรกที่จุดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น เนื่องจากปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่นการเกิดขึ้นของกลุ่มช่างฝีมือ การล้อมรั้วที่ดินในดินสาธารณะทำให้เจ้าที่ดินมีที่ดินในครอบครองเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการสะสมความมั่งคั่ง และการขยายตลาด

ของระบบจักรวรรดินิยม ผลักดันให้เกิดการคิดค้นการวิจัยทางการเกษตร เพื่อจะให้ได้ผลผลิตสูงๆ ในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษ ในศตวรรษที่ 18 เจ้าของที่ดินที่มีฐานะร่ำรวยได้เริ่มหาวิธีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของตนโดยในช่วงต้นศตวรรษ ชาร์ล ไวส์เคาท์ ทาวน์แซนด์ (Charl Viscount Townsend) ได้คิดค้นวิธีเพิ่มผลผลิตในที่ดินเท่าเดิมให้มากขึ้นโดยปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าวบาร์เลย์ ถั่ว ข้าวสาลี และหัวผักกาด หมุนเวียนสลับกันไป ทำให้มีการใช้ที่ดินอย่างเต็มที่ ต่อมา โรเบิร์ต เบกเวล (Robert Bakewell) เจ้าของที่ดินที่ร่ำรวย ได้ค้นพบหลักการปรับปรุงและผสมพันธุ์สัตว์ ทำให้มีการขยายทั้งปริมาณ และประสิทธิภาพการผลิตสัตว์ให้ดีขึ้นอย่างมาก นักประดิษฐ์และนักการเกษตรคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ เจโทร ธัล (Jethro Tull) เขาเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการประดิษฐ์เครื่องจักรกลในการทำฟาร์ม รวมทั้งเขียนหนังสือเกี่ยวกับวิธีการทำการเกษตรให้มีผลกำไรมากขึ้น การเกษตรแบบใหม่ที่ใช้ทุนและการจัดการฟาร์ม ที่มีแรงกระตุ้นจากความต้องการผลกำไรได้เข้ามาแทนที่การเกษตรแบบดั้งเดิมในประเทศอังกฤษอย่างรวดเร็ว รัฐบาลได้ออกกฎหมายอนุญาตให้เจ้าของที่ดินเข้าถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินสาธารณะ ป่าไม้ และทุ่งหญ้า ชาวนารายย่อยถูกขับออกจากที่ดินไปเป็นกรรมกรในภาคอุสาหกรรม การปฏิวัติเกษตรกรรมได้แผ่ขยายสู่ประเทศต่างๆ ใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมนี โดยใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการฟาร์มที่เป็นระบบ และการใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เยอรมนีถือว่าเป็นประเทศแรกๆ ที่มีการนำปุ๋ยเคมีเข้ามาใช้ในการเกษตร ตัวอย่างเช่น ระหว่างปี 2438 – 2455 มีการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนเพิ่มขึ้น 3 เท่า ปุ๋ยฟอสฟอรัสเพิ่มขึ้น 2.5 เท่า และปุ๋ยโปรตัสเซียมเพิ่มขึ้น 8 เท่า เป็นต้น

มีการนำเอาพันธุ์พืชใหม่ๆ จากดินแดนอาณาจักรนิคมมาทดลองปลูกทั้งในยุโรปเอง รวมถึงการนำเอาพืชจากดินแดนอาณานิคมหนึ่งไปยังอีกอาณานิคมหนึ่ง ซึ่งมีเงื่อนไขการผลิตที่ดีกว่า เช่น มีแรงงานราคาถูกมากกว่า ใกล้กับตลาด หรือสะดวกต่อการขนส่งเพื่อป้อนอุตสาหกรรมของตนได้มากกว่า เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างการเกษตรอินทรีย์กับการเกษตรปฏิวัติเขียว

การเกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่สามารถจะนำมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการเกษตรแบบปฏิวัติเขียว ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพพลานามัยของประชาชน และการเพิ่มผลผลิตในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนฉะนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนที่สามารถเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการเกษตรอินทรีย์กับการเกษตรปฏิวัติเขียวซึ่งมีหลักการแนวคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างกันดังแสดงประเด็นการเปรียบเทียบเป็นข้อๆ ที่ปรากฏในตารางที่ 4

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเกษตรปฏิวัติเขียวกับเกษตรอินทรีย์

เกษตรแบบปฏิวัติเขียว	เกษตรแบบอินทรีย์
1. ใช้หลักการและแนวคิดการเกษตรแบบแยกส่วน เช่นการแยกพืช สัตว์ ประมง ป่าไม้ ดิน น้ำ สังคมและเศรษฐกิจออกจากกัน ให้เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแนวทางของเทคโนโลยีทันสมัย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ	1. ใช้หลักการและแนวคิดการเกษตรแบบองค์รวมของสรรพสิ่งทั้งหลายในระบบนิเวศเกษตรเช่นพืช สัตว์ ประมง ป่าไม้ ดิน น้ำ สังคมและเศรษฐกิจที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างมีบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทันสมัย
2. เน้นการผลิตแบบเชิงเดี่ยว (monoculture) ที่เป็นพืชและสัตว์เศรษฐกิจชนิดเดียวในพื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ ในลักษณะเกษตรกรอุตสาหกรรม	2. เน้นการผสมผสานให้เกิดความหลากหลายที่แต่ละกิจกรรมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น พืช สัตว์ ประมง และป่าไม้ ในระบบไร่นาสวนผสม วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
3. ใช้พันธุ์ที่ได้จากการผสมและคัดเลือกโดยหลักการทางพันธุศาสตร์ (genetic) เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงเป็นการสำคัญ	3. ใช้พันธุ์ที่คัดเลือกให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ปฏิเสธการใช้พันธุ์ที่มีการตัดต่อทางพันธุกรรม (GMO = genetically modified organism)
4. เน้นการเพิ่มผลผลิตจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้จากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมน ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิตที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย	4. เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่เกิดจากการหมุนเวียน ที่มีอยู่ในฟาร์มและในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและลดต้นทุนการผลิต
5. ใช้เครื่องทุ่นแรงจากพลังงานการเผาไหม้ของน้ำมันเชื้อเพลิงจากฟอสซิลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศคิดเป็นมูลค่าปีละหลายหมื่นบาท	5. เน้นการใช้แรงงานคน สัตว์ และเครื่องทุ่นแรงขนาดเล็กที่ประหยัดพลังงาน รวมทั้งการใช้หลักการธรรมชาติในการจัดการศัตรูพืช การปรับปรุงดิน
6. มีเป้าหมายเพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีกำไรเป็นตัวเงิน เป็นเครื่องชี้วัดผลความสำเร็จ เน้นเพื่อการค้า และการส่งออกไปต่างประเทศเป็นอันดับแรกที่เหลือจึงใช้บริโภคภายในประเทศ	6. มีเป้าหมายการผลิตเพื่อความยั่งยืนระยะยาวทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมทั้งความมั่นคงทางอาหารของคนในครอบครัวและประเทศชาติโดยรวม

ที่มา : คณะกรรมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, คู่มือปฏิบัติการโครงการเกษตรอินทรีย์ระดับจังหวัด (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548), 9.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิทยทรัพยากร

โครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า
จังหวัดสุพรรณบุรี

ความเป็นมา

โครงการเกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีที่มาจากการที่อำเภอบางปลาม้า ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนาและมีการทำนามากที่สุดในจังหวัดสุพรรณบุรี จึงมีกิจกรรมการเกษตรตลอดทั้งปี มีการปลูกข้าวมากกว่า 2 ครั้งต่อปี โดยมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการเกษตรมากกว่า 95 % และการที่เกษตรกรทำนาแบบสารเคมีมีผลกระทบต่อเกษตรกร ประชาชน และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จึงได้มีการปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ลดเลิกสารเคมี ในปี พ.ศ. 2544 ได้จัดให้มีโครงการคืนธรรมชาติสู่แผ่นดิน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายเสมียน หงษ์โต ได้เข้ามาร่วมจุดประกายด้านการทำนาโดยใช้ชีวภาพ และต่อมาในปี พ.ศ. 2545 จึงได้มีการรวมตัวของเกษตรกรเป็นเครือข่ายพึ่งตนเอง และมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ชีวภาพสมุนไพรท้องถิ่นขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ในปีพ.ศ.2547ได้รับงบประมาณช่วยเหลือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนให้การสนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า มาเป็นเวลา 1 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ดังนี้คือมุ่งหวังที่จะทำให้ครอบครัวมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเองและเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิตของตนเอง และชุมชนตามวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสานต่อและเพื่อขยายพื้นที่ให้ครบทุกตำบล ในอำเภอบางปลาม้า เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จึงจะใช้พื้นที่เก่า 5 ตำบลเป็นเกณฑ์หลักและขยายพื้นที่ใหม่อีก 9 ตำบล เพื่อให้เกษตรกรในทุกพื้นที่ของอำเภอบางปลาม้าได้ทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะมุ่งสู่การลดต้นทุนสู่การผลิต ช่วยให้สุขภาพดี ลดหนี้สินและพึ่งตนเองได้ ในระยะเวลาประมาณ 1 ปีครึ่ง ถึง 2 ปี

ลักษณะทางกายภาพและลักษณะสังคมของพื้นที่โครงการ

อำเภอบางปลาม้ามีลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรีไหลผ่าน เนื้อดินเหมาะสมกับการปลูกพืช ดังนี้ ทำนาข้าว ปลูกพืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีแม่น้ำลำคลองขนาดเล็ก 56 แห่ง ป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ ได้แก่ ชิงชัน เต็ง มะค่า ยมหอม มะค่าโมง เป็นต้น พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอบางปลาม้า ได้แก่ ข้าวนาปีและนาปรัง จำนวน 193,000 ไร่ พืชไร่ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง มีสหกรณ์ 1 แห่ง สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (กุ้งก้ามกราม, ปลาดุก, ปลาช่อน, ปลานิล, ปลา

ตะเพียน, ปลาสวาย, ปลาสลิด, อื่นๆ) จำนวน 2,742 ครัวเรือน พื้นที่ 31,243.75 ไร่ ปริมาณการจับสัตว์น้ำ 21,605.85 ตัน ต่อปี มีการเลี้ยงโคจำนวน 3,221 ตัว เป็ด 503,271 ตัว ไก่ 1,636,739 ตัว ห่าน 69 ตัว สุกร 17,514 ตัว ถือได้ว่าอำเภอบางปลาม้าเป็นอำเภอที่มีเศรษฐกิจดีเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพปัญหาในพื้นที่

1. เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในอำเภอบางปลาม้ามีอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีการใช้สารเคมีในการเกษตร และอาหารสัตว์เป็นจำนวนมาก เมื่อฝนตกลงมาทำให้เกิดการชะล้างสารเคมีและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำสุพรรณบุรี เป็นสาเหตุให้แม่น้ำเน่าเสีย ปลาในแม่น้ำสุพรรณบุรีตายเป็นจำนวนมากทุกปี น้ำที่ใช้ในการบริโภคก็มีกลิ่นเน่าเหม็น และไม่สะอาด

2. จากการที่ใช้สารเคมีต่างๆ เป็นจำนวนมากในการปลูกพืช รวมถึงการใช้ปุ๋ยในนาข้าว การเลี้ยงปลาในบ่อ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชังที่ต้องใช้อาหารสำเร็จรูป อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้น้ำเน่าเสีย ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะมีการปนเปื้อนของสารเคมีปะปนในอาหาร เมื่อนำมารับประทานแล้วร่างกายเกิดการสะสมสารเคมีดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้บริโภคเกิดการเจ็บป่วยเป็นโรคเกิดขึ้นในชุมชน สมรรถภาพร่างกายเริ่มเสื่อมโทรมลงทุกปี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

3. ด้านต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการใช้สารเคมีในการเกษตร การเลี้ยงปลาและเลี้ยงสัตว์ ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ โรคระบาดและแมลงมีความต้านทานต่อสารเคมีเพิ่มขึ้น อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงสัตว์มีราคาสูงขึ้นทุกปี ทำให้เกษตรกรขาดทุนและผลผลิตที่ได้ตกต่ำ เป็นเหตุให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น และยากจนลง

4. เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้ผลผลิตที่มีจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด และสามารถเน่าเสียได้ง่าย ทำให้เกษตรกรขาดทุน และยังขาดความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิต การรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ทำให้ผลผลิตขายได้ในราคาที่ถูก ไม่คุ้มกับต้นทุนที่ลงทุน อันเป็นสาเหตุของการเกิดหนี้สินของเกษตรกร

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

1. เป้าหมาย เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า ชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและปฏิรูปสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของ

ชุมชนตัวเอง โดยใช้ขบวนการเกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือ โดยความร่วมมือของพหุภาคีทั้งภาครัฐและประชาชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระดับต่างๆ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในตำบลนำร่อง (เดิม) 5 ตำบล และขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 9 ตำบล เพื่อให้เต็มพื้นที่ อำเภอบางปลาม้า เพื่อส่งเสริมการลดเลิกสารเคมี และเพื่อลดต้นทุนการผลิต

2.2 เพื่อฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มสมาชิกและแกนนำขยายเกษตรในอำเภอบางปลาม้าด้านเกษตรอินทรีย์ และสมุนไพร

2.3 เพื่อส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในกลุ่มสมาชิก และประชาชนในอำเภอบางปลาม้า และอำเภอใกล้เคียง

2.4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และสมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเอง

2.5 เพื่อศึกษาวิจัยและติดตามผล/ประเมินผล เพื่อการพัฒนาแบบวิจัยมีส่วนร่วมให้สมาชิกได้ทราบปัญหาของตนเอง จนสามารถปลดหนี้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ระยะเวลา/สถานที่ดำเนินการ

1. ระยะเวลา เริ่มตั้งแต่ 1 กันยายน พ.ศ. 2548 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2550

2. สถานที่/พื้นที่โครงการ

ชุมชน 9 ตำบลนำร่องขยายผลเกษตรอินทรีย์ และอีก 5 ตำบล ต่อยอดความรู้เดิมของอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่

2.1 พื้นที่ 5ตำบลต่อยอดความรู้เดิม ประกอบด้วย ตำบลบางใหญ่ ตำบลบ้านแหลม ตำบลวัดโบสถ์ ตำบลกฤษณา ตำบลตะค่า

2.2 พื้นที่ 9ตำบลนำร่องขยายผลโครงการเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย ตำบลวังน้ำเย็น ตำบลมะขามล้ม ตำบลวัดดาว ตำบลองครักษ์ ตำบลไผ่กองดิน ตำบลโคกคราม ตำบลบางปลาม้า ตำบลจระเข้ใหญ่ ตำบลสาลี

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน ได้แก่ ประชาชน ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน เยาวชน วัด โรงเรียน เกษตรกร องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลวังน้ำเย็น ตำบลมะขามล้ม ตำบลวัดดาว ตำบลองครักษ์ ตำบลไผ่กองดิน ตำบลโคกคราม ตำบลบางปลาม้า

ตำบลจระเข้ใหญ่ ตำบลสาลี และ 5 ตำบลเก่าเพื่อต่อยอดความรู้เดิม ได้แก่ ตำบลตะค่า ตำบลกฤษณา ตำบลบางใหญ่ ตำบลบ้านแหลม ตำบลวัดโบสถ์

เทคนิคการผลิตข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ของโครงการเกษตรอินทรีย์

1. การปรับปรุงพื้นที่นาสำหรับปลูกข้าวอินทรีย์ก่อนการทำนา ชาวนาจะต้องปรับปรุงดินก่อนการทำการปลูกพืชปรับปรุงดินก่อน เช่นพวกถั่วเขียว ถั่วพร้า แล้วทำการไถกลบก่อนการปลูกข้าวประมาณ 1 เดือน ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดและประหยัดที่สุด คือการกระจายฟางข้าวในนาหลังจากนวดข้าวเสร็จแล้วให้ทั่วแล้วทำการไถกลบ หรือปล่อยให้เน่าเปื่อยผุพังเป็นอินทรียวัตถุในนา แต่ต้องระวังไฟลามทุ่ง ซึ่งจากต่างการปลูกข้าวแบบเกษตรเคมี หรือเกษตรทั่วไปจะไม่มีการปรับปรุงดินตามที่กล่าวมาข้างต้น เหตุที่มีการปรับปรุงดิน เพราะว่าปัจจัยในการเจริญเติบโตของข้าวต้องอาศัยการปรับปรุงดินให้ดีก่อน เพราะคุณสมบัติของดินเหมาะแก่การเจริญเติบโตของข้าว ทำให้ข้าวเจริญเติบโตดี ต้านทานโรค การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีจึงไม่มีความจำเป็น ถ้าไม่มีการปรับปรุงดินก็จะเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นมา

2. การเตรียมดิน ทำการไถดะและไถแปรเมื่อต้องการจะปลูกซึ่งปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกของชาวนาทั่วไป ไม่มีการใช้สารเคมีควบคุมวัชพืช ศัตรูพืชใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อไม่ให้มีสารเคมีตกค้างในดิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องไม่คลุกสารเคมี จะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ชาวนาเก็บไว้ทำพันธุ์เองเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์ ขั้นตอนการแช่ข้าว นำข้าวปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกข้าวทั่วไปขึ้นอยู่กับวิธีการปลูก สำหรับเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อมาจากแหล่งอื่นต้องนำไปแช่น้ำเกลือหรือผงฟูเพื่อล้างสารเคมีออกก่อนนำไปปลูกจะทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวปราศจากสารเคมี

4. วิธีปลูก ปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกข้าวทั่วไป แต่ควรปลูกโดยวิธีการปักดำจะลดปัญหาของวัชพืชเพราะมีการเตรียมดินดี

5. การใช้ปุ๋ย การปลูกข้าวอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยจะช่วยในการเตรียมดิน การปรับปรุงดินโดยปลูกพืชปุ๋ยสดแล้วไถกลบ ใส่เศษพืช เศษฟางข้าวใส่ปุ๋ยมูลสัตว์ช่วงการเตรียมดิน ซึ่งใช้เฉพาะปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น โดยมีแนวคิดที่ว่าเมื่อมีการปรับปรุงดินดีแล้ว ต้นข้าวก็จะเจริญเติบโตดีเอง

6. การจัดการน้ำ ปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกข้าวทั่วไป

7. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ใช้วิธีการสำรวจเป็นประจำ การป้องกันกำจัดศัตรูข้าววิธีผสมผสาน ห้ามใช้สารเคมีใดๆ ทั้งสิ้น

8. การป้องกันกำจัดวัชพืช ปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกข้าวโดยทั่วไป โดยใช้วิธีกล ใช้มือถอนที่สำคัญที่สุดต้องมีการป้องกันไว้ก่อนโดยการเตรียมดินให้ดีเพื่อลดปัญหา ห้ามใช้สารเคมีใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นการผลิตข้าวแบบเกษตรอินทรีย์

9. การตรวจแปลง การผลิตข้าวอินทรีย์จะได้มาตรฐานต้องผ่านสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท.(Organic Agriculture Certification Thailand:ACT) ที่ใช้ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานว่ากระบวนการผลิตและการจัดการนั้นหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการบวนการผลิตและแปรรูปโดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

10. ตลาดของเกษตรอินทรีย์ของอำเภอบางปลาม้า เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า ได้หารือกันว่าในอนาคตจะส่งเสริมให้ประชาชนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับประทานข้าวปลอดสารพิษ ที่คัดสรรจากแปลงนาอินทรีย์ แต่ละตำบลที่เข้าร่วมโครงการจะจัดเก็บข้าวไว้ตำบลละ 10 ตัน เพื่อนำไปสีในโรงสีขนาดกลางแล้วบรรจุขนาด 15 กิโลกรัม เพื่อขายตรงให้สมาชิกในราคาต้นทุน และเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกได้บริโภคข้าวสารปลอดสารพิษ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภราดา ชาญวิทย์วัฒนกิจ (2545 : บทคัดย่อ) ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า

1. เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุช่วง 40-60 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รายได้จากการขายผลผลิตไม้ผลเฉลี่ย 5,421.55 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิต 4,116.98 บาท/ไร่ ใช้พื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ย 7.32 ไร่ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการบรรยาย สาธิต และฝึกอบรมเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์จากภาครัฐ เอกชน หรือแหล่งอื่นๆ ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม

2. เกษตรกรมีความรู้ด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปลูกไม้ผล ในระดับมากและมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้ง 4 ชนิด คือ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

3. เกษตรกรยอมรับการใช้ปุ๋ยคอกในระดับยอมรับ ยอมรับปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือน้ำสกัดชีวภาพ ในระดับทดลอง ไม่ยอมรับปุ๋ยพืชสด

4. ปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ จำนวนพื้นที่เพาะปลูกไม้ผล จำนวนปีที่ได้ทำการเพาะปลูก การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการบรรยาย สาธิต หรือฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร

สื่อ จากหน่วยงานภาครัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

5. ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

6. เกษตรกรมีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ขาดความรู้ในการดูแลรักษาไม้ผล และขาดแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องทางการเกษตร จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการรวมกลุ่ม ให้เจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ด้านการเกษตร และจัดหาเอกสารเผยแพรเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์

สุนิสา วัชรเมฆขลา (2545 : บทคัดย่อ)ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในโครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว คือ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน ปริมาณผลผลิตข้าวอินทรีย์ การติดต่อกับเพื่อนบ้าน ความยุ่งยากในการปลูกข้าวอินทรีย์ ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ความรู้และทัศนคติของเกษตรกร แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ พื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายได้จากการปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวนสัตว์เลี้ยง และจำนวนเครื่องทุ่นแรงในการปลูกข้าวอินทรีย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ณรงค์ พลบูรณ์ศรี (2547 : บทคัดย่อ) การยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์เพื่อการผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ร้อยละ 58.9 เป็นชาย มีอายุ เฉลี่ย 47 ปี ร้อยละ 60.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.84 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.70 คน ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 30.30 ไร่ พื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.51 ไร่ เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 87.5 มิได้เป็นผู้นำชุมชน มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 81,690.27 บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 20,949.40 บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้รวมเฉลี่ย 102,639.67 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรทั้งหมดมีหนี้สิน โดยกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นหลัก เงินกู้เฉลี่ย 33,523.86 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์โดยการฝึกอบรม ดูงาน แหล่งความรู้ที่สำคัญของเกษตรกรได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไปแนะนำในท้องถิ่น เกษตรกรทั้งหมดมีการกำหนดพื้นที่เฉพาะในการผลิตข้าวอินทรีย์ พันธุ์ข้าวที่ใช้ส่วนใหญ่คือพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 เมล็ดพันธุ์เป็นของตนเองและผ่านกระบวนการผลิตตามเทคโนโลยีการเกษตรอินทรีย์ มีการไถเตรียมดินก่อนปลูก 2 ครั้ง ไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ปลูกโดยวิธีปักดำ ระยะปักดำ 20 × 20 เซนติเมตร ใช้ต้นกล้า 3 – 5 ต้น/จับ ใช้แรงงานในครัวเรือนและจ้าง ใช้วิธีกลและใช้น้ำหมักชีวภาพในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงเป็นหลัก เก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน เกษตรกรมีการตากข้าวก่อนนวด 3 – 5 วัน การนวดข้าว

ส่วนมากใช้เครื่องนวดข้าว ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 520 กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรทั้งหมดนำข้าวไปจำหน่ายที่โรงสี เกษตรกรมีปัญหาสำคัญๆ ดังนี้คือ ฝนทิ้งช่วง ค่าแรงงานแพง ไม่มีลานตากข้าว และราคาผลผลิตต่ำ เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีต่อไปนี้ปฏิบัติน้อย ได้แก่ การปลูกพืชตระกูลถั่วบำรุงดิน การวิเคราะห์ดินทุกปี การใช้ปุ๋ยพืชสด การใช้ปุ๋ยหมัก การใช้มูลไก่ทดแทนธาตุฟอสฟอรัส การใช้ปูนขาวทดแทนธาตุแคลเซียม การเก็บกักน้ำไว้ใช้เฉพาะแปลงข้าวอินทรีย์ การปลูกพืชหมุนเวียนในนาข้าวโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว การใช้น้ำหมักชีวภาพควบคุมวัชพืช การใช้ระดับน้ำควบคุมวัชพืช การใช้ไฟล่อและกับดักกาวเหนียว การใช้เครื่องเกี่ยวนวดตากหรืออบและลดความชื้นข้าวเปลือกให้ต่ำกว่าร้อยละ 14 เกษตรกรที่มีสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการที่แตกต่างกันในด้าน เพศ อายุ และวัฒนธรรม มีการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์เพื่อการผลิตข้าวแตกต่างกันในบางประเด็น ได้แก่ ด้านเพศ เกษตรกรชายจะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรหญิงในเรื่อง การเก็บกักน้ำไว้ใช้เฉพาะแปลงข้าวอินทรีย์แต่เกษตรกรหญิงจะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรชายในเรื่อง การเลือกพื้นที่ห่างไกลจากการใช้สารเคมี ด้านอายุเกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี และเกษตรกรที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีการยอมรับในเรื่องการเลือกพื้นที่ห่างไกลจากการใช้สารเคมีและการใช้ปุ๋ยหมักมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 40 -50 ปี ขณะที่เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี และเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 40 – 50 ปี มีการยอมรับในเรื่องการเก็บกักน้ำไว้ใช้เฉพาะแปลงข้าวอินทรีย์ มากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป สำหรับด้านขนาดพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์เพื่อการผลิตข้าวไม่แตกต่างกันในทุกประเด็นที่ศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ณัฐกฤต พิทักษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าเกษตรกรเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจอยู่ระดับมาก มีความคิดเห็นต่อลักษณะของวิธีการกำจัดหนอนกออ้อยแบบผสมผสานอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีการยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาพรวมของการยอมรับการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานคือ การได้รับการฝึกอบรม เงินทุน การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสำรวจ การใช้ชีววิธี การใช้วิธีกล และการใช้สารเคมี นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้ากันได้หรือความสอดคล้อง ความยุ่งยากซับซ้อน ความสามารถนำไปทดลองใช้ ความสังเกตเห็นผลได้ และประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ตัวแปรอิสระ 25 ตัวมีเพียง 5 ตัวที่ร่วมกันทำนายการยอมรับการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานได้ร้อยละ 18.80 ตัวแปรอิสระที่ร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม เงินทุน ความสามารถในการนำไปทดลองใช้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีกล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมี จากผลการศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้วิธีป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสาน เน้นการใช้ชีววิธีและการใช้วิธีกลเพราะเป็นวิธีการที่ยั่งยืนไม่ทำลายสภาพแวดล้อม

รำไพประภา มะหะหมัด (2548 : บทคัดย่อ) นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร พบว่า กระบวนการพัฒนาจากระบบเกษตรเคมีสู่ระบบเกษตรอินทรีย์มี 5 ขั้นตอนคือ ขั้นรับรู้ ขั้นจูงใจ ขั้นไตร่ตรอง ขั้นทดลองทำ และขั้นนำไปปฏิบัติจริง ผลที่ตามมาจากการยอมรับนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ ก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ ลดต้นทุนเพิ่มความมั่นคงทางรายได้ 2) ด้านสังคม มีความปลอดภัยด้านสุขภาพ ทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค เกิดชุมชนเข้มแข็ง 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน รักษาสมดุลของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ สำหรับนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตข้าวอินทรีย์ พบว่ามีนวัตกรรมที่เป็นความรู้ใหม่ ดังนี้ การใช้แรงงานเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ การใช้น้ำหมักชีวภาพในการย่อยสลายตอซังและฟางข้าว การใช้ปุ๋ยหมักแบบใหม่ การใช้น้ำหมักชีวภาพและสารสกัดจากพืช และพบว่าต้นทุน- ผลตอบแทนของการผลิตข้าวอินทรีย์มีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 1,948 บาทต่อไร่ มีรายได้ 2,970 บาทต่อไร่ รายได้สุทธิ 1,227 บาทต่อไร่กำไรสุทธิ 1,021 บาทต่อไร่ ต้นทุน – ผลตอบแทนของการผลิตข้าวเคมีมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 1,929 บาทต่อไร่ มีรายได้ 2,024 บาทต่อไร่ รายได้สุทธิ 273 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิ 95 บาทต่อไร่ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรทั้งสิ้น 2 ปัจจัยคือ ระดับความรู้ในเรื่องเกษตรอินทรีย์ และการได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

สุภารัตน์ สิทธิชัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนทางเศรษฐศาสตร์ของระบบการเกษตรอินทรีย์ : กรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่ การได้รับการอบรมศึกษาดูงานทางด้านเกษตรอินทรีย์ จำนวนแหล่งตลาดที่เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนวันทำงานของแรงงานในครัวเรือน ต้นทุนสุขภาพของเกษตรกร และปริมาณหนี้สินที่เกษตรกรมีอยู่ ดังนั้นนโยบายทางด้านเกษตรอินทรีย์นั้นควรเน้นที่การส่งเสริมในการใช้ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความยั่งยืนของระบบการเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ระบบ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลิขสิทธิ์

การเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาการเกษตรของประเทศ

สุพัตรา บุตรพลวง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายทอดวิธีการปรับปรุงดินสำหรับระบบเกษตรอินทรีย์โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนปะหล่อง บ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนบ้านนอแลได้รับการส่งเสริมการปลูกพืชอินทรีย์จากสถานีเกษตรหลวงอ่างขางเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นและรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณต้นน้ำลำธาร หากแต่สภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน นอกจากนี้สภาพดินยังเป็นดินตื้น มีก้อนหินโผล่ค่อนข้างมากส่งผลให้ ดินแข็งมีความเป็นกรดสูง กอปรกับมีแมลงศัตรูพืชรบกวน จึงส่งผลให้ผลผลิตขอองเกษตรกรส่วนใหญ่มีปริมาณ และคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน อันส่งผลให้ราคาของผลผลิตตกต่ำลงไปด้วย

เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปจัดทำแปลงทดลองปรับปรุงดินด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ร่วมกับเกษตรกรอาสาสมัครจำนวน 15 ราย ผ่านวิธีการปรับปรุงดิน 4 วิธี และทดลองปลูกพืช 2 ชนิด คือ ผักกาดหวานกับผักกาดฮ่องเต้ รวมทั้งได้เก็บตัวอย่างดินทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงดินเพื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพของดินบางประการ พบว่า ค่าความเป็นกรด – ด่าง อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืช โพแทสเซียม แคลเซียมและแมกนีเซียมที่สกัดได้ในดินเมื่อหลังการปรับปรุงดินด้วยวิธีต่างๆ ทั้ง 4 วิธีไม่แตกต่างทางสถิติ แต่มีแนวโน้มว่าจะมากกว่าเมื่อก่อนปรับปรุงดิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพดินเดิมก่อนการวิจัยครั้งนี้ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2546 จึงคงทำให้ปริมาณธาตุอาหารอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ในด้านผลผลิตพืชทั้งสองชนิด พบว่าวิธีปรับปรุงดินที่มีการปลูกถั่วพุ่มดำและไถกลบ (วิธีที่ 2 และ 4) ต่างทำให้ผลผลิตมากกว่าวิธีที่ไม่มีการปลูกถั่วพุ่มดำ ซึ่งเกษตรกรต่างยอมรับและยังเห็นว่า โดยภาพรวมเมื่อปรับปรุงดินด้วยวิธีนี้แล้วทำให้ได้ผลผลิตดีกว่าที่เคยปลูกครั้งก่อนๆ

วิธีการถ่ายทอดการปรับปรุงคุณภาพดินของเกษตรกรอาสาสมัครนั้นมีการถ่ายทอดโดยการเล่าให้ฟังเกี่ยวกับขั้นตอนในการปรับปรุงดิน พาไปศึกษาในแปลงเพื่อให้เห็นพื้นที่จริงและเข้าไปสอนวิธีการปรับปรุงดินในแปลงของเกษตรกรที่สนใจ ซึ่งเมื่อเกษตรกรหลายรายได้เห็นผลการปฏิบัติที่ดีขึ้น เกษตรกรบ้านนอแลจะมีความรู้ ความเข้าใจในการปรับปรุงดินด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ทำให้แนวคิดในการปรับปรุงดินก่อนการเพาะปลูกขยายไปสู่เกษตรกรในชุมชนอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพดินและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในภูมิสังคมนั้นๆ ดีขึ้นตามไปด้วย

ศิริพร เมืองแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประมาณ 48 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่มีแรงงานทำการเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยประมาณ 3 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 8.89 ไร่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.82 ไร่ ใช้เงินทุนตนเองในการทำเกษตรอินทรีย์ มีรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 15,572.92 บาทต่อปี มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 5.23 ปี เข้ารับการฝึกอบรมด้านเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.15 ครั้งต่อปี มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 3.06 ครั้งต่อปี และส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์จากวารสาร/ นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร

ผลการศึกษาความรู้ ทัศนคติ การรับรู้และความต้องการและการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ระดับมาก มีทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยในด้านการเตรียมดินและพื้นที่ปลูกพืช ด้านการจำหน่ายผลผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิต มีทัศนคติในระดับไม่แน่ใจเกี่ยวกับด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต และด้านการป้องกันโรคและแมลง ในส่วนของการรับรู้ความต้องการของตลาดเกษตรอินทรีย์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ความต้องการของตลาดเกษตรอินทรีย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการยอมรับโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการยอมรับในระดับมากในด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิต ด้านการจำหน่ายผลผลิต ด้านการเตรียมดินและพื้นที่ปลูกพืช ด้านการปลูกและด้านการป้องกันโรคและแมลง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลิขสิทธิ์

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า การรับรู้และความต้องการของตลาดเกษตรอินทรีย์ผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ขนาดพื้นที่ถือครอง แหล่งเงินทุนในการทำเกษตรอินทรีย์ รายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การติดต่อเจ้าหน้าที่ ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของผู้ให้ข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรพบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับด้านการวางแผนปลูก ด้านการป้องกันและกำจัดแมลง ด้านการดูแลรักษา และด้านการคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ปลูก

กรุงสินทร์ ศรีโมรา (2551 : บทคัดย่อ) ความคิดเห็นที่มีต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลถอนสมอ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสามเป็น

เพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มากกว่าสามในสี่สมรสแล้ว ทำการเกษตรมาแล้วเฉลี่ย 30 ปี เกือบทั้งหมดเคยได้รับการฝึกอบรมทางการเกษตร มีรายได้รวมเฉลี่ย 356,200.06 บาทต่อปี โดยได้จากภาคเกษตรเฉลี่ย 268,970.64 บาทต่อปี นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 104,341.40 บาทต่อปี ถือครองที่ดินที่ใช้ในกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 24 ไร่ เกือบทั้งหมดทำนาปีและนาปรัง ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกกลุ่มและใช้แหล่งเงินทุนจากสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. และกลุ่มเกษตรกร ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรมากสุดจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่การเกษตรตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยมีการติดต่อเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี ด้านความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการทำเกษตรอินทรีย์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยเห็นด้วยทุกด้านในระดับมากเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) ในด้านการใช้ปุ๋ยในการเกษตรอินทรีย์ 2) ด้านพันธุ์พืชที่จะนำมาปลูกในการทำเกษตรอินทรีย์ 3) ด้านวิธีการกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืชตามหลักการเกษตรอินทรีย์ 4) ด้านพื้นที่สำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ 5) ด้านวิธีการปรับปรุงและบำรุงดิน 6) ด้านวิธีการป้องกันและกำจัดวัชพืชตามหลักเกษตรอินทรีย์ และ 7) ด้านการใช้อินทรียวัตถุบางอย่างทดแทนปุ๋ย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการลดใช้สารเคมีในขั้นตอนการผลิต เพื่อความปลอดภัยของตัวผู้ผลิตและตัวผู้บริโภค ซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมและการยอมรับวิธีการผลิตพืชแบบเกษตรอินทรีย์ได้ง่ายขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การยอมรับนั้นเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลเขาจะยอมรับหรือไม่นั้นเป็นการตัดสินใจด้วยตัวเขาเอง ปัญหามีอยู่ว่าทำอย่างไรที่จะจูงใจให้เขายอมรับและนำไปปฏิบัติตามดังที่มุ่งหวัง หากพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วจะเห็นได้ว่าการจูงใจให้เขายอมรับและปฏิบัติตามนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับเทคนิคและศิลปะในการจูงใจของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับแนวความคิด หรือวิธีการใหม่ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ด้วย ซึ่ง ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2527 : 57 – 62) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับแนวความคิดใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสภาวการณ์ โดยทั่วไปได้แก่

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตน้อยกว่า

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มวลชนที่อยู่ในสังคมที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดกว่า

มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า จะมีผลทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและน้อยลงด้วย

1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่นๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีได้มากกว่า หรือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการผลิตมากกว่า จะมีผลให้เกิดแนวโน้มในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและมากกว่า

1.4 สมรรถภาพในการทำงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ให้ประโยชน์แก่บุคคล ก็จะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้เร็วและง่ายขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่

2.1 บุคคลเป้าหมาย (target person) หรือผู้รับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของเกษตรกรเองเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่

2.1.1 พื้นฐานทางสังคม พบว่าเพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพศชาย ผู้มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงกว่า มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าจะยอมรับเร็วกว่าผู้ที่มีสิ่งเหล่านี้น้อยกว่า และบุคคลที่อยู่ในวัยรุ่นจะยอมรับเร็วที่สุด และช้าลงไปตามลำดับเมื่อมีอายุมากขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2.1.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนมากกว่า การทำกินในเนื้อที่ดินที่มากกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า ทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2.1.3 พื้นฐานในการติดต่อสื่อสารของเกษตรกร ความสามารถในการอ่าน ฟัง พูด และเขียน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2.1.4 พื้นฐานในเรื่องอื่นๆเกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าและเร็วกว่า

2.2 ปัจจัยที่เนื่องมาจากนวัตกรรม(innovations)หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ

2.2.1 ต้นทุนและกำไร (cost and profit) เทคโนโลยีที่ลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับจะสูงกว่าและเร็วกว่า

2.2.2 ความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน (similar and fit) คือไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของบุคคลในชุมชนและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

2.2.3 ความสามารถปฏิบัติได้ และเข้าใจได้ง่าย (practical and understood) คือไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยากจนเกินไป

2.2.4 สามารถเห็นได้ว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว (visibility) เห็นว่าเกิดผลดีมาก่อนก็จะปฏิบัติตามหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่า

2.2.5 สามารถแบ่งแยกเป็นขั้นตอนหรือเรื่องๆ ได้ (divisibility)

2.2.6 ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา (time – saving)

2.2.7 เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม (group decision)

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทั้งหมดนี้ ถ้ามีครบมากที่สุดการยอมรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรจะรับได้เร็วและมากกว่า

2.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่จะต้องมีอุดมการณ์ในการทำงาน สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร มีความสามารถในการถ่ายทอดและรับข่าวสาร และที่สำคัญจะต้องมีความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลง มีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีนั้นๆ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ปัญญา หิรัญรัศมี (2529 : 185 – 187,อ้างถึงใน บุปผา ฤทธิ์เดช 2546 : 11 – 13) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ไปปฏิบัตินั้น นอกจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมแล้ว ในการยอมรับยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีก ซึ่งพอจะแยกได้ 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยของผู้รับ การยอมรับวิทยาการแผนใหม่นั้น ผู้รับ รับได้เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับ

1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า

1.2 ความรู้ความสามารถผู้ที่มีความสามารถที่สูงกว่าจะยอมรับดีกว่าผู้มีความสามารถต่ำกว่า

1.3 อายุ เกษตรกรรุ่นใหม่จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ดีกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก

1.4 เพศ เพศหญิงจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าเพศชาย

1.5 การอยู่ใกล้สื่อและข่าวสาร เกษตรกรที่อยู่ใกล้ตัวเมือง และมีสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และมีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์ จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าเกษตรกรที่อยู่ห่างไกล หรือไม่สามารถจะได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเลย

1.6 ปัญหา เกษตรกรที่มีปัญหาในการทำงานมาก จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ง่ายกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยมีปัญหา

2. ปัจจัยภายนอกของผู้รับ ปัจจัยภายนอกได้แก่

2.1 สภาพสังคม สภาพสังคมเกษตรกรที่ทำเป็นการค้าหรืออุตสาหกรรม จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ดีกว่าสภาพสังคมเกษตรดั้งเดิม

2.2 สภาพเศรษฐกิจ ประเทศที่มีเศรษฐกิจดี เกษตรกรจะใช้วิทยาการแผนใหม่มากกว่าประเทศที่มีเศรษฐกิจอ่อนแอ

2.3 สภาพทางการเมือง ประเทศที่รัฐให้การสนับสนุนการนำเข้าเทคโนโลยีใหม่ๆ จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ที่ดีกว่าประเทศที่รัฐไม่ให้การสนับสนุน

3. ลักษณะของวิทยาการแผนใหม่ ลักษณะของวิทยาการแผนใหม่ที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับง่ายหรือยากนั้น Rogers และ Shoemaker (1971, อ้างถึงในบุปผา ฤทธิ์เดช 2546 : 12 – 13) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับปัจจัย 6 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม คือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3.1 ค่าใช้จ่ายและผลตอบแทน หากนวัตกรรมใดต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ในการยอมรับนั้น ก็จะได้รับการยอมรับยากกว่าสิ่งซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า สำหรับผลตอบแทนนั้น หากนวัตกรรมใดที่ให้ผลตอบแทนสูง และหรือให้ผลตอบแทนเร็ว มักจะได้รับการยอมรับดีกว่าสิ่งที่ให้ผลตอบแทนน้อยและช้า

3.2 ความยุ่งยากซับซ้อนของการปฏิบัติ นวัตกรรมใดที่มีกรรมวิธีที่ยุ่งยากซับซ้อน มักได้รับการยอมรับยากกว่านวัตกรรมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

3.3 นวัตกรรมที่ทดลองได้ง่าย นวัตกรรมใดที่เมื่อนำไปเผยแพร่แล้ว เกษตรกรนำไปทดลองง่าย ย่อมมีโอกาสได้รับการยอมรับดีกว่าสิ่งที่ทดลองได้ยาก

3.4 นวัตกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัด นวัตกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดแจ้งย่อมเป็นที่ยอมรับง่ายกว่าสิ่งที่สังเกตเห็นได้ยาก

3.5 ความสอดคล้องของนวัตกรรม ต้องสอดคล้องกับสภาพทรัพยากรที่มีอยู่จึงจะได้รับการยอมรับ

3.6 นวัตกรรมนั้น สามารถหาง่ายในท้องถิ่น การใช้นวัตกรรมซึ่งเป็นวัสดุที่มีอยู่แพร่หลายในท้องถิ่น ก็จะมีโอกาสจะได้รับการยอมรับง่ายขึ้น

สุเมธา คาระโก (2544 : 14) ซึ่งกล่าวว่าการยอมรับนวัตกรรมใดๆ ย่อมมีปัจจัยหรือเงื่อนไขอันเป็นผลต่อการยอมรับนวัตกรรมนั้นๆ ปัจจัยต่างๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ฐานะทางการเงิน การครอบครองที่ดิน แรงงานในการทำงาน และการมีเครดิตที่ดี

2. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำอาชีพ

3. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การรับข่าวสารต่างๆ และการพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ปัจจัยการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วย 1) สถานภาพของชาวนาในด้านที่เกี่ยวกับ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนแรงงานในครอบครัว จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง รายได้ เครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต และ 2) ตัวแปรที่ศึกษาในด้านเกี่ยวกับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา และการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ดังแผนภูมิที่ 2

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิทยทรัพยากร

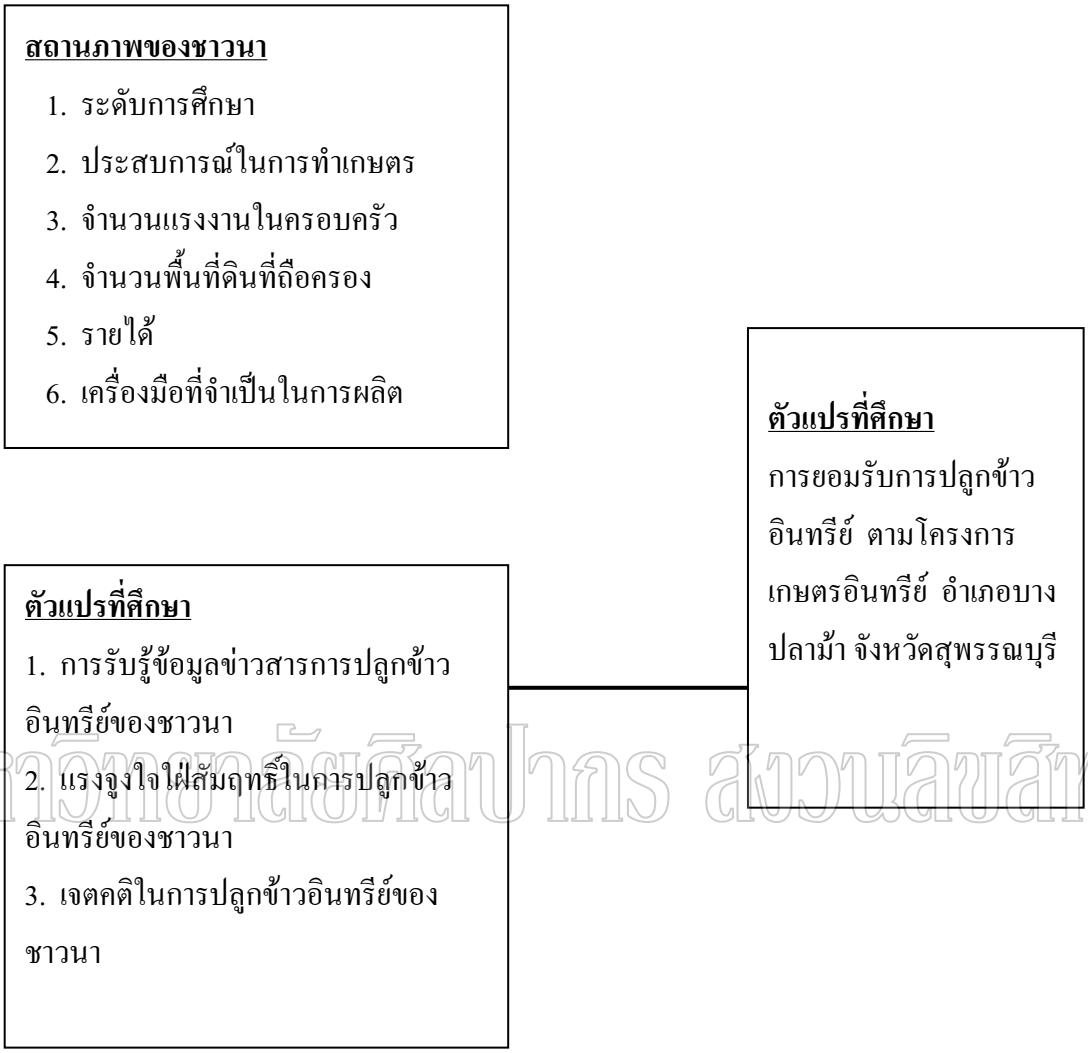

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey studies) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา เพื่อทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ บางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี วิธีดำเนินการวิจัยได้กำหนดสาระสำคัญไว้ 2 ประการคือ การดำเนินการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษาเอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ ปัญหา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และการปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือ เสนอความเห็นชอบโครงการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินตามโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นขั้นตอนที่ 1 ไปทดลองใช้และรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างนำมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการเสนอรายงานผลการวิจัยต่อคณะกรรมการการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับร่าง เพื่อเสนอขออนุมัติโครงการวิจัย ปรับปรุงแก้ไขตามคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะและส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อขอจบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้งานครั้งนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีวิจัย ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือชาวนาที่ปลูกข้าว ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6,124 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือชาวนาที่ปลูกข้าวในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร 6,124 ครัวเรือน ใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) ที่มีค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยยอมให้เกิดความผิดพลาดร้อยละ 5 สำหรับสูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่มีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สูตร $$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

แทนค่าสูตร $$= \frac{6,124}{1+6,124(0.05)^2}$$

$$n \approx 400 \text{ ครัวเรือน}$$

โดย $n =$ จำนวนขนาดของตัวอย่าง

$N =$ จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

$e =$ ความผิดพลาดที่ยอมรับได้

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 400 ครัวเรือน จากนั้นทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำบลโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ไม่เป็นไปตามสัดส่วนของประชากรกลุ่มย่อย (Nonproportional Stratified Random Sampling) โดยเป็นกลุ่มที่ยอมรับจำนวน 200 ครัวเรือน และไม่ยอมรับจำนวน 200 ครัวเรือน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

3. เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

4. การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey studies) แบบการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross – Sectional Studies) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2547 : 163)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของชาวนา ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนแรงงานในครอบครัว จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง รายได้ และเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คะแนน 3 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นประจำ

คะแนน 2 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์บ่อยครั้ง

คะแนน 1 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์นานๆ ครั้ง

คะแนน 0 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ไม่เคย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ กำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.1 – 3.0 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.1 – 2.0 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0 - 1 หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ชาวนามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับสูง ค่อนข้างสูง ปานกลาง ค่อนข้างต่ำ ต่ำ ตามแบบของ Likert โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง สูง

คะแนน 4 หมายถึง ค่อนข้างสูง

คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ค่อนข้างต่ำ

คะแนน 1 หมายถึง ต่ำ

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ กำหนดเกณฑ์ไว้ (ประคอง กรรณสูตร 2538:77) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย3.50 – 4.49หมายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

คะแนนเฉลี่ย2.50 – 3.49หมายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย1.50–2.49 หมายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

คะแนนเฉลี่ย1.00 – 1.49 หมายถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับต่ำ

ตอนที่ 4 เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ชาวนามีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับดี ค่อนข้างดี ปานกลาง ค่อนข้างไม่ดี ไม่ดี ตามแบบของ Likert โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

คะแนน 5 หมายถึง ดี

คะแนน 4 หมายถึง ค่อนข้างดี

คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ค่อนข้างไม่ดี

คะแนน 1 หมายถึง ไม่ดี

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ กำหนดเกณฑ์ไว้ (ประคอง กรรณสูตร 2538 :77) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย4.50 – 5.00 หมายถึงเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย3.50 – 4.49 หมายถึงเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี

คะแนนเฉลี่ย2.50 – 3.49 หมายถึงเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย1.50 – 2.49 หมายถึงเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย1.00 – 1.49 หมายถึงเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับไม่ดี

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ

วิธีการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติแบบมาตราประมาณค่า ตามวิธีของ Likert

3. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามตามเนื้อหาในเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสร็จเรียบร้อย เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจดูความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง

5. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงและแก้ไขตามที่กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ให้มีความถูกต้องแล้วหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความถูกต้อง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ก่อนไปทดลองใช้โดยจะต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

6. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องแล้วไปทดลองใช้ (Try out)กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย จำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(alpha coefficient) ตามสูตรของครอนบัค (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 125-126)

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจเรียบร้อยแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 400 ครัวเรือน

วิธีการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบหาความเที่ยงตรง และหาค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง(Validity) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร สถิติ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (*IOC* : Index of Item Objective Congruence)

หาดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร(สมนึก ภัททิยธนี 2544: 221)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา หรือระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

นำผลคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้มาพิจารณาแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ย 0.95 (รายละเอียดดังภาคผนวก ค หน้า 108 -111)

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย จำนวน 30 ครัวเรือน โดยวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อซึ่งในแต่ละชุดจะนำมาทดสอบความเชื่อถือของความสอดคล้องภายใน(internal consistency reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามสูตรของครอนบัค (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 125-126)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สำนักหอสมุดกลาง

สูตรสำหรับการคำนวณ

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\sum s_i^{\,2}}{s_t^{\,2}}\right\}$$

เมื่อ α หมายถึง สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n หมายถึง จำนวนข้อ

$s_i^{\,2}$ หมายถึง คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

$s_t^{\,2}$ หมายถึง คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .979 (รายละเอียดดังภาคผนวก ค หน้า 112 - 113)

2. เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .905 (รายละเอียดดังภาคผนวก ค หน้า 114 - 115)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2551 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังประธานโครงการเกษตรอินทรีย์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน โดยได้รับการตอบแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 400 ฉบับ

4. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามที่นำไปสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

5. นำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 400 ฉบับ และประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR WINDOWS สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนแรงงานในครอบครัว จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง รายได้ เครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต โดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ โดยใช้ Point Biserial Correlation Coefficent

ตารางที่ 5 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้
1. เพื่อทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา	เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน	ชาวนาที่ปลูกข้าว ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	แบบสอบถาม	ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เพื่อทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา	เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน	ชาวนาที่ปลูกข้าว ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	แบบสอบถาม	ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และการหาค่าความเชื่อมั่น(reliability)
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์	เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน	ชาวนาที่ปลูกข้าว ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	แบบสอบถาม	Point Biserial Correlation Coefficent

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างชาวนาที่ปลูกข้าวในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ครัวเรือน แบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ ได้รับคืนมาจำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ100 นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำนวน 5 ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ตอนที่ 1 สถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตอนที่ 3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตอนที่ 4 เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

สถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวนาส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 360 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเป็นส่วนใหญ่มากที่สุดอยู่ระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมาคือ 21 – 30 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 และอยู่ระหว่าง 1 – 10 ปีน้อยที่สุด จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 มีจำนวนแรงงานในครอบครัวแต่ละครอบครัวมากที่สุดอยู่ระหว่าง 1- 2 คน จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมามีจำนวนแรงงานในครอบครัวอยู่ระหว่าง 3 – 4 คน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 และจำนวน 5 คนขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 มีจำนวนพื้นที่ดินที่ถือครองมากที่สุด 30 – 50 ไร่ จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมาคือต่ำกว่า 30 ไร่

จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 และมากกว่า 50 ไร่ขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 มีรายได้มากที่สุดอยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาคือ 100,001 – 150,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และมากกว่า 150,000 บาทขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 มีเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิตมากที่สุดคือ รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา จำนวน 377 คน คิดเป็นร้อยละ 94.3 รองลงมาคือ รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา รถเกี่ยวข้าว รถบรรทุก จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และมีรถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สถานภาพของชาวนาผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=400)

สถานภาพของชาวนา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
จบชั้นประถมศึกษา	360	90.0
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	38	9.5
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	2	0.5
รวม	400	100.0
ประสบการณ์ในการทำเกษตร		
1 – 10 ปี	28	7.0
11 – 20 ปี	189	47.3
21 – 30 ปี	126	31.5
31 ปีขึ้นไป	57	14.3
รวม	400	100.0
จำนวนแรงงานในครอบครัว		
1 – 2 คน	240	60.0
3 – 4 คน	146	36.5
5 คนขึ้นไป	14	3.5
รวม	400	100.0

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สถานภาพของชาวนา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง		
ต่ำกว่า 30 ไร่	83	20.8
30 – 50 ไร่	241	60.3
มากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป	76	19.0
รวม	400	100.0
รายได้		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	82	20.5
50,001 – 100,000 บาท	195	48.8
100,001 – 150,000 บาท	98	24.5
มากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป	25	6.3
รวม	400	100.0
เครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต		
รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ	3	0.8
รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา	377	94.3
รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา รถเกี่ยวข้าว รถบรรทุก	20	5.0
รวม	400	100.0

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลิขสิทธิ์

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวนาทั้งกลุ่มยอมรับและกลุ่มไม่ยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}$=1.86,S.D.=.338) และ($\bar{x}$=1.55,S.D.=.236)ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์	N	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
กลุ่มยอมรับ	200	1.86	.338	ปานกลาง
กลุ่มไม่ยอมรับ	200	1.55	.236	ปานกลาง
รวม	400	1.70	.331	ปานกลาง

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาพบว่า ชาวนากลุ่มที่ยอมรับมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ค่อนข้างสูง($\bar{x}$=4.40, S.D.=.470) ส่วนชาวนาที่ไม่ยอมรับมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.35, S.D.=.343) รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	N	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
กลุ่มยอมรับ	200	4.40	.470	ค่อนข้างสูง
กลุ่มไม่ยอมรับ	200	3.35	.343	ปานกลาง
รวม	400	3.70	.537	ค่อนข้างสูง

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาพบว่าชาวนากลุ่มที่ยอมรับมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{x}$=3.78, S.D.=.414) ส่วนชาวนากลุ่มไม่ยอมรับมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}$=3.33, S.D.=.336) รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	N	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
กลุ่มยอมรับ	200	3.78	.414	ค่อนข้างดี
กลุ่มไม่ยอมรับ	200	3.33	.336	ปานกลาง
รวม	400	3.56	.438	ค่อนข้างดี

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับ การปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาโดยใช้ Point Biserial Correlation Coefficent พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .476 แสดงให้เห็นว่าชาวนาที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากจะมีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีรายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

		การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์	การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	1	.476**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	400	400
การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	.476**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	400	400

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาโดยใช้ Point Biserial Correlation Coefficent พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .642 แสดงให้เห็นว่าชาวนาที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์มากจะมีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีรายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

		แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	1	.642**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	400	400
การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	.642**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	400	400

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาโดยใช้ Point Biserial Correlation Coefficent พบว่าเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .511 แสดงให้เห็นว่าชาวนาที่มีระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์มาก จะมีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีรายละเอียดดังตารางที่ 12

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

		เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์
เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	1	.511**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	400	400
การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์	Pearson Correlation	.511**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	400	400

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) เพื่อทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา 2) เพื่อทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา 3) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชาวนาผู้ปลูกข้าวในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ครัวเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำบลโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเป็นกลุ่มที่ยอมรับ 200 ครัวเรือน และไม่ยอมรับจำนวน 200 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การเก็บข้อมูลในวันที่ 31 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2551 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S. D) และ Point Biserial Coefficent ในการหาความสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชาวนาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ90.0 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 9.5 และน้อยที่สุดจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 0.5 มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอยู่ระหว่าง 11-20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.5 และน้อยที่สุด 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 7 มีแรงงานในครอบครัวจำนวน 1-2 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมามีจำนวน3-4คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 และมีจำนวน 5 คนขึ้นไป น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.5 มีจำนวนพื้นที่ดินที่ถือครองจำนวน

30-50 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมามีจำนวนต่ำกว่า 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.8 และน้อยที่สุดมีจำนวนมากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.0 มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,001-100,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมา 100,001-150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.5 และน้อยที่สุด มากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.3 มีเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94.3 รองลงมา รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ เครื่องฉีดยา รถเกี่ยวข้าว รถบรรทุก คิดเป็นร้อยละ 5.0 และน้อยที่สุด รถไถนา ท่อสูบน้ำ รถกระแทะ คิดเป็นร้อยละ 0.8

2. ชาวนาส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =1.70)

3. ชาวนาส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x}$ = 3.70) และมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{x}$ = 3.56)

4. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนามีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนามีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าชาวนาส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า1) ประสบการณ์ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน 2) ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารและประเมินผลประโยชน์ข่าวสารเพื่อสนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น 3) ภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน 4) การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีพฤติกรรมเลือกสื่อสารมีความแตกต่างกัน 5) ความสามารถในการรับสารเกี่ยวข้องกับสภาพร่างกายและจิตใจ ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมรับข่าวสารแตกต่างกัน 6) บุคลิกภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มีอิทธิพลโน้มน้าวจิตใจและการแสดงออกของพฤติกรรม 7) สภาพอารมณ์ผู้รับสารมีผลทำให้ผู้รับข่าวสารเกิดความเข้าใจความหมายของสารนั้นได้ 8) ทัศนคติเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้สัมผัส ดังนั้นบุคคลที่ได้รับข่าวสื่อสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะต่อเนื่องกันเป็นประจำก็จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นและสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดทัศนคติกระทำต่อเรื่องนั้น

(เชาวลิต นาสา 2548 : 10) สอดคล้องกับ ชาร์ลส์ แอตคินส์ (Charles Atkins 1973 : 280) กล่าวไว้ว่า บุคคลจะแสวงหาข่าวสารใดขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (Reward Value) กับการลงทุนลงแรง (Expenditure) และพันธะผูกพัน (Liability) ซึ่งผลลัพธ์ก็คือผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ ดังนั้นถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าการลงทุนลงแรง บุคคลก็อาจจะเฉยเมยต่อข่าวสาร

2. จากผลการวิจัยพบว่าชาวนาส่วนใหญ่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวนาต้องการประสบความสำเร็จตามที่ได้มุ่งหวังไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงทำให้ชาวนาเกิดความมานะพยายาม กล้าเสี่ยงกับปัญหา และมีความทะเยอทะยานที่จะปลูกข้าวอินทรีย์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น หากเกิดปัญหาก็พร้อมที่จะเผชิญและแก้ไขปัญหานั้นให้ผ่านพ้นไป เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ไปได้ ก็จะทำให้ชาวนาเหล่านั้นเกิดความสุข ความภาคภูมิใจที่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ชาวนามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับหลักการของ McClelland (1961 : 207-256) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่ามีลักษณะดังนี้ 1) มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk Taking) มีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะไม่พอใจถ้าต้องทำสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้ใช้ฝีมือ หรือสิ่งที่ง่ายโดยไม่ใช้ความสามารถ มักจะเลือกทำในสิ่งที่ยากเหมาะกับความสามารถของตนเอง และการทำสิ่งที่ยากได้สำเร็จจะทำให้ตนเองเกิดความพอใจ ส่วนบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักจะไม่กล้าเสี่ยง เนื่องจากมีความกลัวว่าจะไม่สำเร็จ มิฉะนั้นก็จะมีความเสี่ยงจนเกินความสามารถทั้งที่รู้ว่าจะไม่สำเร็จแต่ก็หวังที่จะพึ่งพาโชคชะตา 2) มีความขยันขันแข็ง (Energetic) หรือชอบกระทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่จะทำให้ตนเองรู้สึกว่าได้ประสบผลสำเร็จ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไม่ได้ขยันไปทุกเรื่องหากแต่จะมีความมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทายยั่วยุความสามารถของตนเองเป็นงานชนิดที่ต้องใช้ความคิด ไม่ซ้ำแบบใคร และจะทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญสำเร็จลุล่วงไป 3) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Responsibility) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักจะมีความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ เพื่อความพอใจของตนเอง โดยมิได้หวังที่จะได้รับคำยกย่องจากบุคคลอื่น มีความต้องการที่จะปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นและชอบที่จะมีอิสระในการที่จะทำหรือคิดสิ่งต่างๆ ไม่ชอบให้ผู้อื่นบงการ 4) ต้องการทราบผลการตัดสินใจของตนเอง (Knowledge of Result of Decision) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะติดตามผลการกระทำ หรือการตัดสินใจของตนไม่ใช่คาดคะเนเอาเอง และเมื่อบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงได้ทราบผลการกระทำหรือการตัดสินใจแล้ว ก็จะหาวิถีทางปรับปรุงการกระทำของตนเองให้ดียิ่งขึ้น 5) มีการคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักจะมีการวางแผนการทำงานระยะยาว เพราะเล็งเห็นการไกลสามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าการกระทำของตนมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จหรือเกิดอุปสรรคมากน้อยเพียงใด 6) มีทักษะในการจัดระบบงาน (Organization Skill) เป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดระบบงานมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย (2550 : 85) พบว่าแรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

3. จากผลการวิจัยพบว่าชาวนาส่วนใหญ่มีระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวนาเกิดยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ อยากลงมือปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วง เพราะทุกวันนี้ชาวนาส่วนใหญ่จะใช้สารเคมีในปริมาณมาก โดยใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชและใช้ในการเพิ่มผลผลิตมาก และมีแนวโน้มที่จะใช้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล เกิดปัญหาโรคแมลงระบาด และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ซ้ำยังส่งผลเสียต่อสุขภาพของชาวนา และส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง จนทำให้ชาวนาต้องล้มละลายและเป็นหนี้ การหันกลับมาปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์จึงเป็นทางแก้ไขที่ยั่งยืน โดยการฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศในธรรมชาติ ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค เช่นการให้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งสามารถทำได้ง่าย และมีประสิทธิภาพดี (เบ็ญจมาศ ศิริภัทร และคณะ2548 : 29-30) ด้วยเหตุผลนี้ชาวนาจึงมีระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของอุศนีย์ ธูปทอง (2543 : 117) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการได้รับประโยชน์จากการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับสูง โชคดี ออสุวรรณ (2547 : 68) พบว่าทัศนคติของพนักงานสหกรณ์ที่มีต่อการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัดอยู่ในระดับปานกลาง เกษม น้อยน้ำใส (2530 : 112) พบว่าเกษตรกรมีทัศนคติต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นัยสำคัญที่ระดับ .01 และเป็นไปตามที่สมมติฐานกำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากย่อมทำให้ชาวนา ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลได้รับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน เพราะข่าวสารได้เผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ซึ่งสามารถเข้าถึงท้องถิ่น ชุมชน ได้เกือบทั้งหมด ซึ่งสื่อต่างๆ เหล่านี้เป็นขบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวนาได้เป็นอย่างดียิ่ง และในปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งการสื่อสาร หากได้รับรู้ข่าวสารมากย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ของชาวนาได้เป็นอย่างดี ถ้าหากชาวนามีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมากก็จะยิ่งมีโอกาสทำให้ชาวนาคล้อยตามหรือปฏิบัติตาม เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งก็จะมีผลทำให้ชาวนาเกิดการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์สูงขึ้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าชาวนามีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับน้อย ชาวนาก็จะมีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยตามไปด้วย สอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎีการติดต่อสื่อสารของโรเจอร์และซูเมคเกอร์ (Rogers และ Shoemaker 1973:185 อ้างถึงในอัชฌา เครือชะเอม 2540 : 113) ที่เห็นว่าการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมืออันดับแรกที่จะสร้างความเข้าใจของเกษตรกรให้เกิดความรู้ ความตระหนักและตื่นตัวที่จะปรับตนเองเข้าสู่ระบบการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาชุมชนได้ โดยกระบวนการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ผ่านช่องทางสื่อมวลชนและระหว่างบุคคล ปัญญา หิรัญรัศมี (2529 : 185-187) อ้างถึงในปุบผา ฤทธิ์เดช 2546 : 11-13) กล่าวว่า การอยู่ใกล้สื่อและข่าวสาร เกษตรกรที่อยู่ใกล้ตัวเมือง และมีสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และมีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์ จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้ดีกว่าเกษตรกรที่อยู่ห่างไกล หรือไม่สามารถจะได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกฤต พิทักษ์ (2547 : บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสาน คือการได้รับการฝึกอบรม เงินทุน การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสำรวจ การใช้ชีววิธี การใช้วิธีกล และการใช้สารเคมี ชวิพร มั่งสุวรรณ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข่าวสารการเกษตร และการปฏิบัติกิจกรรมพื้นบ้านและภราดา ชาญวิทย์วัฒนกิจ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ จำนวนพื้นที่เพาะปลูกไม้ผล จำนวนปีที่ได้ทำการเพาะปลูก การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการบรรยาย สาธิต หรือฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร สื่อจากหน่วยงานภาครัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ขัดแย้งกับงานวิจัยของสุวคนธ์ นิ้มเจริญสุข (2543 : 73) ที่พบว่าระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการฝึกอบรม ไปทัศนศึกษา/สาธิตการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติให้เกิดขึ้นอย่างถูกต้องนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต้องมีพื้นฐานความรู้ที่ถูกต้องด้วย เพราะถ้าหากชาวนามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติที่ดีก็จะมีแนวโน้มที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่จริง จนกระทั่งยอมรับแนวความคิดนั้นนำไปปฏิบัติตลอดไป สอดคล้องกับหลักการของดิเรก ฤกษ์หร่าย (2527 : 57-62) ได้กล่าวว่าเกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) มีความพร้อมทางด้านจิตใจมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าและเร็วกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของอำภรณ์ ช่างเกวียน (2540 : บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจทางสังคม ปกรณ์ รากคำ(2544 : บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยด้านเจตคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกถั่วเหลืองมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดถั่วเหลืองของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ และสุนิสา วัชรเมฆขลา(2545 : 123) พบว่าทัศนคติของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ในด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าชาวนามีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลางและได้รับรู้จากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด รองลงมาคือญาติพี่น้อง จึงควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับข่าวสารมากขึ้น โดยเพิ่มแหล่งความรู้ให้กับบุคคลในครอบครัว เช่นจาก โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสารการเกษตร และเอกสารทางวิชาการ เพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์โดยทั่วถึงกันมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่าชาวนามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงควรรักษาลักษณะพฤติกรรมต่างๆ ไว้ให้คงอยู่ต่อไป อย่าเกิดความ

ท้อแท้ หมดกำลังใจ หรือว่ากลัวความล้มเหลวเป็นอันขาด เพราะนั้นหมายความว่าสิ่งที่ได้มุ่งหวังเอาไว้จะไม่ประสบความสำเร็จ

3. จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับค่อนข้างดี ดังนั้นควรรักษาวิธีประพฤติปฏิบัติที่มีอยู่แล้วให้ดีต่อไป พร้อมทั้งเผยแพร่ให้สถานที่อื่นๆ ได้นำผลไปปฏิบัติตาม

4. จากการศึกษาพบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ และเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ดังนั้นในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมหรือสนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เพราะจะเป็นส่วนที่ทำให้ชาวนาเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้นและทำให้ชาวนาเหล่านั้นเกิดการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแนวทาง และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเรื่อง ความรู้ ความเข้า ในการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อจะทำให้ชาวนามีความรู้ ความเข้าใจแต่ละขั้นตอนของการปลูกข้าวอินทรีย์ถูกต้องมากยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลให้ชาวนาเหล่านั้นประสบความสำเร็จกับการปลูกข้าวอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี

3. ควรมีการศึกษาในเรื่องของการรวมกลุ่มหรือองค์กรทางการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ที่มีการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการรวมกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมวิชาการเกษตร.คู่มือส่งเสริมการเกษตรเรื่องการส่งเสริมการเกษตรเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.

กรุงสินทร์ ศรีโมรา. “ความคิดเห็นที่มีต่อเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลถอนสมอ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2551.

กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนา. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

กาญจนา สงวนวงศ์วาน. เศรษฐศาสตร์การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชน จำกัด , 2530.

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. จิตวิทยาทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลดา คอมพิ้ว กราฟฟิกการพิมพ์, 2542.

เกษม น้อยน้ำใส. “ความรู้ ทัศนคติของเกษตรกรต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรษาสตร์, 2530.

เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย. “แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนา ในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

คณะกรรมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ.คู่มือปฏิบัติการโครงการเกษตรอินทรีย์ระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535.

ฉลองชัย แบบประเสริฐ. เอกสารการสอนหลักสูตรไม้ผลสู่ตลาดโลก การเกษตรยั่งยืน Sustainable Agriculture. จังหวัดแพร่: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ฉันทวรรณ ยงค์ประเดิม. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีในการเป็นผู้นำทางการบริหาร : ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

ชนวน รัตนวราหะ. เกษตรอินทรีย์. พิมพ์ครั้งที่2. กลุ่มพัฒนาระบบการจัดการสหกรณ์ด้านพืชผักไม้ผล กองสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545.

ชวนชม บุญระหงส์. เกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรที่เป็นธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่:สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน ,2551.

ชัชวาล ชมศิริตระกูล.“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการยอมรับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ: ศึกษากรณีพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย”.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

ชวิพร มั่งสุวรรณ.“การยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรในหมู่บ้านใกล้เคียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร”.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

โชคดี ออสุวรรณ. “ทัศนคติของพนักงานสหกรณ์ที่มีต่อการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

เชาวลิต นาสา. “การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาเทศบาลและผู้บริหารท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2548.

ฐิติมา ด้วงพันธ์. “การประเมินศักยภาพการผลิตข้าวนาปี จังหวัดเชียงใหม่ โดยเทคนิคสารสนเทศทางด้านภูมิศาสตร์”.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2547.

ณรงค์ พลบูรณ์ศรี. “การยอมรับเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์เพื่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ณัฐกฤต พิทักษ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อย โดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรชาวไร่อ้อยจังหวัดนครสวรรค์”.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

ดิเรก กฤษ์หร่าย. การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2527.

_____. “การยอมรับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อการส่งเสริมการเกษตร”.เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. หน่วยที่ 1-7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2541.

ถวิล ธาราโภชน์. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2532.

ธนพร ศรียากูล. “การศึกษาการยอมรับแนวคิดเรื่องวิธีการปกครองที่ดีมาใช้ในองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย”.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

นิพนธ์ ใจปลื้ม. เอกสารคำสอนวิชาหลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, 2547.

บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์. “เกษตรกรรมยั่งยืน นโยบายการเกษตรเพื่อสุขภาพ”. เอกสารประกอบการปฏิรูประบบสุขภาพ สำหรับการประชุมเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี พ. ศ. 2546. (อัดสำเนา)

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่8. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์, 2547.

บุญธรรม จิตต์อนันต์. ส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540.

บุญสม วราเอกศิริ. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, 2529.

เบญจมาศ ทินโนรศ.“ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการจัดการศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน: กรณีศึกษาสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธ์ข้าวชุมชน อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

เบ็ญจมาศ ศิริภัทร และคณะ. เกษตรอินทรีย์ ทำให้สุขภาพและสิ่งแวดล้อมดี ลดหนี้ แก้จน. ม.ป.ท., 2548.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

บุปผา ฤทธิ์เดช.“การยอมรับมาตรฐานการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตมะม่วงพื้นที่อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

ประคอง กรรณสูต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2538.

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, 2546.

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ๆ ในการดำเนินการเกษตรที่สูงของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2545.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่8. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.

พวงเพชร วัชรอยู่. แรงจูงใจในการทำงาน.กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2537.

พุทธินันท์ สุขพรวรกุล. บันทึกวิถีเกษตรยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย), 2545.

ไพศาล สังโวลี. ข้าวไทยจากนาธรรมชาติสู่ข้าวปลอดสารเคมี. กรุงเทพมหานคร: บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด, 2543.

ภราดา ชาญวิทย์วัฒนกิจ. “ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม”.ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

รองรัตน์ ผู้พัฒน์. “ผลการจัดกิจกรรมการอ่านแบบปฏิบัติการโดยใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติในการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านแบบปฏิบัติการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2”. ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.

รำไพประภา มะหะหมัด. “นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการเกษตรอินทรีย์ : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการทรัพยากรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.

ลักขณา สริวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2544.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลิขสิทธิ์

ลัดดา กิติวิภาต. จิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.

ล้วน และอังคณา สายยศ. การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2543.

วลัยเงิน มหาคุณ และ พิมพ์หทัย วิจิตธนาวัน. เกษตรอินทรีย์ : ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย. [Online]. 20 พฤษภาคม 2547. http : //www.scb.co.th/LIB/th/article/ktb/index.html

วิฑูรย์ ปัญญากุล. ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: บริษัททีซีจี พริ้นติ้ง จำกัด, 2546.

_____. เกษตรอินทรีย์ทำอย่างไรจึงได้รับการรับรอง. กรุงเทพมหานคร: บริษัททีซีจี พริ้นติ้ง จำกัด, 2547.

_____. เกษตรกรรมยั่งยืน : วิธีการเกษตรแห่งอนาคต. กรุงเทพมหานคร : กรีนเนท, 2549.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูณ. ไปให้พ้นยุคปฏิวัติเขียว : เบื้องหลังปัญหาการเกษตรและการแสวงหาทางเลือกใหม่. นนทบุรี : กลุ่มพันธุ์พืช, 2535.

วิฑูรย์ เลี่ยมจำรูณ และคณะ. จากการปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา, 2551.

วิศิษฐ์ ไฝจันทร์. “การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.

วีระพันธ์ เจริญสันติ. เกษตรเพื่อการบริโภคและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.

ศิริพร เมืองแก้ว. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.”วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2550.

สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, 2544.

สมศักดิ์ อาศรัยจ้าว. เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร:กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547.

สิน พันธุ์พินิจ. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา, 2544.

สิน พันธุ์พินิจ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. ผลงานวิจัยเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร ตามโครงการปรับโครงสร้าง และระบบการผลิตการเกษตรภาคกลางของประเทศไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สงวนลิขสิทธิ์

สุนิสา วัชรเมฆขลา. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในโครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

สุพัตร บุตรพลวง. “การถ่ายทอดวิธีการปรับปรุงดินสำหรับระบบเกษตรอินทรีย์ โดยให้เกษตรอินทรีย์มีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนปะหล่อง บ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2549.

สุภารัตน์ สิทธิชัย. “ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนทางเศรษฐศาสตร์ของระบบการเกษตรอินทรีย์ : กรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

สุเมธา คาระโก. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร จังหวัดยโสธร”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

สุวคนธ์ นิ้มเจริญสุข.”ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการผลิตเมล็ดพันธ์ข้าวในโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพผลิตผลการเกษตรของสถาบันการเกษตร จังหวัดอ่างทอง”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้า กรมส่งเสริมการเกษตร. “จากเกษตรเชิงเดี่ยวมุ่งสู่เกษตรอินทรีย์”. เอกสารประกอบการสอนเรื่องการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง วันจันทร์ที่ 4 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมมารวยการ์เด้น กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

อัชฌา เครือชะเอม. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกคณะกรรมการการพัฒนาสตรีระดับตำบล (กพสต.) จังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

อุศนีย์ ธูปทอง. “ศักยภาพของพื้นที่และทัศนคติที่มีต่อการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ : กรณีศึกษาพื้นที่ขยายผลตำบลเขาดินพัฒนา และตำบลผึ้งรวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

อำภรณ์ ช่างเกวียน. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลนชุมชน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

ภาษาต่างประเทศ

Atkin, C.K. New Model for Mass Communication Research. New York: The Free Press, 1973.

Gordon, J.R. Organizational Behavior: A Diagnostic Approach. 6 th ed: New Jersey. Prentice – Hall Inc, 1999.

Guilford, J.P. Personality. New York: McGraw - Hill Book Company Inc, 1959.

Lionberger, H.F. Adoption of New Ideas and Practices. lowa : The Iowa State University Press, 1960.

_____. Adoption of New Ideas and Practices. lowa : The State University Press,1968.

McClelland, D.C. The Achievement Motive. New York: Appleton Crofts, Inc. 1953.

_____. The Achievement Society. New York: D. Van Nostrand Company Inc, 1961.

Roger, E. M. and Shoemaker,F. Diffussion of Innovation. New York : The Free Macmillan Company, 1968.

_____.Communication. New York: The Free Press, 1971.

Vidler, D.C. “Achievement Motivation”. Motivation in Education. New York: Academic Press, 1977.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ลำดับที่	ผู้เชี่ยวชาญด้าน	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
1	สถิติ	อาจารย์ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	อาจารย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
2	เกษตรอินทรีย์	คุณวิชาญ คำชื่น	นักวิชาการระดับ 7	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี
3	เกษตรอินทรีย์	สจ.เสมียน หงษ์โต	ที่ปรึกษาโครงการเกษตรอินทรีย์	ศูนย์การเรียนรู้ชีวภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามเรื่อง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

.....

<u>คำชี้แจง</u>

1.แบบสอบถามเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1.เพื่อทราบระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

2.เพื่อทราบระดับแรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาและระดับเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

3.เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา แรงจูงใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์และเจตคติที่มีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนากับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์

2.ขอให้เกษตรกรตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับและจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น การนำเสนอข้อมูลคำตอบจะนำเสนอในภาพรวมไม่ระบุชื่อและที่อยู่ ดังนั้นคำตอบทั้งหมดจึงไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ดังนั้นผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ท่านตอบคำถามให้ครบทุกข้อเพื่อจะได้คำตอบที่สมบูรณ์สำหรับการวิจัย

3.แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของชาวนา ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนแรงงานในครอบครัว จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครอง รายได้ และเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิต

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

นางสาวหทัย ศรีสิงห์
นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนศึกษา
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามเรื่อง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา ตามโครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

.....

<u>คำอธิบาย</u> โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงใน ( ) ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของชาวนา

1.1ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

( ) จบชั้นประถมศึกษา

( ) จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

( ) จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

( ) จบระดับอาชีวศึกษาหรือปวช.

( ) จบระดับอนุปริญญาหรือปวส.

( ) จบระดับปริญญาตรี

( ) อื่นๆ……

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.2ประสบการณ์ในการทำเกษตรขององท่าน……ปี

1.3จำนวนแรงงานในครอบครัวของท่าน……..คน

1.4จำนวนพื้นที่ดินที่ถือครองของท่าน (พื้นที่ดินของตนเองหรือเช่า)

( ) ของตนเอง จำนวน……ไร่

( ) เช่า จำนวน……ไร่

1.5ท่านมีรายได้จากการทำการปลูกข้าวต่อปี (หักค่าใช้จ่ายแล้ว)

( ) ต่ำกว่า 50,000 บาท

( ) 50,001 – 100,000 บาท

( ) 100,001 – 150,000 บาท

( ) มากกว่า150,000 บาทขึ้นไป

1.6ท่านเป็นเจ้าของเครื่องมือในการทำเกษตรดังนี้

-รถไถนา 2 ล้อ (ควายเหล็ก) ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-รถเกี่ยวข้าว ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-รถกระแทะ ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-รถบรรทุกข้าว ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-เครื่องฉีดยา ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-ท่อสูบน้ำ ( ) มี จำนวน.....คัน ( ) ไม่มี
-อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์

<u>คำอธิบาย</u> โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์	**เป็นประจำ**	**บ่อยครั้ง**	**นานๆ ครั้ง**	**ไม่เคย**
สื่อมวลชน -วิทยุ				
-โทรทัศน์				
-หนังสือพิมพ์				
สื่อบุคคล -เพื่อน/เพื่อนบ้าน				
-ญาติพี่น้อง				
-เจ้าหน้าที่ของรัฐ				
-กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน				
สื่อเฉพาะกิจ -วารสารการเกษตร				
-เอกสารทางวิชาการ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์

<u>คำอธิบาย</u> โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของท่านมากที่สุด ขอให้ท่านเลือกตอบเพียงช่องเดียวเท่านั้น โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือกดังนี้

สูง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับสูง

ค่อนข้างสูง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับค่อนข้างสูง

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง

ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับค่อนข้างต่ำ

ต่ำ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับต่ำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	**ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์**				
	สูง	**ค่อนข้างสูง**	**ปานกลาง**	**ค่อนข้างต่ำ**	**ต่ำ**
1.หากท่านได้ตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะรีบทำทันที					
2.หากท่านปลูกข้าวอินทรีย์ท่านทำด้วยความตั้งใจ					
3.หากท่านทำการปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะทำด้วยความขยันขันแข็ง					
4.ท่านจะทำการปลูกข้าวอินทรีย์โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ					
5.ท่านจะพยายามปลูกข้าวอินทรีย์ให้เสร็จถึงแม้จะมีความยากลำบากเพียงใดก็ตาม					
6.ท่านจะทุ่มเทปลูกข้าวอินทรีย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ					

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์				
	สูง	ค่อนข้างสูง	ปานกลาง	ค่อนข้างต่ำ	ต่ำ
7.เมื่อเกิดปัญหากับงานที่ท่านปฏิบัติ ท่านจะไม่ท้อแท้กับสิ่งที่เกิดขึ้น					
8.ก่อนลงมือปฏิบัติงานทุกอย่างท่านจะต้องมีการเตรียมการหรือวางแผนก่อนเสมอ					
9.เมื่อต้องทำงานที่ยาก ท่านจะพยายามจดจ่ออยู่กับงานจนกว่าจะเสร็จ					
10.ท่านจะทำงานโดยไม่คิดผลัดวันประกันพรุ่ง					
11.ท่านรู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อท่านได้ปลูกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วง มีประสิทธิภาพมากที่สุด					
12.เมื่อเริ่มต้นปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม ท่านมั่นใจว่าต้องประสบความสำเร็จ					
13.ท่านคิดว่าเมื่อตัดสินใจไปแล้วท่านต้องทำได้					
14.ท่านตัดสินใจที่จะปลูกข้าวอินทรีย์ เมื่อเห็นว่ามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ					
15.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของท่าน					
16.ความสำเร็จของงานคือสิ่งตอบแทนที่มีค่า					
17.ท่านเตรียมตัวพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติงานเสมอ					
18.ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างเต็มความสามารถ					
19.ท่านคิดหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้การปลกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี					
20.หากท่านพบกับปัญหาในการปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะรีบแก้ไขปัญหาทันที					
21.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความอดทนสูง					
22.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความมานะพยายามเป็นอย่างมาก					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์				
	สูง	ค่อนข้างสูง	ปานกลาง	ค่อนข้างต่ำ	ต่ำ
23.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องมีความเสี่ยงสูง					
24.เมื่อท่านทำการปลูกข้าวอินทรีย์ไปแล้ว ท่านจะติดตามดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา					
25.ท่านจะพัฒนา ปรับปรุง ดูแล การปลูกข้าวอินทรีย์ให้ดียิ่งขึ้น					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์

<u>คำอธิบาย</u> โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ ของท่านมากที่สุด ขอให้ท่านเลือกตอบเพียงช่องเดียวเท่านั้น โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือกดังนี้

ดี หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับดี

ค่อนข้างดี หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับค่อนข้างดี

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง

ค่อนข้างไม่ดี หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับค่อนข้างไม่ดี

ไม่ดี หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติในการปลูกข้าว อินทรีย์ในระดับไม่ดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์				
	ดี	ค่อนข้างดี	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่ดี	ไม่ดี
1.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยลดต้นทุนในการปลูกข้าว					
2.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยให้สุขภาพอนามัยของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น					
3.ข้าวอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จึงควรมีการสนับสนุนและพัฒนาต่อไป					
4.การใช้สมุนไพรกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชได้ผลดีกว่าการใช้สารเคมี					
5.การไถกลบต่อซัง และฟางข้าวเป็นวิธีปรับปรุงที่ง่าย และประหยัดที่สุด					
6.ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ผลผลิตเกษตรมีปริมาณสูงขึ้น					
7.การเตรียมดินให้พร้อมที่จะปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ง่าย					

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์				
	ดี	ค่อนข้างดี	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่ดี	ไม่ดี
8.อินทรีย์วัตถุที่ใช้ในการปลูกข้าวหาง่ายและราคาถูก					
9.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ดินในนามีความอุดมสมบูรณ์					
10.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ครอบครัวของท่านพออยู่พอกินในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้					
11.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น					
12.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ดี					
13.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดภาวะหนี้สินลงได้					
14.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดสารเคมีปนเปื้อนในนาข้าวได้ดี					
15.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดมลภาวะเป็นพิษจากการเผาทำลายซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวได้					
16.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ ได้					
17.ในการปลูกข้าวอินทรีย์มีขั้นตอนการปลูกที่ค่อนข้างยุ่งยาก					
18.การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูก					
19.การปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ยากต่อการยอมรับของเกษตรกร					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

……

……

……

ภาคผนวก ค

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	ค่า IOC	ความหมาย
	1	2	3			
<u>แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์</u> 1.หากท่านได้ตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะรีบทำทันที	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.หากท่านปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะทำด้วยความตั้งใจ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.หากท่านทำการปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะทำด้วยความขยันขันแข็ง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.ท่านจะทำการปลูกข้าวอินทรีย์โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.ท่านจะพยายามปลูกข้าวอินทรีย์ให้เสร็จ ถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากเพียงใดก็ตาม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6.ท่านจะทุ่มเทปลูกข้าวอินทรีย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7.เมื่อเกิดปัญหากับงานที่ท่านปฏิบัติ ท่านจะไม่ท้อแท้กับสิ่งที่เกิดขึ้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8.ก่อนลงมือปฏิบัติงานทุกอย่างท่านจะต้องมีการเตรียมการหรือวางแผนก่อนเสมอ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9.เมื่อต้องทำงานที่ยาก ท่านจะพยายามจดจ่ออยู่กับงานจนกว่าจะเสร็จ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10.ท่านจะทำงานโดยไม่คิดผลัดวันประกันพรุ่ง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11.ท่านรู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อท่านได้ปลูกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วง มีประสิทธิภาพมากที่สุด	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้
12.เมื่อเริ่มต้นปฏิบัติงานใดๆก็ตาม ท่านมั่นใจว่าต้องประสบความสำเร็จ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13.ท่านคิดว่าเมื่อตัดสินใจไปแล้วท่านต้องทำได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
14.ท่านตัดสินใจที่จะปลูกข้าวอินทรีย์ เมื่อเห็นว่ามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของท่าน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(ต่อ)ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	ค่า IOC	ความหมาย
	1	2	3			
<u>แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์</u> 16.ความสำเร็จของงานคือสิ่งตอบแทนที่มีค่า	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17.ท่านเตรียมตัวพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติงานเสมอ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18.ท่านรู้สึกมีความสุข เมื่อได้ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างเต็มความสามารถ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19.ท่านคิดหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้การปลูกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20.หากท่านพบกับปัญหาในการปลูกข้าวอินทรีย์ ท่านจะรีบแก้ไขปัญหาทันที	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความอดทนสูง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความมานะพยายามเป็นอย่างมาก	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องมีความเสี่ยงสูง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องมีความเสี่ยงสูง	+1	+1	0	2	0.66	ใช้ได้
25.ท่านจะพัฒนา ปรับปรุง ดูแล การปลูกข้าวอินทรีย์ให้ดียิ่งขึ้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(ต่อ)ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	ค่า IOC	ความหมาย
	1	2	3			
<u>เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์</u> 1.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยลดต้นทุนในการปลูกข้าว	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยให้สุขภาพอนามัยของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.ข้าวอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จึงควรมีการสนับสนุน และพัฒนาต่อไป	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.การใช้สมุนไพรกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชได้ผลดีกว่าการใช้สารเคมี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.การไถกลบตอซัง และฟางข้าว เป็นวิธีปรับปรุงที่ง่าย และประหยัดที่สุด	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6.ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ผลผลิตเกษตรมีปริมาณสูงขึ้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7.การเตรียมดินให้พร้อมที่จะปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ง่าย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8.อินทรีย์วัตถุที่ใช้ในการปลูกข้าวหาง่าย และราคาถูก	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ดินในนามีความอุดมสมบูรณ์	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ครอบครัวของท่านพออยู่พอกินในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้
12.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ดี	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้
13.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดภาวะหนี้สินลงได้	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้
14.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดสารเคมีปนเปื้อนในนาข้าวได้ดี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

(ต่อ)ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	ค่า IOC	ความหมาย
	1	2	3			
<u>เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์</u> 15.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดมลภาวะเป็นพิษจากการเผาทำลายซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีต่างๆได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17.ในการปลูกข้าวอินทรีย์มีขั้นการปลูกที่ค่อนข้างยุ่งยาก	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้
18.การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูก	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19.การปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ยากต่อการยอมรับของเกษตรกร	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.	92.8333	265.247	.854	.978
2.	92.8333	265.523	.802	.978
3.	92.8667	264.395	.788	.978
4.	92.9000	264.783	.794	.978
5.	92.9333	264.202	.767	.978
6.	92.9000	264.783	.794	.978
7.	92.9667	264.654	.771	.978
8.	92.9333	265.099	.891	.978
9.	92.8333	266.075	.869	.978
10.	93.0000	263.862	.860	.978
11.	92.9000	263.403	.929	.977
12.	92.9333	267.030	.864	.978
13.	93.0000	265.241	.899	.978
14.	92.9667	266.861	.851	.978
15.	93.0667	268.685	.779	.978
16.	93.0333	266.102	.804	.978
17.	93.0667	265.857	.845	.978
18.	93.0667	270.961	.732	.979
19.	93.0333	266.309	.840	.978
20.	92.8667	268.326	.803	.978
21.	93.0333	270.378	.680	.979
22.	92.9667	267.068	.842	.978
23.	93.1333	271.913	.566	.980
24.	92.9000	269.748	.684	.979
25.	93.0333	268.792	.742	.979

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.979	.980	25

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนา

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.	65.8333	82.075	.840	.893
2.	65.7333	81.099	.843	.892
3.	65.7000	81.666	.783	.894
4.	65.9333	81.582	.724	.895
5.	65.7667	79.978	.897	.890
6.	65.9667	81.895	.767	.894
7.	65.9000	82.852	.690	.896
8.	65.8667	80.464	.794	.893
9.	65.9333	80.754	.869	.891
10.	65.9333	80.754	.869	.891
11.	65.9333	78.133	.916	.889
12.	66.0000	80.207	.828	.892
13.	66.0667	81.375	.726	.895
14.	65.8667	81.499	.858	.892
15.	65.9000	80.921	.828	.892
16.	65.9333	81.528	.807	.893
17.	67.5667	105.151	-.701	.931
18.	67.6333	106.240	-.780	.932
19.	67.5333	102.120	-.459	.930

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.905	.909	19

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ง

ตารางค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์

(n=400)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกข้าวอินทรีย์	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ
สื่อมวลชน								
1.วิทยุ	95 (23.8)	216 (54.0)	72 (18.0)	17 (4.3)	1.97	0.767	4	ปานกลาง
2.โทรทัศน์	89 (22.3)	202 (50.5)	91 (22.8)	18 (4.5)	1.91	0.789	5	ปานกลาง
3.หนังสือพิมพ์	28 (7.0)	46 (11.5)	268 (67.0)	58 (14.5)	1.11	0.727	9	ปานกลาง
สื่อบุคคล								
4.เพื่อน/เพื่อนบ้าน	66 (16.5)	295 (73.8)	38 (9.5)	1 (0.3)	2.07	0.516	3	ปานกลาง
5.ญาติพี่น้อง	86 (21.5)	301 (75.3)	12 (3.0)	1 (0.3)	2.18	0.472	2	มาก
6.เจ้าหน้าที่ของรัฐ	22 (5.5)	69 (17.3)	285 (71.3)	24 (6.0)	1.22	0.636	8	ปานกลาง
7.กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	173 (43.3)	213 (53.3)	11 (2.8)	3 (0.8)	2.39	0.582	1	มาก
สื่อเฉพาะกิจ								
8.วารสารการเกษตร	2 (0.5)	161 (40.3)	221 (55.3)	16 (4.0)	1.37	0.570	6	ปานกลาง
9.เอกสารทางวิชาการ	10 (2.5)	61 (15.3)	302 (75.5)	27 (6.8)	1.14	0.550	7	ปานกลาง
รวม					1.70	0.33		ปานกลาง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์

(n=400)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ
1.หากท่านได้ตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะรีบทำทันที	3.86	0.636	3	มาก
2.หากท่านปลูกข้าวอินทรีย์ท่านทำด้วยความตั้งใจ	3.58	0.703	22	มาก
3.หากท่านทำการปลูกข้าวอินทรีย์ท่านจะทำด้วยความขยันขันแข็ง	3.51	0.715	25	มาก
4.ท่านจะทำการปลูกข้าวอินทรีย์โดยไม่ย่อท้อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ	3.79	0.844	7	มาก
5.ท่านจะพยายามปลูกข้าวอินทรีย์ให้เสร็จถึงแม้จะมีความยากลำบากเพียงใดก็ตาม	3.75	0.841	9	มาก
6.ท่านจะทุ่มเทปลูกข้าวอินทรีย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ	3.72	0.823	11	มาก
7.เมื่อเกิดปัญหากับงานที่ท่านปฏิบัติ ท่านจะไม่ท้อแท้กับสิ่งที่เกิดขึ้น	3.68	0.825	14	มาก
8.ก่อนลงมือปฏิบัติงานทุกอย่างท่านจะต้องมีการเตรียมการหรือวางแผนก่อนเสมอ	3.88	0.621	2	มาก
9.เมื่อต้องทำงานที่ยาก ท่านจะพยายามจดจ่ออยู่กับงานจนกว่าจะเสร็จ	3.68	0.707	13	มาก
10.ท่านจะทำงานโดยไม่คิดผลัดวันประกันพรุ่ง	3.57	0.736	23	มาก
11.ท่านรู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อท่านได้ปลูกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วง มีประสิทธิภาพมากที่สุด	3.61	0.754	20	มาก
12.เมื่อเริ่มต้นปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม ท่านมั่นใจว่าต้องประสบความสำเร็จ	3.74	0.843	10	มาก
13.ท่านคิดว่าเมื่อตัดสินใจไปแล้วท่านต้องทำได้	3.82	0.804	4	มาก
14.ท่านตัดสินใจที่จะปลูกข้าวอินทรีย์ เมื่อเห็นว่ามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ	3.80	0.802	5	มาก
15.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของท่าน	3.78	0.846	8	มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 14 (ต่อ)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ
16.ความสำเร็จของงานคือสิ่งตอบแทนที่มีค่า	3.80	0.806	6	มาก
17.ท่านเตรียมตัวพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติงานเสมอ	3.64	0.701	16	มาก
18.ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างเต็มความสามารถ	3.61	0.707	19	มาก
19.ท่านคิดหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้การปลกข้าวอินทรีย์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี	3.62	0.733	18	มาก
20.หากท่านพบกับปัญหาในการปลูกข้าวอินทรีย์ ท่านจะรีบแก้ไขปัญหาทันที	3.63	0.711	17	มาก
21.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความอดทนสูง	3.60	0.729	21	มาก
22.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องมีความมานะพยายามเป็นอย่างมาก	3.52	0.704	24	มาก
23.ท่านคิดว่าในการปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องมีความเสี่ยงสูง	3.96	0.712	1	มาก
24.เมื่อท่านทำการปลูกข้าวอินทรีย์ไปแล้ว ท่านจะติดตามดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา	3.69	0.668	12	มาก
25.ท่านจะพัฒนา ปรับปรุง ดูแล การปลูกข้าวอินทรีย์ให้ดียิ่งขึ้น	3.66	0.853	15	มาก
รวม	3.70	0.537		มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับเจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์

(n=400)

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ
1.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยลดต้นทุนในการปลูกข้าว	3.78	0.642	1	มาก
2.การปลูกข้าวอินทรีย์จะช่วยให้สุขภาพอนามัยของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น	3.65	0.660	7	มาก
3.ข้าวอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศจึงควรมีการสนับสนุนและพัฒนาต่อไป	3.52	0.715	12	มาก
4.การใช้สมุนไพรกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชได้ผลดีกว่าการใช้สารเคมี	3.31	0.801	18	ปานกลาง
5.การไถกลบต่อซัง และฟางข้าวเป็นวิธีปรับปรุงที่ง่าย และประหยัดที่สุด	3.72	0.799	4	มาก
6.ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ผลผลิตเกษตรมีปริมาณสูงขึ้น	3.45	0.717	15	ปานกลาง
7.การเตรียมดินให้พร้อมที่จะปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ง่าย	3.78	0.681	2	มาก
8.อินทรีย์วัตถุที่ใช้ในการปลูกข้าวหาง่ายและราคาถูก	3.49	0.732	14	ปานกลาง
9.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ดินในนามีความอุดมสมบูรณ์	3.60	0.762	11	มาก
10.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยให้ครอบครัวของท่านพออยู่พอกินในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้	3.60	0.750	10	มาก
11.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	3.64	0.726	8	มาก
12.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ดี	3.50	0.746	13	มาก
13.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดภาวะหนี้สินลงได้	3.78	0.826	3	มาก
14.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดสารเคมีปนเปื้อนในนาข้าวได้ดี	3.71	0.848	5	มาก
15.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดมลภาวะเป็นพิษจากการเผาทำลายซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวได้	3.68	0.703	6	มาก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการ สุวรรณภูมิ

ตารางที่ 15 (ต่อ)

เจตคติในการปลูกข้าวอินทรีย์	$\bar{x}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ
16.การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ ได้	3.60	0.722	9	มาก
17.ในการปลูกข้าวอินทรีย์มีขั้นตอนการปลูกที่ค่อนข้างยุ่งยาก	3.17	1.076	19	ปานกลาง
18.การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูก	3.39	0.702	16	ปานกลาง
19.การปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่ยากต่อการยอมรับของเกษตรกร	3.35	0.685	17	ปานกลาง
รวม	3.56	0.438		มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวหทัย ศรีสิงห์
วัน เดือน ปี เกิด	1 ตุลาคม 2524
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 89/1 หมู่ 12 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 72110

ประวัติการศึกษา

พ. ศ. 2547	ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม
พ. ศ. 2551	ศึกษาต่อระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประวัติการทำงาน

พ. ศ. 2550-ปัจจุบัน	ครูสอนโรงเรียนหนองวัลย์เปรียงวิทยา ตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี